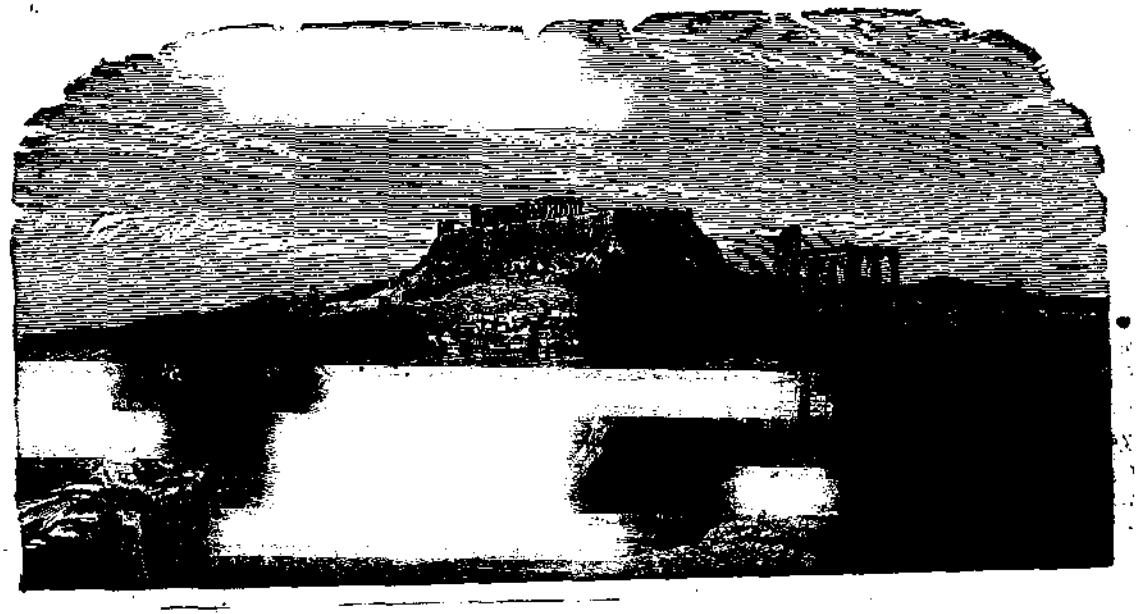

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ, 1858. ΤΟΜΟΣ Θ'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 203.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

ΙΟΥΛΙΟΥ ΤΥΠΑΛΔΟΥ.

Ἀς μᾶς συγχωρηθῇ νὰ διακόψωμεν ἐπὶ μικρὸν τὴν σειρὰν τῶν περὶ καλοῦ μελετῶν (α), ἵνα ὑποβάλωμεν εἰς τὸ κοινὸν σύντομον ἀνάλυσιν καὶ ἐπίκρισιν τῶν πρὸ δύο ἐτῶν ἐκδοθέντων ποιημάτων τοῦ Κ. Ἰουλίου Τυπάλδου, πρὸς ὃν, ἂς τὸ ὁμολογήσωμεν, συνδέει ἡμᾶς φιλία ἀρχαία καὶ εἰλικρινής, τὴν ὁποίαν ἐνισχύει ἡ οὐχ ἧττον εἰλικρινὴς πρὸς τὴν ἀγαθὴν καρδίαν καὶ τὴν διακεκριμένην αὐτοῦ διάνοιαν ὑπόληψις. Νομίζομεν δὲ ὅτι ἡ πρὸς τὸν ποιητὴν εὐνοϊκὴ αὕτη διάθεσις δὲν θέλει ἐπηρεάσει τὴν περὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἡμετέραν κρίσιν, τὴν ὁποίαν στηρίζομεν ἐπὶ λόγων μᾶλλον ἢ ἐπὶ αἰσθημάτων, διότι φρονοῦμεν ὅτι ἡ ἐκ τῶν ἔργων τῆς ποιήσεως καὶ πάσης ἐν γένει καλλιτεχνίας προερχομένη εὐάρεστος ἐντύπωσις τότε μόνον εἶναι δεῖγμα ἀλάνθαστον της τελειότητος τοῦ ἔργου, ὅτε διὰ τοῦ ἀνωτάτου αὐτοῦ κύρους ἐπισφραγίζει καὶ ἐπικυροῖ αὐτὴν ὁ λόγος. Δὲν ἀρνούμεθα, ὅτι καὶ πρὶν εἰσέτι ἴδωσι τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, γλυκυτάτην ἡδονὴν ἠσθάνθημεν εἴτε ἀναγινώσκοντες εἴτε ἀκούοντες παρ' αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ ἀπαγγελλόμενα τὰ πλεῖστα τῶν ἀνὰ χεῖρας ποιημάτων, οὐδὲ θέλομεν ν' ἀποσιωπήσωμεν ὅτι ἡ ὑποδοχὴ ἣν ἔλαβον παρά τινι τῶν δημοσιογράφων ἐφάνη εἰς ἡμᾶς κατωτέρα τῆς ἀξίας των, ὥστε οὐ μόνον τὸ ὁπωσδήποτε ἐν ἡμῖν ὑπάρχον αἴσθημα τοῦ καλοῦ καὶ ἡ φιλία, ἀλλὰ παρώτρυνεν ἡμᾶς εἰς τὴν δημοσίευσιν τῆς παρούσης διατριβῆς καὶ ζωηρὸν αἴσθημα δικαιοσύνης. Ἐὰν δὲ ἀπατώμεθα, ἐὰν τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ποιήματα δὲν ἔχωσι τὰς ἀρετὰς ὅσας ἡμεῖς εὑρίσκομεν ἐν αὐτοῖς καὶ θέλομεν προσπαθήσει νὰ ὑποδείξωμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, περὶ τούτου θέλει ἀποφασίσει οὐχὶ ἡ ἀτομικὴ καὶ ἐφήμερος γνώμη τοῦ μὲν ἢ τοῦ δέ, ἀλλ' ἡ καθολικὴ καὶ ὁριστικὴ ψῆφος τοῦ δημοσίου.

Καὶ πρῶτον, ἂς ἀπομακρύνωμεν προδικαστικὴν οὕτως εἰπεῖν ἔνστασιν, ἣν τυχὸν ἠδύναντο ν' ἀντιτάξωσιν εἰς τὸν ἡμέτερον ποιητὴν οἱ ὑπὲρ τὸ δέον ἐπιθυμοῦντες καὶ προσπαθοῦντες τὴν ἀνάστασιν τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς διαλέκτου, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀνηλεῶς ἀποκλείοντες τῶν ποιητικῶν διαγωνισμάτων ποιήματα γεγραμμένα εἰς τὴν λεγομένην δημώδη γλῶσσαν, ἣν θεωροῦσιν, ὡς φαίνεται, ἀναξίαν καὶ ἀνεπίδεκτον ποιητικῆς ἐπεξεργασίας, μολονότι τὸ ἐναντίον ἀποδεικνύουσι καὶ τὰ παντοῖα δημοτικὰ ἄσματα, αὐθόρμητον ἐκχείλισμα τῆς καρδίας καὶ τῆς φαντασίας τοῦ ποιητικωτάτου λαοῦ τῆς οἰκουμένης, καὶ τὰ ἀθάνατα ἔργα τοῦ Βηλσρᾶ, τοῦ Χριστοπούλου, τοῦ Σολομοῦ, δι' ἃ τιμᾶται παρὰ τῶν σοφῶν τοῦ κόσμου ἡ νέα Ἑλληνικὴ φιλολογία, καὶ τὸ παράδειγμα νέων ποιητῶν εἰς οὓς ἀδύνατον νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ πᾶς ἀμερόληπτος ἐπικρι-

(α) Ὅρα Πανδ. φυλλάδ. 184.

τῆς καὶ ποιητικὴν ἔμπνευσιν καὶ ὀρθὴν περὶ καλοῦ κρίσιν καὶ γνῶσιν ἔν τισιν ἐξ αὐτῶν οὐ τὴν τυχοῦσαν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ἡ νῦν γραφομένη καὶ λαλουμένη ὑπὸ τῶν λογίων βεβαίως δὲν εἶναι, παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἀρχαίαν, γλῶσσα νέα, ὡς ἦτο λ. χ. πρὸς τὴν Λατινικὴν ἡ Ἰταλικὴ ὅτε εἰσήγαγεν αὐτὴν εἰς τὸν κόσμον ὁ Δάντης περιβεβλημένην τὴν σεμνὴν καὶ μεγαλοπρεπῆ ἐσθῆτα τῆς θείας αὐτοῦ ποιήσεως, ἀλλ' εἶναι νέα φάσις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γλώσσης, ἥτις ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου καὶ μέχρι τῆς σήμερον διατηρεῖται, καὶ ὑπὸ ποικίλας μορφὰς ἐκφράζει πάντοτε τὴν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ποικίλην κατάστασιν τῶν στοιχείων τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ. Βεβαίως εἰς μάτην ἀγωνίζονται τινὲς νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς τὴν ἤδη ἐπικρατοῦσαν φάσιν τῆς ἡμετέρας γλώσσης ὁριστικόν τινα τύπον, διότι ὁριστικὸν τύπον δύνανται μόνον νὰ ἔχωσιν αἱ νεκραὶ καὶ οὐχὶ αἱ ζῶσαι διάλεκτοι· δὲν ἀρνούμεθα ταῦτα, οὐδὲ διστάζομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι διὰ τοὺς αὐτοὺς τούτους λόγους ἡ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον προσέγγισις πρὸς τοὺς ἀρχαίους τύπους ἢ ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπ' αὐτῶν εἶναι ζήτημα φιλοκαλίας μᾶλλον ἢ αὐστηρᾶς λογικῆς, καὶ ὅτι οἱ ἀπὸ τοῦ μακαρονισμοῦ τὴν ὀρθὴν καὶ καθαρὰν διάλεκτον διαχωρίζοντες ὅροι θέλουσιν εἶσθαι ἐπὶ μακρὸν εἰσέτι εὐμετάθετοι, καὶ ἐκ τῆς ὀρθῆς κρίσεως τῶν λαλούντων καὶ συγγραφόντων μᾶλλον ἢ ἐκ λογικῶν καὶ σταθερῶν κανόνων ἐξαρτώμενοι. Ἀλλὰ δι' αὐτὰ ταῦτα πιστεύομεν, ὅτι καὶ νόμιμος, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπαραίτητος εἶναι ἡ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ποίησιν χρῆσις τῆς δημώδους διαλέκτου, διότι καὶ αὕτη οὐχ ἧττον τῆς τῶν λογίων εἶναι νόμιμον καὶ αὐθόρμητον προϊὸν τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας, τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας. Τιμῶμεν καὶ σεβόμεθα καὶ ἐπαινοῦμεν τοὺς ποιοῦντας εἴτε κατὰ τὴν ἀρχαίαν εἴτε κατὰ τὴν νέαν Ἑλληνικήν, καὶ πολλῷ μᾶλλον τοὺς τηροῦντας μέσον τινὰ ὅρον μεταξὺ τῆς λογίου καὶ τῆς δημώδους διαλέκτου, ἀλλὰ πῶς νὰ ἐκφράσωμεν τὰς περιπαθεῖς σκηνὰς τῆς ἐπαναστάσεως, τὰ ἡρωϊκὰ αἰσθήματα τῶν αὐτουργῶν της, τὰς δουλικὰς ἡμέρας τῆς πατρίδος, τὰ πάθη, τοὺς ἔρωτας, τὰς ἐλπίδας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, χωρὶς ν' ἀντλήσωμεν τοὺς τύπους τῆς ποιητικῆς διαλέκτου ἐξ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ ἀκενώτου θησαυροῦ τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων τὸν ὁποῖον ἔχομεν πάντοτε πρόχειρον καὶ τοσοῦτον θαυμάζουσι καὶ φθονοῦσιν οἱ ξένοι;

Μακρὰν καὶ βαθεῖαν καὶ εὐνοϊκὴν μελέτην φαίνεται ἀφιερώσας ὁ ἡμέτερος ποιητὴς εἰς τὰ *κλέφτικα* λεγόμενα *τραγούδια*, καὶ ὁ μέγιστος ἔπαινος ὃν δυνάμεθα νὰ τῷ ἀποδώσωμεν εἶναι, ὅτι τινὰ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ ἠδύναντο ν' ἀπατήσωσι τὴν ὀξυδέρκειαν τῶν κριτικῶν· τοσαύτη εἶναι ἡ ἀφέλεια, ἡ χάρις, ἡ ἁπλότης, αἵτινες, ὡς εἶναι ἀναπόσπαστα στοιχεῖα τῆς πλαστικῆς τελειότητος τῶν ἀρχαίων καλλιτεχνημάτων, ἐπικοσμοῦσιν ὡσαύτως τὰ ᾄσματα τῶν ἀγνώστων ποιητῶν τῶν δουλικῶν μας χρόνων.

— Ἔχετε 'γειὰ 'ψηλὰ βουνὰ καὶ κρυσταλλένιαις βρύσαις,
Χαράματα μὲ ταῖς δροσιαῖς, νύκταις μὲ τὸ φεγγάρι,
Καὶ σεῖς μαῦρα Κλεφτόπουλα 'ποῦ τὴν Τουρκιὰ ἐτρεμάξτε!
Ἀῤῥώστια δὲν μὲ πλάκωσε καὶ πηαίνω νὰ 'πεθάνω·
Κι' ἂν πάρῃ βόλι τὸ κορμί, πάλ' ἡ ψυχὴ ἀπομένει·
Μαῦρο πουλάκι θὰ γενῶ, μαῦρο χελιδονάκι,
Νὰ 'λθῶ τὸ γλυκοχάραμα, νὰ ἰδῶ 'ποῦ πολεμᾶτε·
Καὶ 'σὰ 'σκολάσῃ ὁ πόλεμος, κ' ἔβγῃ τ' ἁγνὸ φεγγάρι,
Πάλι θὲ νὰ 'λθω νὰ σταθῶ 'ς ἕνα κυπαρισσάκι,
Τὰ 'λίγα τὰ Κλεφτόπουλα 'ποῦ 'βρῶ 'ς τὴν γῆν νὰ κλάψω·
Μέσα 'ς τῆς νύκταις τὴν ἐρμιά, 'ς τὸν ὕπνο 'ποῦ κοιμῶνται
Ν' ἀκούσουν ἡ μανάδαις τους νὰ τὰ μοιρολογήσουν. —

(Ἡ καταδίκη τοῦ Κλέφτη.)

Ἀλλ' ὅτε ἡ ὑπόθεσις τοῦ ποιήματος δὲν λαμβάνεται ἐκ τῶν ἰδιαιτέρων περιστάσεων, ἐκ τῶν ἐννοιῶν καὶ αἰσθημάτων καὶ περιπετειῶν τῆς ἰδιαιτέρας ἐκείνης ἐποχῆς τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου, ὅτε ὁ ποιητὴς ᾄδει τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας του ἢ τὰ κοινὰ πάθη τῆς ἀνθρωπότητος, τὸν ἔρωτα, τὴν ἀπελπισίαν, τὴν ματαιότητα τῶν κοσμικῶν ἀγαθῶν, τὸν πόθον τοῦ ἰδανικοῦ, τὰ ὄνειρα τῆς καρδίας, ἢ ὅτε περιγράφει καὶ ζωογονεῖ διὰ τῆς φαντασίας ἱστορικὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα ἰδανικεύων διαπλάττει κατά τινα τύπον *ἀληθέστερον καὶ αὐτῆς* τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας, καθ' ὅσον ἡ ἀλήθεια τῆς ἰδέας εἶναι ἡ πρώτη πηγὴ τῆς πραγματικῆς ἀληθείας, τότε ἡ ποιητικὴ αὐτοῦ γλῶσσα, χωρὶς ν' ἀποβάλῃ τὰ μητρικὰ θέλγητρα, προσαποκτᾷ καὶ ἐκεῖνα *ὅσα ἐπιθέτει εἰς τὴν ποίησιν* τὸ ὕψος τῆς ἐννοίας, ἡ τρυφερότης τοῦ αἰσθήματος, ἡ ζωοποιὸς δύναμις τῆς φαντασίας καὶ ἡ ἁρμονία τῆς στιχουργίας.

Ὅλως φανταστικὸν εἶναι τὸ καὶ *Πλάσμα τῆς φαντασίας* ἐπικαλούμενον ποιημάτιον. Δὲν ἀπατώμεθα ἴσως ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ὁ ἰδανικὸς τύπος τῆς γυναικός, εἰς ὃν ἀνίπταται ἡ ποιητικὴ μεγαλόνοια ἐξ ὅσων τυχὸν ἀπαντᾷ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀτελῶν αὐτοῦ ὁμοιωμάτων, εἶναι ὁ ὁδηγὸς ἀστὴρ πάσης ποιητικῆς ὁδοιπορίας, διότι ὅσον ὁ ἄνθρωπος ὑπερέχει τῆς φύσεως, τοσοῦτον κατὰ τὴν καλλονήν, τὴν χάριν, τὴν ἔκφρασιν, τὴν τρυφερότητα, τὴν ἀγαθότητα καὶ γλυκύτητα τῶν αἰσθημάτων ὑπερέχει τοῦ ἀνδρὸς ἡ γυνή, ἣν ὁ Θεὸς ἔπλασεν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μας καὶ σάρκα ἐκ τῆς σαρκός μας, συμβοηθὸν τοῦ ἀνδρός, πρώτην ἡμῶν διδάσκαλον, πρώτην εἰς ἡμᾶς διεγείρουσαν τὸ ἥδιστον καὶ ἰσχυρότατον τῶν παθῶν, καὶ ἐνίοτε διηνεκῆ καὶ μόνην ὅλου τοῦ βίου ἡμῶν παρηγορίαν. Τὸ ἰδανικὸν τοῦτο πλάσμα εἶδεν ἅπαξ τουλάχιστον πᾶς ποιητής, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐνεπνεύσθη, καὶ ἐζήτησε πανταχοῦ ἐπιδιώκων αὐτό, καὶ τὰ κάλλη αὐτοῦ ἀπέδωκεν εἰς τὴν ἀξιωθεῖσαν τῆς ἐρωτικῆς αὐτοῦ λατρείας. Τὸν πόθον τοῦ ἰδανικοῦ τούτου πάντες συνῃσθάνθησαν οἱ ποιηταί, καὶ οὐκ ὀλίγοι περιέγραψαν μᾶλλον ἢ ἧττον περιπαθῶς. Μεταξὺ δὲ τούτων δὲν θέλει καθέξει βεβαίως τὴν τελευταίαν θέσιν ὁ ἐκφωνήσας·

'Εσὺ 'ποῦ πρώτη ἐπρόβαλες,
'Σὰν ὄνειρο ἐμπροστά μου,
Κι ἄναψες πάθη ἀκοίμητα
'Στὴν ἄδολη καρδιά μου,

Ἆ! ποῦ 'σαι, 'πές μου, ἀγάπη μου;
Ποῦ 'σαι, γλυκειά μου ἐλπίδα;
Τὴν γῆν ἔχεις πατρίδα,
Ἢ τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ;

'Εσὲ ζητῶ 'ς τὸ χάραμμα,
Σὰ γλυκοφέγγει ἡ 'μέρα,
Εἰς τὸν ἀφρὸ τῆς θάλασσας,
'Στὸν ἥσυχον αἰθέρα·
'Εσὲ 'ς τὴν ἀνθοστόλιστη
Τοῦ κάμπου πρασινάδα,
'Στὴν μυστικὴν ἀχνάδα
Τοῦ ἔρμου φεγγαριοῦ.

Ἡ συγχώνευσις καὶ τρόπον τινὰ ἡ κρᾶσις τῆς φαντασίας καὶ τοῦ αἰσθήματος εἶναι ἀναμφιβόλως τὸ σπανιώτερον καὶ τὸ δυσκολώτερον ἴσως ἔργον τῆς ποιητικῆς δημιουργίας, διότι τὰ κυρίως φανταστικὰ λεγόμενα στοιχεῖα τῆς ποιητικῆς ἐννοίας φαίνονται μᾶλλον ἀπαυγάσματα τοῦ νοὸς ἢ τῆς καρδίας, ἔντεχνα ἐπινοήματα, τὰ ὁποῖα δύνανται μὲν νὰ θέλξωσι τὸ πνεῦμα, ἀλλ' ἀφίνουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ψυχρὰν τὴν καρδίαν, ἥτις μόνον ἐκ τῆς ζωηρᾶς πραγματικότητος τοῦ αἰσθήματος τρέφεται καὶ συγκινεῖται. Καὶ ὅταν φανταστικόν τι γεγονὸς συγχωνευθῇ οὕτω πως μὲ τὸ αἴσθημα, ὥστε νὰ συγκινῇ αὐτοὺς τοὺς εἰδότας τὸ ἀνύπαρκτον τῶν φανταστικῶν στοιχείων ἐξ ὧν συνυφαίνεται τὸ ποίημα, τότε ἡ ποίησις λογίζεται ὅτι ἔφθασεν εἰς τὴν μᾶλλον ἀνέφικτον ἀκμὴν τῆς ἀνθρωπίνης τελειότητος, διότι ὑπέρ ποτε εἶναι τότε ποίησις, ὅ ἐστι δημιουργία καὶ ἀποκάλυψις τοῦ ἰδανικοῦ διὰ τοῦ λόγου. Εἰς τὴν ἐντέλειαν ταύτην τῶν φανταστικῶν ποιημάτων φαίνεται ὅτι προσήγγισεν ὁ ἡμέτερος ποιητὴς διὰ τοῦ πολλάκις ἐκδοθέντος καὶ πανταχοῦ θαυμασθέντος ποιήματος τοῦ ἐπιγραφομένου τὸ *Παιδάκι καὶ ὁ Χάρος*. Παρετήρησαν καὶ ἄλλοι, ὅτι εἰς τὸ ποίημα τοῦτο ἔλαβεν ἴσως τὸ ἐνδόσιμον ἔκ τινος ὁμογενοῦς ποιήματος τοῦ Γείθου (Goëthe)· ἀλλὰ τίς ἀναγινώσκων τὸ ποιημάτιον τοῦτο αἰσθάνεται ξένην καταγωγήν; Ἡ διὰ δύο μόνων στίχων περιγραφὴ τοῦ παιδός, τὸ κίνημα αὐτοῦ πρὸς τὰ κύματα καὶ ἡ εἰς αὐτὰ αἰφνίδιος ἀντανάκλασις τῆς χρυσῆς κόμης του, ἡ εἰσαγωγὴ αὕτη τοῦ ποιήματος εἶναι ἀξία τῆς γραφίδος μεγάλου ποιητοῦ καὶ μεγάλου ζωγράφου, τὴν ὁποίαν λίαν ἐναρμονίως συμπληροῖ ἡ ἑπομένη μεγαλοπρεπὴς καὶ ἐκφραστικωτάτη στροφή, δι' ἧς εἰκονίζει τὸ ἐν μέσῳ τῶν ἀνθέων διερχόμενον διαφανὲς καὶ ταχύτατον τοῦ ποταμοῦ ῥεῦμα. Πάντα δὲ τὰ αἰσθήματα καὶ οἱ λόγοι, οἱ φόβοι, αἱ ἐλπίδες, αἱ ἐπιθυμίαι, αἱ δεήσεις, αἱ ἔννοιαι καὶ αἱ φράσεις τοῦ παιδὸς εἶναι ἀπόῤῥοιαι τῆς ἀθώας καὶ εὐαισθήτου ἐκείνης φύσεως, πρὸς ἃς λίαν ἐντέχνως ἀντιτάττει ὁ ποιητὴς τὴν παγερὰν ὄψιν, τὴν ἀναισθησίαν, τὸ ἐπιτατικὸν καὶ ἀμετάτρεπτον καὶ τὴν σαρκαστικὴν ψυχρότητα τοῦ γέροντος, δι' οὗ κατά τινα παρ' ἡμῖν πρωτοφανῆ καὶ εὔστοχον τύπον προσωποποιεῖ τὸν θάνατον, συνδέων πάντα ταῦτα καὶ μὲ τὴν πλαγίως ὑποδεικνυομένην ἀπελπισίαν τῆς μητρὸς καὶ μὲ τὴν ἄνωθεν τοῦ κόσμου τούτου προσδοκῶσαν τὸ ἀθῶον τέκνον οὐράνιον μακαριότητα.

Τοῦ αὐτοῦ εἴδους ἀλλὰ κατώτερα κατὰ τὴν ἀξίαν εἶναι καὶ ἕτερα φανταστικὰ ποιήματα, οἷον οἱ *δύο Ἄγγελοι* καὶ ἡ *Ἐπιθυμία*, ἐν οἷς ὅμως αἱ αὐταὶ διακρίνονται ἀρεταὶ καὶ ἐνίοτε ὕψος ἐννοιῶν οὗ δὲν ἦτο ἐπιδεκτικὸν τὸ προηγούμενον. Δύσκολος καὶ πρὸς τοὺς μεγίστους τῶν ποιητῶν ἀποβαίνει ἡ περιγραφὴ τοῦ ὑπερφυσικοῦ ἐκείνου κόσμου ὃν εὐαγγελεῖ ἡ πίστις καὶ ἀποδεικνύει ἐπ' αὐτοῦ στηριζομένη ἡ φιλοσοφία, ἀλλ' ὃν ἀποκρύπτει ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων ὀφθαλμῶν πυκνότατον παραπέτασμα, ὅπερ μόνος ὁ δάκτυλος τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ διασχίσῃ. Περιγραφὴν τοῦ Παραδείσου χαριεστάτην καὶ πνέουσαν χαρὰν καὶ ἀθωότητα ἐκφέρει ὁ ποιητὴς διὰ στόματος τῆς *ξανθῆς κόρης*, ἥτις *τὰ μάτια χρῶμα τ' οὐρανοῦ 'στὸν οὐρανὸν γυρίζει*, καὶ ἀνθίσταται ἐπανειλημμένως εἰς τοὺς θωπευτικοὺς λόγους καὶ τὰς ὑποσχέσεις τοῦ βασιλόπαιδος, ὅστις μὲ ὅλα τὰ βασίλεια καὶ τὰ κάλλη τοῦ κόσμου τούτου δὲν δύναται νὰ τῇ δώσῃ τὴν οὐράνιον ἐκείνην εὐδαιμονίαν ἣν μόνην προσδοκᾷ καὶ ἐπιθυμεῖ καὶ ἐλπίζει.

'Στὸν ὡραῖον τόπο, ὡμορφονιέ,
Ξέρεις νὰ μ' ὁδηγήσῃς,
Ὅπου δὲν ἔλαμψε ποτὲ
Ἀνατολὴ καὶ δύσις;

Ὅπου εἶναι δένδρα ἀγνώριστα
Κι ἀέρινα λουλούδια,
Ὅπου πετοῦν ἀκόπιαστα
Ἀμέτρητα ἀγγελούδια;

Κ' ἡ οὐράνιαις ἄθολαις κορφαῖς
Γροικοῦν τὸ πέταμά τους,
Βρέχουν ἀκτῖνες λαμπραῖς
Τὰ ὁλόχρυσα φτερά τους,

Καὶ δροσερὸ ὁλοφώτιστο
Τ' ἀέρι λαμπηρίζει,
Χωρὶς τ' ἀστέρι νὰ φανῇ,
'Ποῦ ἀθώρητο φωτίζει;

Ἄλλου ἔρωτος γηΐνου καὶ φθαρτοῦ, ἀλλ' οὐχ ἧττον ποιητικωτάτου, εἶναι ἔκφρασις τὰ δύο ᾀσμάτια ἡ *Φυγὴ* καὶ τὰ *Δύο λουλούδια*. Κοινὴ καὶ τετριμμένη ἡ ὑπόθεσις αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα μαρτυροῦσι τὴν λεπτὴν αἴσθησιν τοῦ ποιητοῦ, καὶ ἐμφαίνουσιν ἐκείνην τὴν σεμνότητα ἥτις ἐπικαλύπτουσα διὰ τοῦ διαφανοῦς αὐτῆς πέπλου τὸν ἔρωτα καθιστᾷ αὐτὸν ἐρασμιώτερον. Εἰς τὸ δεύτερον μάλιστα μετριάζεται ὁ ἔρως διὰ γλυκυτάτης μελαγχολίας καὶ ἠθικῆς χάριτος, καὶ τόσην ἔχουσιν ἀκρίβειαν, συντομίαν, ἐνάργειαν καὶ ἁρμονίαν αἱ λέξεις καὶ οἱ στίχοι, ὅσην ἀλήθειαν καὶ ζωηρότητα αἱ ἔννοιαι καὶ τὰ αἰσθήματα· ἀσμένως δὲ ἠθέλομεν τὸ παραθέσει ἐνταῦθα, ἐὰν ἄλλα ποιήματα, σοβαρώτερα ἔχοντα ἀντικείμενα, δὲν ἐπροσκάλουν τὴν προσοχήν μας.

Ἐθνικὰ καὶ ἱστορικὰ κυρίως ποιήματα εἶναι ὁ

Ῥήγας, ὁ *Τραγουδιστὴς* καὶ ὁ *Θάνατος τῆς Χάμκω*. Ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ κατατάξωμεν αὐτὰ κατὰ τὴν τριττὴν καὶ τετριμμένην ἐκείνην διαίρεσιν τῆς ποιήσεως εἰς ἐπικὴν, λυρικὴν καὶ δραματικὴν, βεβαίως ἠθέλομεν δυσκολευθῆ, διότι καὶ τῶν τριῶν τούτων εἰδῶν τὰ στοιχεῖα εὑρίσκομεν εἰς αὐτὰ καὶ ἰδίως εἰς τὰ δύο πρῶτα· ἱστορικὴν δηλαδὴ ὑπόθεσιν, ἔργα καὶ πράξεις ἡρωϊκὰς, σύγκρουσιν ἀτομικῶν αἰσθημάτων καὶ δραματικὰς τῳόντι περιπετείας. Τοῦτο ἀποδεικνύει σὺν τοῖς ἄλλοις ὅτι ἡ ἡμέτερος ποιητὴς, κατανοήσας τὸ αὐθαίρετον τῆς προμνησθείσης διαιρέσεως, καὶ εἰς τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς ἐμπνεύσεως ὑπακούων μᾶλλον ἢ εἰς τὰς συνταγὰς τῆς σχολῆς, ἠκολούθησε καὶ κατὰ τοῦτο τὴν ὁδὸν ἣν ἐχάραξαν εἰς τὴν ποίησιν οἱ μᾶλλον μεγαλόνοες τῶν νέων ποιητῶν.

Ὁ *Ῥήγας* εἶναι ἡ πρώτη πρᾶξις τοῦ μεγάλου δράματος τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἐπαναστάσεως· διαιρεῖται δὲ εἰς τρία μέρη, ἅτινα ἐπιγράφονται ἡ *Ἐμπνευσις*, ἡ *Συνωμοσία*, ὁ *Θάνατος*. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ συλλαμβάνει ὁ ἀείμνηστος Φερῥαῖος τὴν ἰδέαν τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας ὡς ἄνωθεν κατεργομένην ἔμπνευσιν· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ διαδίδει τὴν ἰδέαν ταύτην·

Τρέχει τοὺς κάμπους, τὰ χωριά, ταῖς χώραις, τὰ λαγκάδια
Ὅπου εἶναι ἄνδρες γιὰ σπαθί, καὶ κλέφτες γιὰ τουφέκι,

καὶ πανταχοῦ ἀναῤῥιπίζει τὴν φλόγα τῆς ἐπαναστάσεως· τέλος ἐν τῷ τρίτῳ συλλαμβάνεται ὁ πρωταγωνιστής, πίπτει πρῶτον καὶ ἔνδοξον θῦμα τῆς ἀπολυτρώσεως, καὶ περὶ τὸν νεκρὸν αὐτοῦ ᾄδεται χορὸς γυναικῶν, παλληκαρίων καὶ ἱερέων, ὅστις πρεπόντως ἐπιστέφει καὶ ἀνακεφαλαιοῖ ὅλον τὸ ποίημα. Πολλὰς περὶ τοῦ ποιήματος τούτου παρατηρήσεις ἠδυνάμεθα ἐνταῦθα νὰ σημειώσωμεν, διότι ἕκαστον τῶν τριῶν τούτων μερῶν ἔχει ἰδίας καλλονὰς, δι' ὧν καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων διακρίνεται καὶ μετ' αὐτῶν συναρμολογεῖται συναποτελοῦν τὴν τοῦ ὅλου ἁρμονίαν. Τὸ πρόσωπον τοῦ Ῥήγα ἔλαβεν ἐξ ἀνάγκης ὑπὸ τὴν γραφίδα τοῦ ποιητοῦ ἰδανικωτέραν μορφὴν, ὅταν περιγράφῃ αὐτὸν ὑπὸ τὴν σκιὰν δένδρου θεωροῦντα τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση, τοὺς ἀστέρας καὶ τὰ πελάγη τῆς Ἑλλάδος καὶ μελετῶντα τὴν ἐθνοσωτήριον ἔγερσιν. Ὅλως ἰδανικὴ εἶναι ἡ ὀπτασία, ἡ εὐχὴ καὶ ἡ ὑπόσχεσις δι' ἧς ὅλος ἀφιεροῦται εἰς τὸ παρὰ Θεοῦ προωρισμένον ἔργον. Ἀλλὰ τίς δὲν αἰσθάνεται γλυκεῖαν συμπάθειαν πρὸς τὸν νέον ἀοιδόν, ὅταν βλέπῃ αὐτὸν εἰς τὴν πατριωτικὴν καὶ ποιητικὴν αὐτοῦ ἔκστασιν, ὅταν

Τῆς νύκτας αὔρα δροσερὴ τὸ πρόσωπο τοῦ ἐφίλει,
Ἐκεῖ νὰ θέλε ἀπ' τὰ χείλη του ν' ἁρπάξῃ τὸ τραγοῦδι;

Τίς δὲν ἐνθουσιάζεται εἰς τοὺς θείους ἐκείνους λόγους·

Ἡ γῆς ὁποῦ σ' ἐγέννησε παντοῦ εἶναι ἐρημιὰ καὶ κλάψα·
Πύρωσε, νιέ, 'ς τοῦ Αὐτρωτῆ τὸ αἷμα τὴν καρδιά σου,
Πιὰς τὸ Σταυρό, ξιφώνησε τραγούδια τοῦ πολέμου,
Καὶ νὰ 'ναι ὁ λόγος σου βροντὴ, νὰ 'ναι ἀστραπὴ ἡ φωνή σου,
Σ' ὅλαις ν' ἀνάψῃς ταῖς καρδιαῖς ἐλευθερίας λαχτάρα.

Φύτεψ' τὸ δένδρο τὸ Θεϊκό, μὲ πόθο ἀνάστησέ το
Καὶ μὲ τὸ αἷμά σου καὶ σύ, ν' ἀξόνῃ πότισέ το;

Πᾶσα δὲ Ἑλληνικὴ καρδία συγκινεῖται καὶ ὀργᾷ πρὸς τὴν μάχην, ὅταν ὁ νέος ποιητὴς, γενόμενος διὰ τῆς Χριστιανικῆς ἐμπνεύσεως ἥρως μεγαλεπήβολος, ἐκφωνεῖ·

Δάση, λαγκάδια καὶ βουνὰ καὶ πέλαγα θὰ τρέξω,
Ὅπου εἶναι γῆς Ἑλληνικὴ καὶ Τοῦρκος βασιλεύει,
Σ' ὅλαις ν' ἀνάψω ταῖς καρδιαῖς ἐλευθερίας λαχτάρα·
Θὰ σύρω ἀνήμερη φωνὴ νὰ ἦναι κραυγὴ πολέμου,
Ποῦ ν' ἀντηχήσουν ἡ στεριαῖς, καὶ τὰ νησιὰ καὶ οἱ βράχοι,
Καὶ ἀπὸ τὴ Βόσνα ν' ἀκουσθῇ 'ς τῆς Ἀραπιᾶς τὰ μέρη·
Ν' ἀνάψῃ πόλεμος φρικτός, τὰ ὄρη ν' ἀνασάνουν
Ἡ σύῤῥιζα νὰ πέσουνε νὰ μᾶς καταπλακώσουν.

Ἄρχεται τὸ δεύτερον μέρος διὰ τῆς περιγραφῆς τοῦ Κισσάβου,

Ὁποῦ ἔχει ὁλάσπρη τὴν κορφὴ καὶ ὁλόμαυρη τὴ ῥίζα,
Ποῦ ῥίχνει μὲς τὰ πέλαγα ποτάμια φουσκωμένα
Καὶ 'ς τὴν Τουρκιὰ 'σὰν ἀστραπαῖς τὰ κλέφτικα τουφέκια·

καὶ εἰς τὰ ὕψη τῶν ὀρέων ἐξ ὧν κατέῤῥευσε καὶ ὁ χείμαῤῥος τοῦ πολέμου καὶ ἡ καθαρωτέρα πηγὴ τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως, μεταξὺ τῶν ἀνδρείων ἐκείνων πολεμιστῶν οἵτινες διέσωσαν τὸν τύπον τοῦ ἀρχαίου ἡρωϊσμοῦ τελειοποιηθέντα διὰ τῆς καρτερίας καὶ τῆς πίστεως, συνομολογεῖται ἡ ἱερὰ συνθήκη τῆς ἐπαναστάσεως. Τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος εἰκονίζει πιστῶς τὴν προετοιμασίαν καὶ παραμονὴν τοῦ ἀγῶνος· κρύφιαι συνεντεύξεις, ἀνησυχίαι, φόβοι, ἐλπίδες, κινήσεις μυστικαί, κατεσταλμένοι πόνοι, πανταχοῦ κίνησις καὶ δραστηριότης καὶ κέντρον τῶν ἐργασιῶν τούτων ὁ νέος τραγουδιστής, ὅστις πανταχοῦ περιφερόμενος, διὰ τοῦ λόγου, διὰ τοῦ ᾄσματος, διὰ τοῦ παραδείγματος ἐγείρει τὸ ἔθνος εἰς τὸν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος πόλεμον·

Νά τος, σηκώνεται γοργὰ, καὶ σὰν πουλὶ πετιέται,
Τρέχει τοὺς κάμπους, τὰ χωριά, ταῖς χώραις, τὰ λαγκάδια,
Ὅπου εἶναι ἄνδρες γιὰ σπαθί, καὶ κλέφτες γιὰ τουφέκι·
Ῥίχτει δύο λόγια μυστικά, καὶ πάντα ἐμπρὸς πηγαίνει
Κι' ὅθε διαβῇ κι' ὅπου σταθῇ μὲ τὸ γλυκὸ τραγοῦδι
Ξυπνάει τ' ἀποδόνια 'ς ταῖς φωλιαῖς, τοὺς κλέφταις 'ς τὰ λημέρια·
Καὶ ἡ νύκτα τόνε χαίρεται, κ' ἡ αὐγὴ τὸν καμαρώνει.

Ἆσμα πολεμιστήριον κλείει τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος τοῦ Ῥήγα περιγράφον τὰ δεινὰ τῆς δουλείας καὶ προκαλοῦν εἰς τὴν μάχην τοὺς πρώτους ἥρωας τῆς ἐλευθερίας·

Ἀδέλφια, τί προσμένετε;
Δεβέντες μου, τί ἀργεῖτε;
Ἀδράξετε ὅλοι τ' ἄρματα,
Σὰ λέοντες πεταχθῆτε.

Κι' ὅπου τὰ πόδια σας πατοῦν,
Δόγκοι, βουνὰ καὶ βράχοι
Ἄρματα ὅλα θὰ γενοῦν
Σ' τὴν τρομερὴ τὴ μάχη.

Ἂς ἦν οἱ Τοῦρκοι ἀμέτρητοι,
Βροντᾷ ἡ πατημασιά σας,

Ὁ κουρνιαχτὸς ἀσκώνεται,
καὶ χάνονται ἐμπροστά σας.

Εἰς τὸ τρίτον μέρος βλέπομεν τὸν ἥρωα τοῦ ἐπικοῦ τούτου δράματος, διότι ἄλλως δὲν δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν τὸ προκείμενον ποίημα, ἐν μέσῳ τῶν συλλαβόντων αὐτὸν Τούρκων· ἀλλὰ καίτοι ἀλυσομένος, δὲν κύπτει ὑπὸ τὸ βάρος τῶν σιδηρῶν δεσμῶν, καὶ ὅλην του διατηρεῖ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν χάριν·

Περνάει τ' ἀᾳράκι τοῦ βουνοῦ, 'λίγη δροσιὰ τοῦ φέρνει
Καὶ λάμπουν κυματίζοντας τὰ ὁλόμαυρα μαλλιά του.
Φωνάζει ὁ Μαραλλήπασας — « Δεβέντες μου, τί ἀργεῖτε;
Βάρτε τοῦ Ῥήγα, βάρτε του, καὶ τὴν Τουρκιὰ θὰ σβύσει;» —
Μὲ μιᾶς ὁ νιὸς τὰ αἴδερα συντρίβει καὶ πετιέται,
Κτυπάει δεξιά, κτυπάει ζερβιά, δεξιά, ζερβιὰ σκοτώνει·
Καὶ πάλι πίῳτει ζωντανὸς εἰς τῶν Τουρκῶν τὰ χέρια.

Ὁ τελευταῖος χορὸς τριπλοῦν ἔχει χαρακτῆρα, κατὰ τὰ τρία εἴδη τῶν ἐν αὐτῷ εἰσαγομένων προσώπων· παθητικὸς καὶ περίλυπος ἐξέρχεται κατὰ πρῶτον ἐκ τοῦ στόματος τῶν γυναικῶν, γενναῖος καὶ ἡρωϊκὸς ἔπειτα ἐκφωνεῖται ὑπὸ τῶν παλληκαρίων, καὶ τέλος σοβαρὸς καὶ θρησκευτικὸς ἀνυψοῦται διὰ τῶν ἱερέων εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀνακεφαλαιοῦται εἰς τὴν *δέησιν*. Ὀλίγα τεμάχια ἔχει ἡ νέα ποίησις τόσῳ συγκινητικὰ ὅσῳ τὸ τελευταῖον τοῦτο ᾆσμα τοῦ χοροῦ, εἰς τὸ ὁποῖον τὰ τρυφερώτερα οἰκογενειακὰ αἰσθήματα, ἐκτεινόμενα εἰς τὸν εὐρύτερον κύκλον τῆς πατρίδος καὶ τοῦ ἔθνους, παράγουσι θείαν ἐπὶ τέλους ἁρμονίαν ἀναβαίνουσαν διὰ τῆς μεσιτείας τῆς Θεομήτορος ὡς θυμίαμα εὔοσμον εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ὑψίστου. Καὶ δὲν θέλει διαφύγει τὴν προσοχὴν τοῦ νοήμονος ἀναγνώστου, ὅτι ἡ εἰκὼν τῆς Θείας Παρθένου, ἐν ᾗ τὰ γλυκύτερα αἰσθήματα τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας ἁγιάζονται καὶ θεοποιοῦνται, σύμβολον ἀγάπης ἐνταυτῷ καὶ ἐλευθερίας, αὐτὴ ἥτις ἀπ' ἀρχῆς ἐνέπνευσε τὸν ἥρωα ποιητὴν τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἐδέχθη τὴν ὑπόσχεσίν του, ἡ αὐτὴ ἀναφαίνεται καὶ ἐν τέλει τοῦ ποιήματος προσδεχομένη τὰς δεήσεις τῶν πρώτων θυμάτων τοῦ ἐθνικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ μαρτυρίου. Τῳόντι εἰς αὐτὴν ἀτενίζουσιν οἱ δεόμενοι,

Ποῦ ἐβάστα 'ς ταῖς ἀγκάλαις της τὸ ἀθάνατο παιδί της
Μ' ἕνα θεϊκὸ χαμόγελο 'σὰ νὰ 'λεε — « Καρτερεῖτε·
Καὶ ταῖς δίψες σας ταῖς θερμαῖς, καὶ τὰ πικρά σας δάκρυα
Θὰ φέρω ἡ ἴδια σπλαγχνική, εἰς τοῦ Θεοῦ τὸν θρόνο. »

Καὶ οὕτω πανταχοῦ διατηρεῖται καὶ ἐκφράζεται ὁ θρησκευτικὸς χαρακτὴρ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀναγεννήσεως, ἥτις εἶναι ἀναγέννησις διὰ τῆς πίστεως μᾶλλον ἢ διὰ τῶν κλασικῶν ἀναμνήσεων, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ὁ καθαρώτερος καρπὸς τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ τῆς Δύσεως, ὁ ἑωσφόρος καὶ τὸ ἀλάνθαστον σημεῖον τοῦ μέλλοντος πολιτισμοῦ τοῦ Ἀνατολικοῦ κόσμου.

Δραματικὸν ἐπίσης χαρακτῆρα ἔχει καὶ τὸ δεύτερον τῶν ἐθνικῶν ᾀσμάτων ὁ *Τραγουδιστής*. Ὁ ἥρως τοῦ τολμηροῦ καὶ γενναίου ποιητοῦ καὶ τῆς στεναζούσης εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἀλῆ ἐρασμίας κόρης λίαν ποιητικῶς καὶ ἐντέχνως ἱστορεῖται ἐν τῷ πρώτῳ ᾄσματι. Καὶ ὅταν ἄνωθεν προβαίνῃ ἡ κόρη

Μὲ ὁλάσπρα φορέματα
Σ' τὸ κάστρο τοῦ Ἀλῆ,
Σὰν κρῖνος 'ς τοῦ βράχου
Τὴν ἄγρια κορφή,

καὶ προσμένουσα τὸν ἐραστήν της

Μὲ πόθο, μὲ φόβο
Προβαίνει, τραβιέται,

ὅταν ἠξεύρωμεν ὅτι, ἐν ᾧ τὸ ἐρωτικὸν ᾆσμα

Γρικοῦν μαγευμένα
Στεριαῖς καὶ νερά,
Ἀθώρητος κι' ἄλλος
Γρικᾶει καὶ ἀγρυπνᾶ,

δυνάμεθα εὐθὺς νὰ προμαντεύσωμεν ὁποίαν τρομερὰν τύχην προετοιμάζει εἰς τοὺς ἀθώους ἐραστὰς ἡ θηριωδία τοῦ τυράννου.

Τῷ ὄντι ἐν μὲν τῷ δευτέρῳ ᾄσματι ἀναπτύσσεται ἡ πρᾶξις, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ μυστηριωδῶς ἀγγέλλεται ἡ καταστροφή.

Εἰσάγεται ὁ τραγουδιστὴς εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Πασᾶ, τὴν ὁποίαν

Μύρια κεριὰ ἀνθοστόλιστα
Ὁλόλαμπρα φωτίζουν,

καὶ ὅπου ἡ κόρη κάθηται πλησίον τοῦ ἐξαστράπτοντος διὰ τῶν ὅπλων καὶ διὰ τοῦ πυρώδους βλέμματος Ἀλῆ, ὡς *ἀχνότρεμη ἀκτῖνα φεγγαριοῦ*. Εἰσάγεται, καὶ μὲ κολακευτικὴν ὑπόκρισιν προσκαλεῖται ὑπὸ τοῦ δεσπότου νὰ τραγουδήσῃ, καὶ ἄρχεται ᾄσματος ἐρωτικοῦ, τὸ ὁποῖον διακόπτει ὁ τύραννος καὶ εἰς ἄλλα ᾄσματα ὑπούλως τὸν παραχινεῖ, δι' ὧν ἐπὶ τέλους ἐκχειλίζει ὁ ἐντὸς τοῦ στήθους τοῦ ἀοιδοῦ ἀναβράζων πατριωτισμὸς διὰ τοῦ ἐνθουσιώδους ἐκείνου ὕμνου, τοῦ ἐπαξίως ἀνταποκρινομένου εἰς τὴν *πολεμόκραχτη φωνὴν* τοῦ Ῥήγα καὶ εἰς τὸν θεῖον διθύραμβον τοῦ Σολομοῦ.

Ἡ καταδίκη καὶ ὁ φόνος τῶν δύο ἐραστῶν εἶναι ἡ φυσικὴ λύσις τοῦ δράματος. Ἡ αὐτὴ λίμνη ἥτις ἐγένετο μάρτυς τῶν ἀθώων ἐρώτων γίνεται μνῆμα τῶν ἐραστῶν. Περὶ τὰ τέλη γαληνιαίας καὶ ἀστεροφεγγοῦς νυκτὸς,

Κὶ ὅταν τὸ γλυκοχάραμα
Ξυπνάει τὸ χελιδόνι,
Ποῦ χαιρετᾶει χαρούμενο
Τὸν ἥλιο 'ποῦ σιμώνει
. . . . . .
Γριεῖται ἕνα παράπονο . . . . .
Κάτι μὲ μιᾶς κτυπᾶει
Τὸ κῦμα, καὶ βυθίζεται·
Ἀπάνου, ἀπάνου ἀφρίζουν,
Καὶ ἐκίνητα γυρίζουν
Σὰν πρῶτα τὰ νερά.

Ὁ *θάνατος τῆς Χάμκω* τῆς θηριωδεστέρας, εἰ δυνατόν, μητρὸς τοῦ ἀνθρωπομόρφου ἐκείνου θηρίου,

ὅπερ διὰ τῶν τρομερωτάτων χρωμάτων πολλάκις ἐχαρακτήρισεν ἡ ποίησις καὶ ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια, ἡ λυσσώδης αὐτῆς ἀγωνία, αἱ ἀραί, αἱ παραγγελίαι ἃς παρέδωκεν ὡς ἀπαίσιον κληροδότημα εἰς τὸν υἱόν της, τὰ προεικονιζόμενα καὶ ἀνήκουστα μαρτύρια τοῦ Γαρδικίου, καὶ αἱ τρομεραὶ ὀπτασίαι τῆς μελλούσης καταστροφῆς τοῦ σατανικοῦ ἐκείνου οἴκου, ἐν ᾧ ἐκπροσωπεῖται ὅλος ὁ τρόμος τῆς τυραννίας, καθὼς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ῥάγα ἀνακεφαλαιοῦται ὅλη ἡ δόξα τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς ἐλευθερίας· τοιαύτη εἶναι ἡ ὑπόθεσις τοῦ τελευταίου ποιήματος ὅπερ ἄλλοτε ὑφ' ἡμῶν ἐκδοθὲν ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ (Ὅρα φυλλ. 199) δὲν ἐπιδέχεται λεπτομερῆ ἀνάλυσιν, διότι ὅλον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐμφαίνει κατ' ἀνώτατον βαθμὸν τὴν ποιητικὴν ἐκείνην ἐντέλειαν, ἣν εἴδομεν ἄχρι τοῦδε διεσπαρμένην εἰς τὰ ἄλλα ἔργα τοῦ ποιητοῦ μας.

Ἐὰν δὲ τώρα μᾶς ἐπετρέπετο ν' ἀνακεφαλαιώσωμεν τὰς ἐντυπώσεις μας καὶ δι' ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ διὰ τοὺς τυχὸν ἀναγνώστας τῶν ὀλίγων τούτων λέξεων, ἠθέλομεν συμπεράνει ἄνευ δισταγμοῦ, ὅτι ἡ ποίησις τοῦ ἡμετέρου φίλου, ἀνεξαρτήτως πάσης πρὸς αὐτὸν ἀτομικῆς συμπαθείας, ἐφάνη εἰς ἡμᾶς ἀπόῤῥοια γνησίας ποιητικῆς ἐμπνεύσεως, ἐθνικώτατον ἔχουσα χαρακτῆρα, ἐκφράζουσα τὴν ἀλήθειαν τῶν κοινωνικῶν καὶ ἀτομικῶν γεγονότων ὅσα χορηγοῦντα τὴν ὕλην εἰς τὴν ποίησιν συναποτελοῦσι τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ὑπόστασιν, δι' ἐννοιῶν, παθῶν καὶ εἰκόνων καταλλήλων πάντοτε καὶ ἐντέχνως προσηρμοσμένων εἰς αὐτήν, καὶ διὰ ποιητικῆς φράσεως καὶ στιχουργίας, αἵτινες, αὐθορμήτως ἐξερχόμεναι ἐκ τῆς ἀεννάου καὶ καθαρωτάτης πηγῆς τῆς δημώδους ποιήσεως, ἔλαβον διὰ τῶν μελῶν τοῦ ποιητοῦ τὴν ἔντεχνον ἐκείνην ἐπεξεργασίαν δι' ἧς δύνανται νὰ καταστηθῶσιν εὐχερὲς καὶ ἐναρμόνιον ὄργανον τῆς μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ὁσημέραι ἀναγεννωμένης ἑλληνικῆς ποιήσεως.

Ἐν Κερκύρᾳ, τῇ 1 Ἰουλίου 1858.

Π. ΒΡΑΙΛΑΣ ΑΡΜΕΝΗΣ.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ Ο ΠΗΓΑΣ.

—ooo—

Ἐν τῇ παρὰ τὸ Βυζάντιον μικρᾷ νήσῳ Χάλκῃ ἱδρύθη πρὸ δεκατεσσάρων περίπου ἐτῶν Θεολογικὴ Σχολή, ἥτις προστατευομένη ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ὑπὸ πολλῶν φιλογενῶν συντρεχομένη, παρήγαγεν ἕως τῆς σήμερον καρποὺς οὐκ εὐκαταφρονήτους· διότι, πλὴν τῶν ἄλλων φοιτητῶν, ἑξήκοντα καὶ πέντε ἐξῆλθον φέροντες διδάκτορος δίπλωμα, καὶ διασκορπισθέντες εἰς διάφορα μέρη οἱ μὲν ἀνέλαβον τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου, οἱ δὲ ἀνεδείχθησαν καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι, ἄλλοι ἐγένοντο γραμματεῖς ἀρχιερέων, καὶ ἄλλοι ἀνεβιβάσθησαν καὶ εἰς αὐτὸ τοῦ Ἐπισκόπου τὸ ἀξίωμα.

Εἷς ἐκ τῶν διδακτόρων τούτων, ὁ ἐν Ἱεροδιακόνοις Γερμανὸς Γρηγοράς, ὁ καὶ καθηγητὴς ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ, συντάξας ἀπήγγειλε κατὰ τὰς τελευταίας ἐνιαυσίους ἐξετάσεις λόγον ἢ μᾶλλον βιογραφικὸν σχεδίασμα περὶ Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, τοῦ μακαρίου ἐκείνου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, τοῦ « ἐν σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ περιβοήτου », κατὰ Μελέτιον τὸν συγγραφέα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

Τὸ σχεδίασμα τοῦτο παραθέτοντες ἐνταῦθα, εὐχόμεθα νὰ μιμηθῶσι καὶ ἄλλοι τὸν γράψαντα ἀνερευνῶντες καὶ δημοσιεύοντες τὰ περὶ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ἱστορία ἡμῶν ἄχρι τῆς πολυωδύνου ταύτης ἐποχῆς, εἰ καὶ πως ἐλλιπὴς κατὰ τοὺς Ῥωμαϊκοὺς ἰδίως χρόνους, οὐδὲν ἧττον σώζεται ὥς τις ἄλυσις ἀδιάκοπος καὶ συνεχής, ἣν παρακολουθοῦντες διδασκόμεθα τὰς περιπετείας τοῦ ἔθνους καὶ τὰ ἔργα τῶν ἡμετέρων προγόνων. Ἀλλ' ἡ ἀπὸ τῆς ἁλώσεως ἱστορία μένει δυστυχῶς εἰσέτι ἀνεξερεύνητος καὶ ἀσαφής· καὶ ὅμως δὲν εἶναι αὕτη ἡ ἀδοξοτέρα μερὶς τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου. Ὅπως κατὰ τὸν ἰδιωτικὸν βίον τότε μάλιστα γινόμεθα ἄξιοι τιμῆς ὅτε, ἀπολέσαντες καὶ πλοῦτον καὶ εὐκλειαν καὶ ἰσχύν, παλαίομεν καρτερικῶς πρὸς τὴν συμφορὰν καὶ ἀγωνιζόμεθα νὰ ἀνακτήσωμεν τὰ πρώην ἀγαθά, οὕτω καὶ τὰ ἔθνη τὰ πρὶν μὲν ἔνδοξα καὶ ἰσχυρά, νῦν δὲ δεδουλωμένα καὶ ἀσθενῆ, τοσούτῳ μᾶλλον ἀξιοῦνται τῆς παρὰ τῶν ἄλλων εὐνοίας καὶ μελέτης, ὅσῳ γενναιότερον ἀνθίστανται εἰς τὴν καταπίεσιν καὶ συντονώτερον κοπιῶσιν ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀποκαταστάσεως. Ἐὰν λοιπὸν ἀληθὲς ὅτι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἡ δουλεία ἐγένετο ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην χαλεπωτέρα, ὁποία ἄρα ὑπῆρξεν ἡ ἠθικὴ ἐκείνη δύναμις ἡ ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας παραλύσασα καὶ ματαιώσασα τῆς παγκοσμίου τυραννίας τοὺς καταστρεπτικοὺς ἀγῶνας; Τίνες οἱ θαυμάσιοι ἄνδρες οἱ ἐν μέσῳ πολυχρονίων δοκιμασιῶν καὶ ζόφου βαρβαρότητος καὶ στερήσεων παντοδαπῶν χειραγωγήσαντες τὸ δοῦλον ἔθνος καὶ παραδόντες αὐτὸ τὸ 1821 ἔτος εἰς χεῖρας μεγαλοπραγμόνων καὶ παραβόλων διαδόχων; καὶ ὁποῖαι αἱ θυσίαι καὶ οἱ τρόποι αὐτῶν καὶ οἱ ἀγῶνες;

Ὀρθῶς ἄρα εἴπομεν ὅτι ἡ ἐξέτασις τῶν δουλικῶν χρόνων δὲν εἶναι ἡ ἀδοξοτέρα μερὶς τῆς ὅλης ἱστορίας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Ὡς εὐγνωμοσύνης ἐθνικῆς ἄξιοι ἐπῆρξαν οἱ ἀπαλλάξαντες τοῦ βαρβαρικοῦ κλύδωνος τὴν ζῶσαν καὶ ἀκμάζουσαν Ἑλλάδα ἐν Θερμοπύλαις καὶ Σαλαμῖνι, οὕτω τῆς αὐτῆς ἢ καὶ μείζονος εὐγνωμοσύνης ἄξιοι εἰσὶ καὶ οἱ συναγαγόντες καὶ μετ' εὐλαβείας καὶ κινδύνων συντηρήσαντες τὰ οἰκτρὰ ῥαυάγια τοῦ ἔθνους, καὶ περισώσαντες αὐτὰ ἀπὸ τελείου κατακλυσμοῦ.

Καὶ δυσχερεστάτη μὲν ἡ σύμπηξις τοῦ μέρους τούτου τῆς ἱστορίας διὰ τὴν ἔλλειψιν εἰδήσεων, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀδύνατος· νομίζομεν μάλιστα ὅτι θέλομεν κατορθώσει νὰ πορισθῶμεν στοιχεῖα ἱκανά, ἐὰν ἐγκύψωμεν ἰδίως εἰς βιογραφίας ὅπως ὁ σοφὸς τοῦ Ἑλληνομνήμονος συγγραφεύς, ἢ ὁ Ἄνθιμος Μαζαράκης, ὁ ἐκπονήσας τοὺς βίους τῶν ἐπισήμων τῆς Κεφαλληνίας ἀνδρῶν, ἢ ὁ γράψας τὸ περὶ Μελετίου Πηγᾶ σχεδίασμα. Ἡ Ἐκκλησία πλουτεῖ πρὸ πάντων ἀνδρῶν τοιούτων· διότι μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὅλος ὁ πολιτικὸς τοῦ ἔθνους βίος συνεκεντρώθη ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς, καὶ ἐν αὐτῇ ἀνέλαμψαν φωστῆρες ὡς ὁ Πηγᾶς καὶ Μαργούνιος καὶ Γαβριὴλ ὁ Φιλαδελφίας καὶ Λούκαρις, οἵτινες διὰ παθημάτων καὶ ἄθλων καὶ συγγραφῶν ἀνεδείχθησαν στύλοι ἀκράδαντοι καὶ ἀγλαΐσματα περικλεῆ τῆς πατρίδος καὶ τῆς θρησκείας.

Ἰδοὺ ὁ περὶ Πηγᾶ λόγος, ὃς ἐξεφωνήθη ἐνώπιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, τῶν ἀνωτέρων κληρικῶν καὶ πολυπλήθους ἄλλου ἀκροατηρίου.

Ὑπὸ τοῦ γεραροῦ ἡμῶν ἱθύντορος καὶ τῆς χορείας τῶν ἀξιοτίμων μοι συναδέλφων αἱρεθεὶς ἵνα κατὰ τὴν εὔσημον ταύτην ἡμέραν ἀπαγγείλω τὸν ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ἀπαιτούμενον λόγον, καὶ κατὰ μόνας περισκεψάμενος τί ἂν εἰπὼν καὶ ἀγορεύσας πρόσφορον ἂν ἐξέλεγον λόγου θέμα καὶ τῆς ἀκροωμένης ὁμηγύρεως οὐκ ἀνάξιον, ἀλλὰ καὶ ἀκριβῶς συμβαῖνον τῇ ἐμῇ διαθέσει τε καὶ προθέσει, ἔγνων ἐπὶ τέλους ἵνα παραθῶ ὑμῖν εἰκόνα ἀνδρὸς τῆς νεωτέρας ἡμῶν Ἐκκλησιαστικῆς τε καὶ ἐθνικῆς ἱστορίας, ἀνδρὸς εἰς τὰ μάλιστα διαπρέψαντος κατὰ τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους χρόνους ἐπί τε ἀρετῇ καὶ γνησίᾳ πολυμαθείᾳ, καὶ πολλὰ σύμπαν τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα ὠφελήσαντος ἀπό τε τῆς διδασκαλικῆς καθέδρας, καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς ἀληθείας, καὶ ἀπὸ τῆς ποιμαντικῆς ῥάβδου καὶ σύριγγος, καὶ ἀπὸ τοῦ μονοστεφοῦς καὶ καλλιγόνου σύτοῦ καλάμου· τίνος δ' αὐτὴ ἡ πολυόμνητος καὶ ἀξιομνημόνευτος εἰκών; — Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, ἀρχιποίμενος ἀναγεννητοῦ τῆς πατρῴας καὶ ὑγιαινούσης σοφίας καὶ στήλου ἀκραδάντου τῆς ἀληθοῦς εἰς Θεὸν πίστεως καὶ ἐλπίδος. Αὕτη ἡ εἰκών· εὐτυχὴς δ' ἐγὼ ἐὰν ἐν οὕτω γραφικωτάτῳ ἀντικειμένῳ μὴ πάθω τὸ τῶν ἀτέχνων ζωγράφων, οἵτινες, νοὸς εὐμοιροῦντες πολλάκις καὶ καρδίας ὁπωσοῦν εὐαισθήτου, ἀντιλαμβάνονται μὲν ζωηρῶς τῶν ἐξεικονιζομένων, ἀλλ' ἐν τῇ διαγραφῇ ἀποδιδοῦσιν αὐτὰ παρὰ πολὺ ἀσθενέστερα καὶ κατωτέρα τῶν ἀρχετύπων, μὴ συντρεχούσης καὶ τῆς χειρός. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε πάντες γινώσκομεν ὅτι τὸ κατὰ δύναμιν καὶ Θεῷ φίλον καὶ θεοφιλέσι κριταῖς. Καὶ ταῦτα μὲν σύντομα καὶ ἁπλᾶ κείσθω ἐν μοίρᾳ προοιμίου· ἄρχομαι δ' αὐτίκα τῆς κατ' ἐπιτομὴν βιογραφικῆς ἀφηγήσεως τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀνδρός, ἐπικαλεσάμενος εὐσεβάστως τὴν μετ' εὐμενείας ὑμῶν ἀκρόασιν.

Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, « οὗ τὸ περὶ τὴν ἔσω καὶ ἔξω μάθησιν κλέος, οὐχ ὅπως τὸ καθ' ἡμᾶς, ἀλλὰ τῶν ἀν' Εὐρώπην ἐθνῶν καὶ τὰ πορφυρωτάτω διήλθε διαπεροιπκός » (α), ἐγεννήθη μεταξὺ τοῦ 1535 καὶ 1540 ἐν τῇ πρωτευούσῃ πόλει τῆς εὐάνδρου νήσου Κρήτης. Οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἐκριθμοῦντο ἐν ταῖς μάλιστα τιμίαις καὶ πλούτῳ κομώσαις οἰκογενείαις τῆς πόλεως, οὐχ ἧττον δὲ καὶ εὐσεβείᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ ἀρετῇ. Καὶ πρῶτον ὁ Πηγᾶς ἐπαιδεύθη ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τά τε Ἑλληνικὰ καὶ Λατινικὰ ὑπό τινι Ἱερομονάχῳ, Βλαστῷ τοὔνομα, ἐν οἷς ἐπὶ τοσοῦτον ἠδοκίμησεν, ὥστε ἐθαυμάζετο οὐ μόνον ἐπὶ τῷ λέγειν κομψῶς καὶ πείθειν εὐχερῶς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ ἱκανότητι τοῦ συγγράφειν γλαφυρῶς.

Ἡ Κρήτη κατὰ τούτους τοὺς χρόνους καὶ ἐφεξῆς μέχρι τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος μεσούσης, ἐτέλει ὑπὸ τὴν Ἐνετικὴν ἀρχήν, ἥτις εἰ καὶ δι' ἄλλους σκοπούς, ἀλλ' οὖν διῴκει τοὺς ὑπ' αὐτὴν Κρῆτας ὡς καὶ τοὺς λοιπούς· ἐλευθερώτερον καὶ ἠπιώτερον τοὐλάχιστον μέχρι τινός, οὐδ' ἀντεστρατεύετο οὕτω πασιδήλως κατὰ τῆς πρὸς μάθησιν ὀργώσης νεότητος, ἀλλὰ καὶ ἀσμένως ἐδέχετο τοὺς φεύγοντας τὴν τότε ἀνωμαλίαν τῆς ἑαυτῶν πατρίδος. Ὁμολογητέον οὖν χάριν τῆς ἀληθείας ὅτι ἡ Κρήτη μετὰ τὴν γενικὴν μεταβολὴν τῶν καθ' ἡμᾶς, δεξαμένη εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς πολλοὺς τῶν τότε ἐπὶ παιδείᾳ διασήμων ἀνδρῶν, κατέστη ἑστία οὐκ εὐκαταφρόνητος τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ μαθήσεως, καὶ μήτηρ πολύτεκνος καὶ εὔτεκνος, δι' οὗ; ἐγέννησεν ἄνδρας μεγαλωφελεῖς καὶ ῥέκτας καὶ συνεργοὺς εἰς τὴν τῶν ἀπολεσθέντων ἀνάληψιν. Ἀλλὰ λίαν λυπηρὸν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἡμετέρων λογίων ἢ καὶ ἐξ αὐτῶν ἰδίως τῶν τῆς νήσου, οὐκ ὀλίγους καὶ σήμερον ἀριθμούσης τῶν γραμμάτων μύστας, οὐδεὶς ἐφιλοτιμήθη ἵνα ἀναγράψῃ ὅσον οἷόν τε περιεστατωμένως καὶ ὀρθῶς ταύτην τὴν πολύανδρον ἀλλὰ καὶ εὔανδρον ἐποχὴν τῆς Κρήτης, συναγείρων ὡς πολυτίμους μαργαρίτας τὰ ἔνθεν κἀκεῖθεν περιφερόμενα καὶ ἐν κιβωτίοις σητῶν τροφὴ ἀποκείμενα χειρόγραφα συγγράμματα, βίους, ἐπιστολάς, ἀπομνημονεύματα καὶ ἄλλα, ἐξ ὧν ἀπαν-

(α) Εὐγεν. Βούλγ. Λεξ. σελ. 41.

των ἀρυσθεὶς ὥς ἀπὸ πηγῆς, συναρμολογήσει φιλαλήθως καὶ συμπληρώσει φιλοτίμως τὴν πάτριον ἱστορίαν ὁ νέος ἱστορικός, δῶρον κάλλιστον καὶ ἀνεκτίμητον τοῖς ὁμογενέσι ταύτην δωροφορῶν, τοῖς δὲ ξένοις τοῖς τὰ ἡμέτερα μέχρι γελοίου πολλάκις παραμορφοῦσι φῶς τηλαυγὲς καὶ ὁδηγὸν ἀσφαλῆ ἐσομένην.

Ἐν τῇ εὐνομουμένῃ λοιπὸν ταύτῃ καὶ μουσοτραφεῖ Κρήτῃ πᾶσαν τὴν ἐγκύκλιον σὺν τῇ Λατινίδι διελθὼν καὶ ἐν τοῖς θρησκευτικοῖς ἀραρότως παγιωθείς, ἐξέρχεται ὁ Πηγᾶς τῆς ἐνεγκαμένης καὶ ἄλλων ἀνθρώπων ἰδεῖν ἄστεα καὶ νόον γνῶναι· καὶ πρώτιστα καταλαμβάνει τὴν τότε πολιτικὴν τῆς πατρίδος Μητρόπολιν, τὴν Βενετίαν, ὅπου διατρίψας ἐπ' ὀλίγον καὶ εἴτι ὠφέλιμον καὶ καλὸν συναρπάσας, μεταβαίνει τελειοτέρας σπουδῆς ἐφιέμενος εἰς τὸ κλεινὸν Πατάβιον, ὅπερ ἐν μιᾷ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ (66) μητέρα τῶν λόγων καλεῖ, ὥσπερ πάλαι καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Γρηγόριος τὰς κλεινὰς Ἀθήνας· ἐκεῖ δὲ διήκουσεν Ἰακώβου τοῦ Ζαβαρέλλα εἰς τὰ τῆς Λογικῆς μαθήματα, ἐπί τινα δὲ ἔτη ἐνησχολήθη φιλοτίμως καὶ εἰς τὴν ἱερὰν τῶν Ἀσκληπιαδῶν τέχνην, μὴ ἀνεχόμενος μηδὲν τῶν καλῶν διαφυγεῖν αὐτόν, μηδὲ ἀπολειφθῆναι τῶν φιλοπόνων μελισσῶν.

Ὁ Πηγᾶς πεπυκνωμένος ἤδη τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν ἀναπεπλασμένος ἀπὸ τῆς πατρίδος ἔζησεν ἐν ἀμφοτέραις ταῖς Ἰταλικαῖς πόλεσι βίον ἰδιότυπον καὶ παραδειγματικόν, μηδεμιᾶς ξενικῆς διαφθορᾶς μετασχών, ἀλλὰ μᾶλλον μεταδιδοὺς τῶν ὧν εἶχε καλῶν καὶ χριστιανικῶν ἠθῶν, τοῖς πᾶσι προκείμενος τύπος καὶ ὑπογραμμὸς τοῦ καλοῦ μαθητοῦ καὶ τοῦ εὐσεβοῦς χριστιανοῦ· συντόμως δ' εἰπεῖν ἡ βιοτὴ τοῦ Πηγᾶ ἐν ταῖς Ἰταλικαῖς χώραις ἀναμιμνήσκει ἡμῖν τὴν τοῦ Βασιλείου καὶ Γρηγορίου ἐν ταῖς ἀείποτε κλειναῖς, ἀλλὰ τότε εἰδωλολατρούσαις Ἀθήναις, ἐν αἷς, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Γρηγορίου, μᾶλλον ἐβεβαιώθη εἰς τὴν πίστιν ἡ ἱερὰ ἐκείνη ξυνωρίς, καταμαθοῦσα τὸ μάταιον ἐκείνων καὶ ἀπατηλόν.

Αἱ Σχολαί, αἵτινες ἐτέλουν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἢ ἔμμεσον ἐπιῤῥοὴν τοῦ Παπισμοῦ, ἔθος εἶχον ἢ μᾶλλον ὅρον ἀπαράβατον καὶ αὐστηρῶς ἐπιτιθέμενον, ἵνα εἰς οὐδένα ἐπιδιδῶσι δίπλωμα τῶν ἐν αὐταῖς φοιτησάντων καὶ ἀριστευσάντων, εἰμὴ πρὸ τῆς παραλαβῆς ἠρνοῦντο τὴν πάτριον πίστιν καὶ ὡμολόγουν παῤῥησίᾳ τὴν παπικήν· ὅθεν ὑποστὰς καὶ ὁ Πηγᾶς τὰς νενομισμένας ἐπὶ διπλώματι ἐξετάσεις καὶ μετ' εὐφημιῶν κριθεὶς τούτου ἄξιος ἀπῃτήθη οἷον ἀντάλλαγμα τὴν Καθολικο-ρωμαίαν ὁμολογίαν· ἀλλὰ φρίξας ὁ ὀρθόδοξος μαθητὴς πρὸς τὸ τοιοῦτον ἄκουσμα καὶ τὰ ὦτα αὐτοῦ βύσας ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χορείας τῶν διδασκάλων, καταλιπὼν αὐτοῖς καὶ διπλώματα καὶ ἀριστεῖα καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης παράσημα. Οὕτω τοίνυν ὁ γενναῖος Μελέτιος ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ καὶ πολεμίᾳ συντρίψας τὰς πολυμηχάνους τῆς μισαλλοδοξίας παγίδας, διεφύλαξε σῶαν καὶ ἀπαραποίητον τὴν παρακατα*θήκην τῆς καλῆς καὶ ἀποστολικῆς ὁμολογίας*, ἣν ἐκ παίδων εἰς τὴν ἀπ' αἰῶνος ὀρθοδοξοῦσαν γῆν καὶ ἔμαθε καὶ ἐδιδάχθη καὶ μετ' αὐτῆς συνηυξήθη, μὴ στέρξας μηδὲ μέχρις ἐπινοίας ἀνταλλάξαι ἐκείνης τὴν παπῴαν· πιστεύομεν δ' ὅτι οἱ σοφοὶ τοῦ Παταβικοῦ Γυμνασίου Καθηγηταὶ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Πηγᾶ ἀνεμνήσθησαν τότε, εἰ καὶ μὴ ὀδυνώμενοι ὡς ὁ τότε παπεύων, ἀλλὰ γοῦν δάκνοντες τὰ χείλη καὶ θαυμάζοντες, ἀνεμνήσθησαν, λέγω, τῶν ἡμερῶν τοῦ ἐν ἁγίοις Μάρκου τοῦ Ἐφέσου, ὅστις καὶ οὗτος ἀποδημήσας τὴν ἐν τῇ αὐτῇ γῇ, ἀλλὰ δι' ἄλλον σκοπόν, ἀποδημίαν καὶ βιασθεὶς ὑπό τε τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ξένων ὑπογράψαι τὸν ὅρον τῆς Φλωρεντινῆς Συνόδου, ἀντέστη ἀτρόμητος «καὶ ἐξέπτη ὡς ὑπόπτερος ἀετὸς ἐκ τῆς δυτικῆς ἐκείνης ἀχλύος πρὸς τὴν ἀνατολὴν τοῦ παγαίου τῆς ὀρθοδοξίας φωτός, μηθ' ὁμολογήσας, μηθ' ὑπογράψας μετὰ τῶν λοιπῶν τὸν κακόδοξον ὅρον τῆς διερρωγυίας καὶ κατεσχισμένης ἑνώσεως» (Ἱστορ. Συροπ.).

Οὕτως ὁ Πηγᾶς ἀποπερατώσας τὰς ἑαυτοῦ σπουδὰς καὶ τῇ τῆς ὀρθοδοξίας σφραγῖδι σεσημασμένος, ἐπανακάμπτει εἰς τὴν πατρίδα, ἔνθα ὑπελθὼν τὸ μοναχικὸν σχῆμα φέρων ἔδωκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἀγγαράθου· αὕτη δὲ ἡ Μονή, ἧς τὴν ἱστορίαν αὐτὸς ὁ Πηγᾶς συνέγραψεν, ἦν τὸ ἀρχαιότερον καὶ μᾶλλον διαπρέπον κοινόβιον ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ. Ἐνταῦθα ὑπὸ ἐναρέτῳ Ἡγουμένῳ τῷ Σιλβέστρῳ, τῷ μετὰ ταῦτα Πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας, ἐκκαθάρας ἑαυτὸν πάσης ἀλλοθρόου ἰδέας, προσαγαγὼν ἡσύχως τὰ ἐν ἀλλοδαπῇ συγκομισθέντα ποτὶ τὰν πάτριον σπάρταν καὶ εἴτι δυσπειθὲς καὶ δυσάρμοστον πρὸς αὐτὴν ἀποσκυβαλίσας, ἐξῆλθε μετ' οὐ πολὺ κηρύττων ἀπ' ὀκρίβοντος ἐν τῇ πρωτευούσῃ καὶ ἀλλαχοῦ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ πλουσίως καὶ καρποφόρως· τοῦτο δὲ μεγίστην τιμὴν καὶ ὑπόληψιν ἐφεξῆς περιποιῆσαν τῷ Πηγᾷ ἀνὰ πᾶσαν τὴν νῆσον, παρεσκεύασεν αὐτῷ καὶ τὴν ἀπὸ καθέδρας ἐν τῇ αὐτῇ πρωτευούσῃ διδασκαλίαν, ἧς συχνοὶ καὶ οὐ νώνυμοι ἐσπάσαντο ἀκορέστως τὰ νάματα. Πόσον χρόνον δὲ διέμεινε διδάσκων ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ συσταθείσῃ Ἑλληνικῇ Σχολῇ, μετὰ βεβαιότητος εἰπεῖν οὐ δυνάμεθα· τοῦτο μόνον γινώσκομεν, ὅτι τῷ 1582 ἦν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παρὰ τῷ Πατριάρχῃ Σιλβέστρῳ, ὅστις χειροτονήσας αὐτὸν ἱερέα, προήγαγε τοῦτον εἰς τὸ τοῦ πρωτοσυγκέλλου ὀφφίκιον· καθότι ὁ Κρούσιος ἐπέστειλεν αὐτῷ, κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος πρωτοσυγκέλλῳ τυγχάνοντι (Τουρκο - Γραικ. σελ. 531).

Ἀλλὰ τὰ ἀξιώματα ταῦτα καὶ οἱ προβιβασμοὶ οὐδόλως ἔσχυσαν μεταλλάξαι τὸν αὐστηρὸν καὶ ἀσκητικὸν αὐτοῦ βίον, ὃν κατηρτίσατο εἰς τὰ εὐαγῆ σεμνεῖα τῆς Κρήτης, οὐδ' αἱ κατὰ κόσμον τύρβαι καὶ μέριμναι καὶ ἡ πάμφωνος τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων βοὴ ἀπεμάκρυναν αὐτὸν τῶν φίλων Μουσῶν, ἀλλ' οἱονεὶ παραμυθίας καὶ ἀναψυχῆς ἀπροὶξ εἴχετο τούτων, καί περ ἀποδυσπετουσῶν, ὡς γνωστόν, πρὸς τὰς ταραχὰς καὶ τὰς ἄνω καὶ κάτω φοράς. Ἡ οἰκία τοῦ πρωτοσυγκέλλου Πηγᾶ ἐν Καίρῳ,

περιστοιχιζομένου ὑπὸ μοναχῶν σεμνῶν, ἀνεμίμνησκε τὰς ἀρχαίας ἐπ' ἀρετῇ τῶν ἐν αὐταῖς ἐνασκουμένων διαβοήτους Λαύρας τῆς Θηβαΐδος, ἢ μᾶλλον ὡμοίαζε πρὸς τὰς χλοαζούσας καὶ καταφύτους ἐκείνας ὀάσεις, αἵτινες ἐν μέσῳ ἀμμωδῶν καὶ πνιγηρῶν ἐρήμων κείμεναι, παραμυθοῦσι καὶ ἐνισχύουσι τὸν ὑπὸ τοῦ καύσωνος καὶ τῆς λειψυδρίας ταλαιπωρούμενον παροδίτην. Καὶ τῆς μὲν σεμνῆς καὶ ἱερατικῆς αὐτοῦ πολιτείας μάρτυρες τρανόφθογγοι πάντες μονονουχὶ οἱ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἀνατολὴν κατὰ τοὺς τότε χρόνους περιηγούμενοι ἀλλοδαποί, οἵτινες ἐπισκεπτόμενοι τὸν Πηγᾶν ἐθαύμαζον τό τε ἀρχαϊκὸν τοῦ ἤθους καὶ τὸ σταθερὸν τοῦ φρονήματος αὐτοῦ, συγκεκραμένα ἀμρότερα μετ' ἀφελείας ἀττικῆς, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὴν ἀμφιλαφῆ πολυμάθειαν τοῦ ἀνδρός, οὗτινος ἡ μετ' ἐκείνων συνέντευξις ἀπέβαινεν οἷον ὑπεραπολογία ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ διδασκαλία ἐπὶ τὸ φρονεῖν ἐκείνους φιλανθρωπότερον περὶ τῶν ἡμετέρων πραγμάτων, ὥστε ἐνῷ ἤρχοντο ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς μετὰ σκαπανῶν, ὡς εἰπεῖν, καὶ πτύων ἀνασκάψοντες τοὺς τάφους ἡμῶν, ὡς πάλαι τεθνεώτων, ἢ καὶ ἀπολαύσοντες ἡμᾶς, εὕρισκον παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν καὶ ζῶν λελευκασμένην μὲν ὑπὸ τῶν ἀγχιστρόφων μεταβολῶν, ἀλλ' ὡς φοίνικα ἐν τῇ ἰδίᾳ τέφρᾳ αὐξάνουσαν, ἀρδευομένην ὑπὸ τῆς εἰς Θεὸν πίστεως καὶ ἐλπίδος, καὶ φῶτα παιδείας καὶ ἀρετὴν γνησίαν καὶ εὐσέβειαν πάτριον καὶ σύνεσιν οὐκ εὐκαταφρόνητον· ἅτινα πάντα οἷον νεῦρα καὶ ὀστᾶ συνέχουσι καὶ συγκρατοῦσι πᾶσαν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν, καὶ γεγηρακυῖαν καὶ συχνὰ ὑπὸ λάβρων ἀνέμων προσβαλλομένην· καὶ οὕτως οἱ φιλανθρωπότεροι καὶ συνετώτεροι τῶν τότε δυτικῶν περιηγητῶν, ἐπανερχόμενοι εἰς τὰ ἴδια καὶ ἐν τοῖς κατ' αὐτοὺς ὁδοιπορικοῖς φίλα τε ἔγραφον ὑπὲρ ἡμῶν καὶ παῤῥησίᾳ ἐκήρυττον· τοὺς δὲ παρ' αὐτοῖς σοφοὺς καὶ εὐσεβεῖς παρώρμων εἰς κοινωνίαν γραμμάτων καὶ θρησκευτικὴν ἐπαφήν. Ἐντεῦθεν αἱ γνωσταὶ ἐκ τῆς ἱστορίας κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἀλληλογραφίαι τῶν σοφῶν τῆς δύσεως μετὰ τῶν ἡμετέρων καὶ αἱ θρησκευτικαὶ ἀπόπειραι, εἴπως ἐνωθεῖεν αἱ κατὰ τὴν δύσιν κατατετμημέναι χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι μετὰ τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς, ἧς τὸ καθαρὸν τῆς τε δογματικῆς καὶ ἠθικῆς διδασκαλίας, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων μέχρις ἡμῶν διήκουσαν ἱεραρχίαν καὶ τότε καὶ σήμερον οἱ εὐσεβεῖς καὶ φιλαλήθεις ξένοι καὶ γράφουσι καὶ ἀνομολογοῦσι στεντορείως ἐν ταῖς συγγραφαῖς, ταῖς φιλοσόφοις αὐτῶν διατριβαῖς καὶ ἀπὸ τῆς διδασκαλικῆς καθέδρας.

Ὁ Πηγᾶς, καί περ ὑπὸ πολλῶν κυμάτων δερόμενος καὶ πρὸς πολλὰς παλαίων περιπετείας, οὐκ ἔπαυσε ταῖς μούσαις συνομιλῶν, καθὰ ἔρημεν, ὁτὲ μὲν μελετῶν ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν τε θύραθεν καὶ ἔσω, ὁτὲ δὲ τοὺς περὶ αὐτὸν διδάσκων, ἄλλοτε δὲ περὶ διαφόρων συγγράφων. Γόνον κάλλιστον ἐκ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ λιπαρᾶς αὐτοῦ μελέτης ἔχομεν δύο πραγματείας περὶ ἐκκλησίας· ἀμφοτέρας δὲ ταύτας στρωματεῖς ἐπιγράψας, ἀπέστειλεν ὁ νέος Κλήμης τῆς ἐκκλησίας τὴν ἑτέραν τῷ 1583 πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας Θεόδωρον, προτάξας καὶ ἐπιστολὴν ἑλληνιστὶ· τῷ δὲ 1585 πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἴσως ἐνδημοῦντα πνευματικὸν αὐτοῦ πατέρα, τὸν πατριάρχην Σίλβεστρον.

Ἐπὶ πολὺ ἀπησχόλησε τὸν ἀκάματον Πηγᾶν καὶ ἡ κατὰ τούτους τοὺς χρόνους ἀναφανεῖσα περὶ τὸ καθιερωμένον Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον καινοτομία τοῦ πάπα Γρηγορίου, ἥτις πολλὰς μάχας καὶ ἔριδας καὶ στάσεις ἐνσπείρασα εἰς τὴν δύσιν ἀντήχησε καὶ μέχρι τῆς Ἀνατολῆς. Κατὰ προτροπὴν τοῦ Σιλβέστρου συνέγραψε περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως βιβλίον εὔογκον περὶ τοῦ Πάσχα καὶ ἕτερον τόμον Ἀλεξανδρινὸν αὐτὸ ἐπονομάσας, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἐκδοθέντος, ἅτινα ἐφεξῆς ἀπέστειλε καὶ πρὸς τὸν εἰρημένον αὐτοκράτορα μετὰ μιᾶς ἐν ἀρχῇ λατινιστὶ συγγεγραμμένης ἐπιστολῆς, προφυλάξων διὰ τούτων καὶ τοὺς ἐκεῖ ὀρθοδόξους ἀπὸ τῆς αὐθαιρέτου καὶ ἀείποτε ζιζάνια ἐνσπειρούσης ἀλογίστου καινοτομίας. Ἔργον ἐστὶν ἀριθμῆσαι τὰς ἐπιστολὰς αὐτοῦ, ἃς ἀπέστειλε περὶ τούτου πρὸς τοὺς πανταχοῦ γῆς ὀρθοδόξους καὶ ἑτεροδόξους σοφούς. Τὴν συντομίαν θηρεύοντες παραλείπομεν ἐνταῦθα τοὺς λόγους, διατί τοσοῦτον ἀντέστη καὶ ἀνθίσταται ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία πρὸς τὴν παραδοχὴν οὕτως ἀδιαφόρου φαινομένου, καὶ κατὰ μαθηματικὴν ἀκρίβειαν ὀρθοῦ ἀποδειχθέντος χρονολογικοῦ συστήματος· ἄλλως τε τὴν τοιαύτην διόρθωσιν τοῦ ἡμερολογίου κατενόησαν πολὺ πρότερον καὶ οἱ ἡμέτεροι καὶ ἐσημείωσαν ἐν ταῖς κατ' αὐτοὺς συγγραφαῖς. ἀλλ' αἱ ἐσωτερικαὶ καὶ ἐξωτερικαὶ ἀνωμαλίαι τῶν τότε χρόνων ἐκώλυσαν αὐτοὺς τοῦ εἰσαγαγεῖν ταύτην εἰς χρῆσιν ἐκκλησιαστικήν τε καὶ πολιτικήν· ὥστε οἱ πάντολμοι Γραικοὶ οὐδὲ κατὰ τοῦτο ὑπελείφθησαν τῶν Ῥωμαίων, προαρπάσαντες δίχα φιλανθρωπίας τινὸς τὰ καλλιστεῖα τοῦ σοφοῦ ἐπινοήματος.

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει θρόνος καὶ λαὸς ἔπασχε τότε τὰ πάνδεινα, ὑπὸ ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν ἀντιπνοιῶν κλυδωνιζόμενος· ὅθεν ὁ Πηγᾶς (1585—6) προσκαλεῖται συναντιλήστωρ παρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Θεολήπτου εἰς Κωνσταντινούπολιν· καὶ οὕτω μεμερισμένος καὶ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας μερίμνης ἀναβαίνει, καί περ νοσῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐνταῦθα παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων, ἀλλὰ καὶ βιασθεὶς παρέμεινε τρία ὅλα ἔτη, διεξάγων τὰς ὑποθέσεις μετὰ συνέσεως καὶ διδάσκων κατ' οἴκους μέν τινας τῶν φίλων τὴν ἔξω σοφίαν, ἐπ' ἐκκλησίας δὲ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. Ἐκ τοῦ τριετοῦς ἐνταῦθα κηρύγματος τοῦ θείου λόγου ἔχομεν μέχρι σήμερον ἐν χειρογράφοις σωζομένας ΚΗ' ὁμιλίας, τὰς πάσας χρυσοστομιζούσας καὶ πλήρεις πολυμαθείας τε καὶ τῆς ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς ἰσχύος τε καὶ δυνάμεως· μικρὸν δ' ὕστερον εὐμοιρήσας ἡσυχίας ἐν ταῖς θρακικαῖς διατριβαῖς, συνέγραψεν ἐν διαλόγῳ σύγγραμμα ἀρτιμελὲς καὶ ταῖς γραφικαῖς ἀποδείξεσι κατωχυρωμένον περὶ τοῦ

χριστιανισμοῦ ἐν γένει καὶ τίνα τὰ ἔργα ἃ πράττειν ὀφείλουσιν, ὅσοις ἐσπούδασται ὁ χριστιανισμός.

Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὡς ἀπὸ κέντρου ἀναχωρῶν πολλάκις ἐπεσκέπτετο ὡς ἄλλος Παῦλος καὶ πλεῖστα ἄλλα μέρη οὐ μόνον δι' ἐπιστολῶν, ἀλλὰ πολλάκις καὶ αὐτοπροσώπως, ὅσα δηλονότι ἐπηρεαζόμενα πολλαχῶς ἔχρῃζον τῆς ἐνεργοῦ καὶ δραστηρίου αὐτοῦ ἀμέτου παρακλήσεως καὶ συναρωγῆς· ἐντεῦθεν ἀπώνατο τῆς διαπύρου καὶ ζωοπαρόχου αὐτοῦ παρουσίας καὶ Παλαιστινοὶ καὶ Θρᾷκες πάντες οὐχ ἅπαξ, καὶ Κρῆτες καὶ Χῖοι, ἔνθα περιεπόλουν συχνοὶ τῆς παπικῆς μοίρας ἄνθρωποι ζητοῦντες ποιῆσαι προσήλυτον ὅμοιον ἑαυτοῖς, καὶ Δᾶκες καὶ Ἰλλυριοὶ καὶ Ζακύνθιοι καὶ Κεφαλλῆνες, οὓς πορευόμενος εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐπανακάμπτων γνωρίσας, ἐπαινεῖ διά τε τὴν πρὸς τὰ θεῖα εὐλάβειαν καὶ τὴν τήρησιν τῶν πατρικῶν παραδόσεων, καὶ Πατμίους διαπόντιος παρέβαλλε, τὴν ἐκεῖ ἐκκλησίαν, ὡς αὐτὸς φησί, λόγοις εὐκαίροις τε καὶ ἀκαίροις παρακαλέσας καὶ πῦρ θεῖον ἐμβαλὼν εἰς τὰς καρδίας τῶν χριστιανῶν.

Ταῦτα ὡς ἐπὶ πᾶν εἰπεῖν διεπράξατο ὁ γενναῖος τοῦ Χριστοῦ στρατιώτης Πηγᾶς μονάζων ἐν Κρήτῃ καὶ διδάσκων ἀπὸ καθέδρας καὶ συγγράφων καὶ ῥητορεύων ἀπ' ὀκρίβαντος καὶ καθυπουργῶν τῇ τε κατ' Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὴν ὀρθόδοξον οἰκουμένην Ἐκκλησία, ὁτὲ μὲν δι' ἐπιστολῶν, ἄλλοτε δὲ καὶ αὐτοπροσώπως, καταφρονῶν καὶ κινδύνους θαλασσῶν καὶ λῃστεύσεις κακούργων καὶ ψυχρότητα ψευδαδέλφων καὶ παγίδας ὑπερπηδῶν καὶ παρατάξεις διαλύων ἐχθρικάς, καὶ μηδὲν παραλείπων ἵνα τοὺς πάντας ὑπὸ τὴν αὐτὴν ποίμνην συναγάγῃ καὶ ἐπαναγάγῃ.

Ὁ δὲ Θεὸς ὁ ἀείποτε προνοῶν τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ ἀπεταμίευε τὸν ἱερομόναχον Πηγᾶν κατὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ βουλήν τε καὶ πρόγνωσιν εἰς καιροὺς χαλεπωτέρους μέν, ἀλλ' εὐδαίμονας διὰ τὴν ἐκκλησίαν, πλουτοῦσαν ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς στρατηγὸν ἄριστον καὶ προμαχῶνα ἀκατάσειστον.

Ὁ ἐνάρετος τῆς Ἀλεξανδρείας Πατριάρχης Σίλβεστρος εἰς βαθὺ καὶ λιπαρὸν ἐλάσας γῆρας καὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ καὶ μετὰ τὸν θάνατον φροντίζων, ἔρχεται ἐξ Αἰγύπτου εἰς Ῥόδον, ὅπως χειροτονήσας ἐκεῖ Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, αὐτὸς τοῦ λοιποῦ παραιτησάμενος ἐπὶ τῷ προβληθησομένῳ, διατελέσῃ τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἀπολυπραγμόνως καὶ ἐν μετανοίᾳ· ἀλλ' εἰς μάτην ὁ γέρων Πατριάρχης ἐζήτει διάδοχον ὁμόζηλον καὶ τῶν ἐλπίδων αὐτοῦ ἰσοστάσιον· ὅθεν τρέπεται ἐπὶ τὸν Πηγᾶν καὶ προσκαλεῖ αὐτὸν ἀπὸ τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων, ἵνα θαρραλέως ὑπεισέλθῃ τὸν πατριαρχικὸν ὄγκον· ἀλλ' ἐκεῖνος τελείως ἀπέκρουσε τὸν λογισμὸν τοῦ πνευματικοῦ πατρός, ἀποστολὰς κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν μελετῶν καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας προτείνων, καθ' οὓς οὐ συγχωρεῖται τοῖς ἐπισκόποις ἑτέρους ἀνθ' ἑαυτῶν ἐγκαθιστᾶν· ἀλλὰ τὰ δάκρυα τοῦ γέροντος καὶ αἱ ταλαιπωρίαι τῆς ἐκκλησίας πείθουσιν αὐτὸν ἐπὶ τέλους ἵνα δεχθῇ τὸν θρόνον. Ἀλλ' ἀκούσωμεν τοῦ ἰδίου ἐκτιθέντος ἐν μιᾷ πρὸς τὸν Ἀντιοχείας ἐπιστολῇ τὸν συγκινητικώτατον μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Σιλβέστρου περὶ τούτου διάλογον. «Πραγενομένου τοῦ μακαριωτάτου . . . πρώην Ἀλεξανδρείας εἰς Ῥόδον ἵνα χειροτονήσῃ ἐκεῖ πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, καὶ προσκαλεσαμένου ἡμᾶς ἀπὸ τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων μετὰ καὶ ἐπιτιμίου . . . τελείως ἀπεκρούσαμεν τὸν λογισμὸν αὐτοῦ . . . ἀλλ' ἐπειδὴ ἔκλαιεν ὁ γέρων, δέξαι, λέγων, υἱέ μου, τὸ πατριαρχεῖον τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ εὖ οἶδα ἴσα Ἀθανασίοις καὶ Κυρίλλοις δοξάσει σε ὁ Θεός, ἐγγίζοντος ἤδη πρὸς τέλος, οὐκ ἔγνων παριδεῖν αὐτοῦ τὰ δάκρυα, ἀλλὰ χρῆσθαι οἰκονομίᾳ τινί, συμβαλλούσῃ τῇ τε ἐκείνου ἀξιώσει καὶ τῇ διανοίᾳ τῇ ἐμῇ. Παραγενόμενοι τοίνυν ἐν Λίνδῳ τῆς Ῥόδου, καὶ ταῦτα καὶ διὰ αὐτοῦ καὶ διὰ πολλῶν παρακαλοῦντες ἡμᾶς, τέλος ἔφην ἐγώ, εἰ καὶ δέχομαι τὸ Πατριαρχεῖον, ἀλλ' ἡ χειροτονία ἀνήκει τοῖς ὁμόροις τῶν ἀρχιερέων τῆς Ἀνατολῆς· ἔφη δὲ ὁ γέρων, καλῶς υἱέ, καὶ γὰρ ὁ Ἀλεξανδρείας καὶ τὸν Ἀντιοχείας καὶ τῶν Ἱεροσολύμων χειροτονεῖ· καὶ αὐτὸς πάλιν ὑπ' αὐτῶν χειροτονεῖται· πλὴν πορευθῆναί σε ἐκεῖ οὐκ ἔστι δίχα δαπάνης πολλῆς· ἔφην ἐγὼ τὸν νόμον καὶ τὰ πάτρια ἔθη δεῖ σκοπεῖν, οὐ μικροψυχεῖν περὶ τὴν δαπάνην. Τότε οὖν τῆς κλίνης ἐγερθεὶς καὶ εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ εὐλόγησεν ἡμᾶς ἐκ καρδίας ὑπαίξαντας αὐτῷ.»

Ἐν Κυρίῳ τοίνυν τοῦ Σιλβέστρου ἀποθανόντος, ψήφῳ τοῦ λαοῦ παντὸς καὶ τοῦ κλήρου πιστεύεται τὴν προεδρείαν τῆς Ἀλεξανδρινῆς ἐκκλησίας χειροτονηθεὶς ἐν Καΐρῳ τὴν ἑ. τοῦ Ἰουλίου μηνός, Κυριακὴν λαχοῦσαν τοῦ 1590 σωτηρίου ἔτους. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν δὲ διέμεινεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μέχρι τοῦ 1593 ἔτους. Ἐν τῇ τριετεῖ δὲ ταύτῃ διαμονῇ ὁ πατριάρχης Πηγᾶς ὑπέστη πολλὰς καὶ ποικίλας δοκιμασίας παλαίων πρὸς λιμοὺς καὶ λοιμοὺς καὶ μυρίας ἄλλας πανταχόθεν ἐπισκηπτούσας θλίψεις καὶ στενοχωρίας· ἀλλ' ἡ διαρπαγὴ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Πατριαρχείου ὑπερέβαλε πάσας τὰς ἄλλας δυστυχίας, ἀπὸ μέσης καρδίας, ὡς εἰκός, λυπήσασα τὸν Πατριάρχην καὶ εἰς δεινὴν περιστήσασα ἀμηχανίαν· ἀλλ' ἡ παντοδύναμος χεὶρ τοῦ ὑψίστου ἐξέωσε τοὺς ἱεροσύλους ταῖς δεήσεσι τοῦ Πατριάρχου, ἔνδον τοῦ ναοῦ προσευχομένου μετὰ τριῶν ἑτέρων μοναχῶν· πάσας δὲ τὰς ἐπικειμένας τότε δυσκολίας ἐξομαλύνας, ἀνέβη ἐφεξῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν· «κίνδυνοι γάρ τινες ἐπικρεμάμενοι παρὰ τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων ποιμένων, γλιχομένων μεταδοῦναι παρὰ δίκην καὶ Ἀλεξανδρεῦσι τῆς θρακικῆς ταλαιπωρίας καὶ τῶν ἀμυθήτων ἐκείνων χρεῶν κακαλοῦσιν ἐκεῖ.» Ἔγραφε ταῦτα πρὸς φίλους ποτνιώμενος. Τὸ δὲ 1593 παρευρέθη εἰς τὴν ἐνταῦθα συγκροτηθεῖσαν σύνοδον, ἥτις ἐπὶ τὸ κανονικώτερον ἐπικυρώσασα τὰ ἐν Μοσχοβίᾳ πρότερον περὶ τοῦ πατριαρχικοῦ ἐκείνης θρόνου κατεσπευσμένως καὶ μονομερῶς πεπραγμένα, ἐξέδοτο μετὰ τοῦ τόμου καὶ κανόνας 8 περὶ ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας καὶ ἄλλων· τὰ πάντα δὲ συντεθέντα ὑπὸ τοῦ Πηγᾶ ἐστάλησαν ὑπ' αὐτοῦ εἰς Ῥωσσίαν. Τότε συνεπέστειλε καὶ τῷ νέῳ Πατριάρχῃ Ἰώβ, προσενεγκὼν αὐτῷ καὶ βακτηρίαν αἰδέσιμον οὐκ ἀπὸ τῆς ὕλης ἀλλ' ἀπὸ τοῦ χρόνου· ἦν δ' αὕτη τοῦ τρισμάκαρος Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Ἰωακείμ, ὅς πέρα που τῶν ἑκατὸν ζήσας, πλέον τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἐπατριάρχευσε. Τὴν τριακοστὴν τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους (1593) γράψας ἔστειλεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν λαμπρὰν ἐκείνην περὶ τῶν ἀχράντων μυστηρίων πρὸς Κυριακὸν Φωτεινὸν τὸν Ἰγγολσταδιηνόν· ταύτην δὲ ἐδημοσίευσεν ἐν Παρισίοις (1709), ὁ Ἀββᾶς Ῥενωδότης μετὰ ἑτέρας τοῦ Πηγᾶ περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἐπιστολῆς, ἀλλὰ δυστυχῶς περιέκοψεν αὐτὴν κατὰ τὰς ἀρχάς, ἴσως ἵνα μὴ διερεθίσῃ τὸ φιλότιμον τῶν ἑαυτοῦ ὁμογενῶν καὶ ὁμοθρήσκων καὶ οὕτω παράσχῃ ἑαυτῷ πράγματα. Τῷ 1594 ἀφεὶς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ Πηγᾶς ἔπλευσεν εἰς Αἴγυπτον, χαλεπώτερα πασχόντων τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν· καθ' ὁδὸν δὲ διερχόμενος τὰς πόλεις καὶ τὰς νήσους εὐηγγελίζετο καὶ παρεμυθεῖτο τοὺς χριστιανούς· φθὰς δὲ εἰς Τένεδον ἐπέστειλε τῷ οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ Ἱερεμίᾳ παρηγορῶν αὐτὸν τῆς ἀπολείψεως, καὶ ἀναγγέλλων τὰς πανταχοῦ τῶν χριστιανῶν ταλαιπωρίας· «ἐγὼ δέ, ἔγραφεν, ἐγὼ δὲ οὔτε ἐν Κωνσταντινουπόλει, οὔτε κατὰ Σηστὸν καὶ Ἄβυδον, ὅθεν διέβην, οὐδὲ κατὰ Τένεδον (ἐκεῖ γὰρ κατέχουσιν ἡμᾶς οἱ μὴ πνέοντες ἐξ οὐρίας ἄνεμοι) κατ' οὐδὲν ἐξευρίσκω τὴν ἀφθονίαν τῶν κακῶν μειονεκτοῦσαν· πανταχοῦ ταραχαί, φόβοι, δάκρυα, στεναγμοί, καὶ οὐκ οἶδα ποῖ λήξει τὰ κακά, ἢ τίνα ἕξει παραμυθίαν· ἐν οἶδα, δεῖν ἡμᾶς ἐκτενέστερον δεομένους καὶ πολιτευομένους ὁσιώτερον, ζητεῖν καὶ προσδοκᾶν παρὰ τοῦ Σωτῆρος τῶν τε ἐνόντων καὶ τῶν μελλόντων δεινῶν τὴν ἀπαλλαγήν· διὸ καὶ τὴν σὴν παρακαλῶ ἱερὰν ψυχὴν σχεῖν μικρὸν τοὺς χαλινοὺς τῶν ἐκκλησιαστικῶν προσώπων.»

Εἰς Αἴγυπτον δὲ καταντήσας ὁ Πατριάρχης Μελέτιος ἐδόθη εἰς τὸν καταρτισμὸν τοῦ ἑαυτοῦ ποιμνίου, καὶ μικρὸν ἀναπνεύσας ἐπανέλαβεν ὃ πρόπολλοῦ διέκοψεν ἀποστολικὸν ἔργον. Πολλοὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ χριστιανῶν, δι' αὐτὸν δὲ καὶ οἱ Αἰθίοπες ἀπὸ τῆς Δ' οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁλοτελῶς ἀποκοπέντες τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἐδέξαντο τὴν αἵρεσιν τῶν Μονοφυσιτῶν, συνεργείᾳ τοῦ ὁλέθρου Πατριάρχου Διοσκόρου. Τῶν Μονοφυσιτῶν τούτων αἱρετικῶν στασιασάντων πρὸς ἀλλήλους (ὡς ἔθος πάσῃ αἱρέσει) ὁ Πηγᾶς τινὰς μὲν διδάξας ἀπέδωκε πάλιν τῇ ἧς ἐξῆλθον ἐκκλησίᾳ, τινὰς δὲ ἔπεισε μόνον φρονεῖν εὐσεβέστερον, οὓς καὶ ἡμιορθοδόξους καλεῖ. Τοὺς Κόπτας τούτους ὁρῶντες καὶ καὶ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ κατ' ἐμπορίαν παρεπιδημοῦντες Αἰθίοπες ἐπεπόθησαν ἑνωθῆναι μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων, ἀλλ' ἐζήτησαν ὅπως γένηται τοῦτο τῇ συγκαταθέσει τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν Μελὲκ Σκκάτ, πρὸς ὃν ἀπέστειλεν ὁ Πηγᾶς, ὅπως συνεργήσας διευκολύνῃ τὴν τούτων προσέλευσιν εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιστολὴ (88) τελευτᾷ διὰ τῶν ἑξῆς· «. . . γράφομεν καὶ ἡμεῖς παρακαλοῦντες τὴν σὴν βασιλείαν ἀσπασίως δέξασθαι τὸ παρὰ Θεοῦ τοῦτο κίνημα καὶ εὐδοκῆσαι, ἵνα πάλιν ἐν ὦμεν Ῥωμαῖοί τε καὶ Αἰθίοπες, καθὼς καὶ πρότερον πρὶν χωρισθῆναι τῶν Κοπτῶν· ἀπόδος, μεγαλοπρεπέστατε βασιλεῦ, τοῖς ὀρθοδόξοις βασιλεῦσι σεαυτόν, ἵνα καὶ μετ' αὐτῶν συμβασιλεύσῃς ἐν οὐρανῷ, ὡς ἄλλος μέγας Κωνσταντῖνος διαλύων τὰ σκάνδαλα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.» Ἀλλ' ἄδηλον ἐκ τῆς ἱστορίας οἷον καὶ ὅσον καρπὸν ἔφερον οἱ λόγοι οὗτοι ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Μελὲκ Σακάτ καὶ τῶν λοιπῶν Αἰθιόπων· βέβαιον ὅμως ἐστιν ὅτι οἱ ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις αἱρετικοὶ χριστιανοὶ ἀείποτε ἐφάνησαν εὐδιάθετοι πρὸς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν, ἧς τὸ ἀρχαῖον καὶ ὀρθόδοξον ἀνομολογοῦσιν· ὥστε, εἴπερ τινὲς τῶν κατὰ καιροὺς ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκληρονόμουν μετὰ τοῦ θρόνου καὶ τὸν ζῆλον τοῦ Πηγᾶ, μὴ ἐνικῶντο δὲ οὕτως ἀσυγγνώστως ὑπὸ νωχελείας καὶ ἀμνημοσύνης τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων, σήμερον ὅτι ἂν πλείστους ἠρίθμει ἐξ ἐκείνων ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία· εἶεν...

Τῷ 1597 Θεοράνους τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἀποθανόντος, εὐθὺς γράμματα ἀρχιερέων ἐνδημούντων καὶ ἀρχόντων μετὰ παντὸς τοῦ κλήρου ἀλλεπάλληλα φοιτῶντα προσεκάλουν τὸν Πηγᾶν, διαδεξόμενον τὸν θρόνον· ἐπειδὴ δὲ οὗτος ἀνένευεν ἐξῆλθε καὶ πρόσταγμα βασιλικόν, κελεῦον αὐτὸν δίχα τινὸς προφάσεως ἀνελθεῖν εἰς βασιλεύουσαν καὶ ὑπεισελθεῖν τὸν θρόνον. Ἀλλ' ὁ Πηγᾶς ἔγραψε παρευθὺς πρὸς τοὺς ἐν ἀλλοδαπῇ διατρίβοντας Γαβριὴλ τὸν Σεβῆρον καὶ Μάξιμον τὸν Μαργούνιον, ἵνα ἄτερος αὐτῶν ἀντιλάβηται τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου· ἀλλὰ παρ' οὐδετέρου λαβὼν ἀπάντησιν ἀνῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν· καὶ ἀσπασάμενος τὴν χεῖρα τοῦ πρωτεύοντος ἐν τῷ βασιλικῷ βουλευτηρίῳ, ἀνέθετο τὴν τελείωσιν τῆς ὑποθέσεως εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν ἀρχιερέων· διὸ καὶ προσεκάλει διὰ γραμμάτων τοὺς ἐπὶ φρονήσει διαπρέποντας ἐπισκόπους, ἵνα ἀμελλητὶ παραγενόμενοι συνδιασκέψωνται περὶ τούτου. Ἐκ τῆς ὑπερθέσεως ταύτης τοῦ Πηγᾶ ὠφεληθεὶς τῶν τις ἀνιέρων Καρύκης τοὔνομα, παρεισέδυ εἰς τὸν ἱερὸν περίβολον τῆς Πατριαρχείας, καταλυμηνάμενος τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἑαυτὸν βλάψας· ἀλλ' ὁ ἐν ζήλῳ Θεοῦ θερμουργότατος Πηγᾶς εὐθὺς ἐν προοιμίοις ἔνδον τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ἤλεγξεν αὐτὸν κατὰ μόνας, ἐφ' οἷς σύνοιδε πνευματικῶς, ἐνουθέτησεν ἀπέχειν τῶν ὑπὲρ τὴν ἀξίαν καὶ μετὰ τιμῆς καὶ ἑκουσίως ἀπογυμνοῦσθαι τῆς πατριαρχικῆς τιμῆς. Ἀλλ' ὁ ἐπιβάτης Καρύκης ἀναιδευόμενος ἔλεγε πρὸς τὸν Πηγᾶν· «Σοὶ μέν, Μακαριώτατε Πάτερ, ἡδέως ὑπαναχωρῶ, καὶ παρακαλῶ δέξασθαί σε τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, ἑτέρου γὰρ ὅλως τῶν ἁπάντων οὐκ εἰμὶ ἀναξιώτερος.» Ἀλλ' ἐκεῖνος ἤλεγξεν αὖθις τὸν Καρύκην, προειπὼν καὶ τὴν ζωὴν αὐτοῦ κακὴν ἐσομένην καὶ τὸν θάνατον χείρονα. Καὶ ἀληθῶς

ὁ Πηγᾶς οὐκ ἐψεύσθη τῆς προρρήσεως· ὁ ἐπάρατος Καρύκης κατορχησάμενος τοῦ ἱεροῦ Νιπτῆρος μετὰ χλεύης τῶν ἀκουσάντων, παρεωρακὼς τὴν θείαν λειτουργίαν τηλικαύτης ἡμέρας, τὴν δὲ ὑστεραίαν ᾄσας τὸ κύκνειον, τὸ δὲ μέγα Σάββατον, ἐν ᾧ νύτρεπίζετο καὶ ἐνεδιδύσκετο τοὺς λεπτοὺς καὶ λευκοὺς χιτωνίσκους ἐν τῷ μέτῳ τοῦ ναοῦ, ἀστραπηδὸν ἐπῆλθε κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ· διότι λειποθυμίας αὐτὸν καταλαβούσης αὐτίκα ἀποχρέμπεται τὴν ἀνοσίαν αὐτοῦ ψυχὴν δίχα τινὸς προηγηθείσης ἀσθενείας· καὶ οὕτως ἐκεῖνος μὲν ἀπῆλθε συγκατοικήσων τῷ ὁμοψύχῳ Ἰούδᾳ· ἡ δὲ ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπαλλαγεῖσα τοῦ μύσους ἐπλούτησεν ἐπίτροπον καὶ ἐπιστάτην τὸν ὁμόζηλον τῶν Ἀποστόλων Πηγᾶν, μήτε τοῦ Μαργουνίου, μήτε τοῦ Γαβριὴλ συγκατατεθέντων ἀντιπελαργῆσαι τῇ δεινῶς πασχούσῃ ἐκκλησίᾳ· τὸ δὲ παράδοξον, ἐν ᾧ πρότερον παρεκίνουν τὸν Πηγᾶν ἐπιλαβέσθαι τῶν οἰκάκων, μαθόντες ὕστερον ὑπείξαντα τοῦτον ταῖς ἐκείνων ἀξιώσεσιν, οἷον πρόμναν κρουσάμενοι, ἤρξαντο ἀμφότεροι καταμέμφεσθαι αὐτοῦ, ἀνταλλαξαμένου ὑποτοπάσαντες τὸν τῶν Ἀλεξανδρέων θρόνον τοῦ οἰκουμενικοῦ, καὶ οὐχὶ ἄνευ χλεύης προβλήματα προτείνειν ἐκείνῳ ἄλυτα· ὁ δὲ μακάριος Πηγᾶς ἀπήντα τούτοις μετὰ τῆς συνοίκου αὐτῷ πραότητος καὶ ἀδελφικῆς ἀγάπης, « ὦ ψυχαὶ φίλαι, λέγων, μή μοι κόπους παρέχετε, μὴ πρὸς Θεοῦ· μάθετέ μου τὰς ἀθυμίας, τοὺς πόνους, τοὺς κινδύνους, τοὺς δεινοτάτους θανάτους . . . . μὴ ἀνηλεῶς κατακεντᾶτε· νουθετήσατέ με συμπαθέστερον . . . τὴν οἰκουμένην πᾶσαν ἀχθοφορεῖν, καὶ μονώτατοι τηλικοῦτοι προσπαλαίομεν ἄθλοις καὶ εἰς ἐπικουρίαν οὐδείς· ὀλίγοι πρὸς οἶκτον· πάντες ἕτοιμοι εἰς τὸ μέμψεσθαι . . . . πόθεν ὑμῖν τὸ αὐτὸ νῦν μὲν ἐπαίνων, νῦν δὲ μέμψεως ἄξιον; ἀλλ' οὐ μετετέθην ὅλως ἐγώ, οὔτε μετατίθεμαι· ἀνάγνωτε τὰς τῶν πατριαρχικῶν γραμμάτων ὑπογραφὰς καὶ ἐπιγραφάς· τὰ γράμματα μεθ' ἑαυτῶν φέρουσιν ἡμᾶς Μελετίους Ἀλεξανδρείας μετὰ μέν τοι τῆς ἀκλεοῦς ἐμοὶ καὶ πολυμόχθου προσθήκης τῆς τοῦ ἐπιτηρητοῦ τῆς καθέδρας τῆς οἰκουμένης» (ἐπιστολ. 185). Σπεύδοντες πρὸς τὸ τέλος τῆς μικρᾶς ταύτης βιογραφικῆς ἀφηγήσεως, σιγῇ παρερχόμεθα ὅσα ἀνέτλη ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ Μικρᾷ Ῥωσσίᾳ ποικίλως διωκομένων ὀρθοδόξων ὑπὸ τῆς κακεμφάτου παπικῆς Οὐνίας· οἱ δὲ ἀγῶνες αὐτοῦ καὶ μόχθοι οὐκ ἔμειναν ἀνωφελεῖς, καθὰ ἔγραφεν αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος Λεοντοπόλεως Γεδεὼν καὶ Βασίλειος ὁ Ὀστροβείας· ἡγεμών, οἵτινες μετὰ βαθυτάτης εὐγνωμοσύνης ὡμολόγουν κατόρθωμα εἶναι τῶν πόνων καὶ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπιστολῶν τοῦ Πηγᾶ τὸ στερεωθῆναι τὴν εὐσέβειαν ἀμφὶ τὰ κλίματα ἐκεῖνα. Ἐπίσης παραλείπομεν καὶ ὅσας ἀντήλλαξεν ἐπιστολὰς μετὰ τῆς Ἑνετικῆς Συγκλήτου καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Ῥουδόλφου τοῦ Β'. ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ μὴ ἐπηρεάζεσθαι τοὺς ὑπ' αὐτοὺς ὀρθοδόξους. Ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ ἀποσοβήσας ἀπὸ τῶν ἱερῶν τῆς ἐκκλησίας περιβόλων εἴτι παράνομον καὶ ἀτάσθαλον, εἰσωκίσατο τὴν πάντας καταπλήξασαν εὐνομίαν καὶ δικαιοσύνην· τὸ δὲ μέγιστον, κατώρθωσε, κατανεύοντος καὶ τοῦ ὑπεραγαπῶντος αὐτὸν Σουλτὰν Μεχμέτ, ἵνα ἀποτίσῃ τὸ ἥμισυ τοῦ χρέους τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὅπερ θηρῶν τῆς ἐκκλησίας ὀνομάζει καὶ πρόφασιν ἀρχέκακον. καὶ τοῦ ὅλου χρέους ἀπαλλάξαι ἔπειτα τὴν ἐκκλησίαν γενναιοφρόνως ἐπειράθη· ἀλλ' ἡ αἰσχροκέρδεια μυρία κωλύματα παρεμβαλοῦσα, ἐξήγειρε κατ' αὐτοῦ δολίως τοὺς Ἰουδαίους, οἷς τὰ πλεῖστα ὠφείλετο, καὶ οἵτινες παρ' ὀλίγον μέχρις ἀγχόνης ἔφερον τὸν Πηγᾶν· ἀλλ' οὗτος ἐξομολογηθεὶς καὶ κοινωνήσας τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἐπορεύθη ὡς ἐπὶ θάνατον ἵνα λαλήσῃ ὅπου δεῖ ὑπὲρ τῶν δεινῶς ἕνεκα τοῦ χρέους βασανιζομένων χριστιανῶν· ἀλλὰ μαθὼν ὅτι καί τισι τῶν ἡμετέρων ἢν δι' ἔρεσεως μένειν τὰ ὀφειλόμενα, ὥστε ἔχειν ἐφ' ᾧ ἀποδημεῖν τῆς Κωνσταντίνου καὶ ἐπιδημεῖν τοῖς μὴ δυναμένοις σφίσιν αὐτοῖς ἐπαρκεῖν, τὴν αὐτῶν φιλοχρηματίαν θεραπεῦσαι, καὶ δυσαρεστηθείς, ἀλλὰ καὶ τὰς σωματικὰς δυνάμεις ὀλοτελῶς ἐξαντληθείς, ἀναχωρεῖ εἰς Αἴγυπτον κατὰ τὸ 1599, παραιτησάμενος ἐπὶ Πατριάρχῃ Ματθαίῳ τῷ Β'. Ὡς τοποτηρητὴς δὲ διῴκησε τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίαν ἔτος σχεδὸν ὁλόκληρον· ἀλλ' ἐπέστη ὁ καιρὸς ἵνα ὁ νέος οὗτος τῆς ἐκκλησίας πατὴρ καὶ τῆς ὀρθοδοξίας ἀπροσμάχητος ὑπέρμαχος μεταλλάξῃ τὴν ἐπίκαιρον ταύτην καὶ ἐπίμοχθον ζωὴν πρὸς τὴν αἰώνιον καὶ ἤρεμον· ἀποτίθησιν οὖν τὸ φθαρτὸν σκῆνος ἐν Αἰγύπτῳ τῷ 1602, τὸ δὲ πνεῦμα αὐτοῦ παρατίθησι τῷ Θεῷ πλήρης ἀγαθῶν ἐλπίδων, ὅτι τεύξεται τοῦ θείου ἐλέους, καὶ μετὰ δακρύων τοὺς ἐπιζῶντας νουθετῶν τὸν δρόμον ὁσίως τελέσαι καὶ τὴν πίστιν τῶν πατέρων ἡμῶν ἀμόλυντον τηρῆσαι. « Ἐγὼ μέν, ἔγραφε πρὸς τὸν Λούκαριν, ἐγὼ μὲν καὶ καμάτοις καὶ πόνοις καὶ κινδύνοις καὶ φροντίσι καὶ τηκεδόσιν ἀντλούμενος, καὶ νοσῶν ἤδη νόσον ἄπυστον, θνήσκω πάνυ ἡδέως, τέλος ταῖς ἐμαῖς θέμενος ἁμαρτίαις καὶ τῇ καματώδῃ βιοτῇ· ἓν δὲ συνεκτέρω, τὸν πολύτιμον θησαυρὸν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, μεθ' ἧς ἐλπίζω παριστάμενος τῷ Χριστοῦ βήματι μετὰ τῶν Πατέρων ἔλεος εὑρεῖν καὶ βοήθειαν εὔκαιρον. Τοῦτό σοι παραινῶ· ἀγωνίζου τὴν πίστιν τηρῆσαι· τοῦτο πρῶτον τίθησιν ὁ Παῦλος, ὡς τῆς πίστεως οὔσης ἀρχῆς, ῥίζης, αἰτίας τῆς σωτηρίας· ἔπειτα καὶ τὸν δρόμον τελειῶσαι τῶν φιλοθέων ἱδρώτων, ὑποπιέζων τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶν, μήπως κηρύξας ἄλλοις, αὐτὸς ᾖς ἀδόκιμος· οὕτω τρέχε πρὸς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως, μή σε πεισάτω δόξα, μὴ πλοῦτος, μὴ τοῦ πλούτου καὶ τῆς δόξης αἱ ἀνδραπώδεις ἡδοναὶ τῆς εὐθείας ἀποκλάσαι. Ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία πρώτη μετέσχε, πρώτη μετέδωκε τοῦ θείου φωτός· ταύτης ἡμᾶς παῖδας εἶναι ἠθέλησεν ὁ Θεός· ταύτης οἱ Πατέρες τὰ δόγματα κυρώσαντες παραδεδώκασι· μὴ ἀποστατήσωμεν τῶν δικαιωμάτων τοῦ Θεοῦ. » — « Οὐκ οἶδασι δὲ οἱ ἀσύνετοι, ἔγραφε πρὸς

ἄλλους, τὸ πρόωρον ἡμῶν τουτὶ γῆρας πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἀσκηθὲν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀγῶσιν, ἤδη τε γενόμενον τελευτῆς εἴ γε καὶ ἀώρου. ἀλλ' οὖν οὐκ ἀνελπίσταν οὐδ' ἀηδοῦς (τί γὰρ καὶ ἐλπίσειας ἄλλο, ὅπου γε καὶ ὀφθαλμοὶ καὶ χεῖρες καὶ πόδες καὶ τἄνδον πάντα τῆς φυσικῆς ἐνεργείας παρακεκίνηται;) Τοῦτο δὴ τὸ γῆρας τελευτῆς ἤδη ἐχόμενον ἀσπασίως (σπεύδω γὰρ καὶ λίαν ἐφίεμαι τῆς τῶν καθ' ἡμᾶς ἀταξίας ἀποδιδράσκειν) τοῦτο δή, φυγὴ τὸ γῆρας τὸ πολυπαθὲς οὐκ ἴσασι πεφυκὸς μὴ δειματοῦσθαι γεροντοπαιδαρίων ἀπειλαῖς. »

Οὕτω ἐγεννήθη καὶ ἐβίωσε καὶ ἀπέθετο τὸ ζῆν ὁ ἐν μακαρίοις Πάπας καὶ Πατριάρχης Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, κοσμήσας εἴτις καὶ ἄλλος τὴν ἣν ἔλαχε σπάρτην, τὰ πάντα πρὸς ταύτην καθυποτάττων καὶ τὰ μάλιστα τὴν Ἐκκλησίαν στηρίξας ἐν καιροῖς χαλεπωτάτοις, καὶ ἀποδοὺς αὐτῇ τὸ ἀρχαῖον κάλλος, καὶ ἐπαγαγὼν τὰς ἡμέρας τῶν ἀρχαίων προμάχων τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὧν οὐδὲν ἧττον ἐφάνη ὁ μάκαρ Μελέτιος ὁμότροπος καὶ ὁμόζηλος καὶ τῶν πρακτικῶν αὐτῶν ἀρετῶν εἰς ἄκρον ἐραστής. Τὸν ζῆλον τοῦ Πηγᾶ καὶ τὸ αὐστηρὸν τῶν ἠθῶν καὶ ἀσκητικὸν καὶ τοὺς ποιμαντικοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν ἀμφιλαφῆ γνησίαν μάθησιν ἐθαύμασαν οὐ μόνον τῶν ἡμετέρων οἱ σύγχρονοι καὶ μεταγενέστεροι, ἀλλὰ καὶ τῶν ξένων οἱ διασημότατοι· ἐν ἑνὶ λόγῳ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τοῦ ιέ καὶ ιζ' αἰῶνος ἕτερον οὐδένα πλουτεῖ, ἵνα ἀντιπαραβάλῃ πρὸς αὐτόν, ἴσον κατὰ πάσας τὰς ἀρετάς· μάρτυρες δὲ τούτου ἀσίγητοι πρὸς τοῖς ἄλλοις κεῖνται τὰ πολλὰ καὶ πολυειδῆ αὐτοῦ συγγράμματα, καὶ αἱ πολυάριθμοι αὐτοῦ ἐπιστολαί, τὰ πάντα τῇ εὐαγγελικῇ καλλυνόμενα εὐγενείᾳ καὶ τῇ ἀποστολικῇ στοιχοντα παραδόσει, μηδὲ τῆς ἀπὸ τῶν λόγων εὐεπείας τε καὶ καθαρότητος στερούμενα.

Η ΜΑΓΕΥΜΕΝΗ ΒΑΛΤΟΣ.

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ

ὑπὸ

Κ. Π.

(Συνέχεια Ἴδε φυλλάδ. 202.)

—oo—

Δ'. ΥΠΟ ΤΑΣ ΜΕΓΑΛΑΣ ΔΡΥΣ.

Ἡ *Ξανθή*, λαβοῦσα τὸ τριπλοῦν βάρος της, ἀνέλαβε τριποδίζουσα τὴν πορείαν της· τοῦ δὲ μικροῦ Πέτρου ἡ χαρὰ ἦτο τοσαύτη, ὥστε ἐλησμόνησε καὶ τὴν πεινάν του. Ἡ κίνησις ὅμως τοῦ ἵππου ἤρχισε μετ' ὀλίγον νὰ κεντᾷ τὴν ὄρεξιν τοῦ παιδίου, τὸ ὁποῖον χασμώμενον καὶ ὠχριάσαν ὡμολόγησεν ὅτι τὸ ἐθέριζεν ἡ πεῖνα.

— Βλέπεις! ἐπεφώνησεν ὁ Γερμανός· ἀρχίσαμεν ἀπὸ τώρα . . .

— Ἔχω καὶ δίψα, πατέρα, προσέθεσεν ὁ Πέτρος.

— Νὰ ἔμβουμε λοιπὸν στῆς θειᾶς Ῥεβέκκας, στὸ Κουρί, γιὰ νὰ πιῇς, Μαρία, καὶ σὺ δύο δάκτυλα κρασί.

— Ὄχι! δὲν θέλω τίποτε. Ἐγὼ κρατῶ τὸ ἄλογο, ὅσο νἄμπετε καὶ νὰ φάγῃ ὁ μικρός.

— Ἀ! τώρα θυμήθηκα, κοπέλλα μου, ὅτι τὸ ταχὺ ἔδωσες τὸ ψωμί σου τοῦ Πέτρου καὶ εἶσαι νηστική.

— Δὲν ἔχω ὄρεξι, νὰ ζῶ.

— Πρέπει νὰ φάγῃς δυναστικά, μικροῦλα, θέλεις νὰ πάθῃς τίποτε; Ἀκόμη ἔχουμε δρόμο νὰ κάμουμε καὶ δὲν πρέπει νὰ ἦναι τὸ στομάχι σου ἄδειο. Ἐγὼ θὰ σὲ δώσω τὸ παράδειγμα, ἂν καὶ δὲν ἔχω πολλὴ ὄρεξι. Δένω τὴν *Ξανθὴ* στὴ θύρα, καὶ πηγαίνομεν ὅλοι νὰ πάρουμε τίποτε.

Καὶ εἰσελθόντες καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ὀψοπωλεῖον, ἔφαγον ὅ,τι τοῖς προσέρερεν ἡ ξενοδόχος.

Καταλύσαντες ἡμίσειαν περίπου ὥραν ἐκεῖ, ἐπανέλαβον τὴν πορείαν των, καὶ ἐπειδὴ ὁ Γερμανός, χάριν τοῦ τέκνου του καὶ τῆς Μαρίας, δὲν ἠνάγκαζε τὸν ἵππον νὰ τροχάζῃ, ἔδυεν ὁ ἥλιος, ὅτε, ἀφέντες τὴν μεγάλην ὁδόν, εἰσήρχοντο εἰς τὸ δάσος.

Ὁ Γερμανὸς ἐγίνωσκε τὴν ὁδὸν μέχρι τοῦ Μανερίου, ἀλλ' ἐνόμισεν ὅτι διὰ τοῦ δάσους θὰ ἦτο συντομωτέρα καὶ θὰ οἰκονόμει πλέον τῆς μιᾶς ὥρας. Ἡ διεύθυνσίς του ὅμως ἦτο ἐσφαλμένη, διότι ἀντὶ νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸ χωρίον εἰς ὃ μετέβαινεν, ἔστρεψε τὰ νῶτα πρὸς αὐτό.

Ἦτο δὲ δύσκολον νὰ γνωρίσῃ τὸ σφάλμα του διὰ τὴν πυκνότητα τῆς ἑσπερινῆς ὁμίχλης· καὶ μόνον ὅτε εὑρέθησαν ἐν μέσῳ ὡραίας καὶ εὐθείας δενδροστοιχίας ἐνόησεν ὅτι ἐπλανήθησαν, διότι τὸ μέρος ἔνθα ἦσαν δὲν συνεφώνει παντελῶς μὲ τὴν περιγραφὴν καὶ τὰς ὁδηγίας τοῦ γέροντος Μαυρίκου. Σταθεὶς λοιπὸν ἐζήτησε νὰ ἴδῃ καμμίαν οἰκίαν ἢ ν' ἀπαντήσῃ διαβάτην, ἀλλ' ἐπὶ ματαίῳ. Ὅθεν ἐπανακάμπτων εἰσῆλθεν αὖθις εἰς τὸ δάσος, ἐνῷ ἡ ὁμίχλη ἐπυκνώθη ἔτι πλέον, καὶ ἡ σελήνη ἐκαλύφθη ἐντελῶς.

— Θὰ μᾶς ἔρριψαν μάγια, εἶπεν ὁ Γερμανός, σταματήσας τὸν ἵππον, ὅστις μετὰ μεγάλης δυσκολίας ἐπροχώρει ἐν μέσῳ τοῦ πυκνώματος τῶν δένδρων καὶ τῶν ἄλλων ἐμποδίων. Αὐτὸς ὁ λόγγος δὲν εἶναι τόσῳ μεγάλος ποῦ νὰ χάσῃ τινὰς τὸ δρόμο του, καὶ εἶναι τώρα δύο ὧραις ποῦ γυρίζουμε καὶ δὲν μποροῦμε νἀβγουμε. Ἡ *Ξανθὴ* δὲν ἔχει ἄλλο στὸ κεφάλι παρὰ νὰ στραφῇ στὸ σπῆτι. Μὰ τὸ ναί, δὲν ξέρω τί νὰ κάμω.

— Ἂς μὴν ἐπιμένουμε περισσότερο, εἶπεν ἡ Μαρία, ἂς πεζεύσωμεν, Γερμανέ· δός με τὸν μικρόν, θὰ τὸν βαστῶ, καὶ θὰ τὸν προφυλάττω ἀπὸ τὴν ψύχρα καλήτερά σου. Ἐσὺ πέρνεις τ' ἄλογο ἀπὸ τὸ χαλινάρι, καὶ ἴσως τότε διακρίνουμε εὐκολώτερα τὸ μονοπάτι.

Ἀλλ' ὁ τρόπος αὐτὸς εἰς τοῦτο μόνον τοῖς ἐχρησίμευσεν, εἰς τὸ νὰ προλάβῃ τὴν πτῶσίν των ἀπὸ τοῦ ἵππου, διότι τὸ ἔδαφος ἦτο ἀλισθηρὸν εἰς

ἄκρον. Τέλος εὑρόντες μέρος στεγνὸν καὶ προφυλαγμένον ὑπὸ μεγάλας δρῦς ἐστημάτησαν, μὴ δυνάμενοι νὰ προχωρήσωσιν. Ἡ μικρὰ Μαρία, καίτοι πλέουσα ἐντὸς ἰδρῶτος, οὔτε παρεπονεῖτο, οὔτε ἀνησύχει. Φροντίζουσα περὶ μόνου τοῦ τέκνου, ἐκάθητο καὶ κατέκλινεν αὐτὸ ἐπὶ τῶν γονάτων της, ἐνῷ ὁ Γερμανὸς μετέβη νὰ παρατηρήσῃ τὰ πέριξ ἀφοῦ ἐπέρασε τὸν χαλινὸν τῆς *Ξανθῆς* εἰς κλάδον δένδρου.

Ἀλλ' ἡ *Ξανθή*, ἥτις δὲν ἐνοστιμεύετο τὴν ὁδοιπορίαν ἐκείνην, χαμηλώσασα μὲ ὁρμὴν τὴν ράχιν της, ἀπέβαλε τὰς ἡνίας, ἔσπασε τὸ λωρίον, καὶ ἐπαδαψιλεύσασα δωδεκάδα λακτισμάτων διὰ τῶν ὀπισθίων ποδῶν της, ἔφυγε διὰ τοῦ δάσους, δείξασα ὅτι οὐδενὸς εἶχεν ἀνάγκην ἵνα ἐπανεύρῃ τὴν ὁδόν της.

— Ἀξιόλογα! εἶπεν ὁ Γερμανός, ἀφοῦ ἐπὶ ματαίῳ ἠγωνίσθη νὰ τὴν συλλάβῃ. Ἐμείναμεν λοιπὸν καὶ πεζοί, καὶ ἀδιάφορον ἂν εὕρουμε τὸ δρόμο, διότι δὲν θὰ μπορέσουμε νὰ περάσουμε τὸ ποτάμι. Πρέπει λοιπὸν νὰ περιμένουμε μιὰ δυὸ ὧρας ὡς που νὰ περάσῃ αὐτὴ ἡ ἀναθεματισμένη καταχνιά· καὶ ὅταν θὰ βλέπουμε καλήτερα, ζητοῦμε καμμιὰ καλύβα στὰ ἄκρα τοῦ λόγγου. Τώρα δὲν μποροῦμε νὰ ἐβγουμε ἀπ' ἐδῶ.

— Ὑπομονή, Γερμανέ, εἶπεν ἡ μικρὰ Μαρία. Δὲν κάμεθα κακὰ στὸ ψήλωμα τοῦτο. Ἡ βροχὴ δὲν περνᾷ τὰ κλαδιὰ τοῦ *δένδρου* (*) καὶ μποροῦμε ν' ἀνάψωμε 'στιά, ἐπειδὴ ἔχει τριγύρω ξερὰ ξύλα. Ἔχεις 'στιά, Γερμανέ; σὲ εἶδα ποῦ κάπνιζες.

— Εἶχα, κόρη μου! τὰ πυριόβολά μου ἦταν 'ς τὸ σάκκο μου, ἐπάνω στὸ σαμάρι, μὲ τὸ κυνῆγι ποῦ ἔφερνα τῆς νύφης. Ἡ ἀναθεματισμένη *Ξανθὴ* τὰ πῆρε ὅλα, ὡς καὶ τὴν καπότα μου.

— Ὄσκε, ὄσκε! Γερμανέ, ὅλα εἶναι ἐκεῖ χάμου, στὰ πόδια σου. Ἡ *Ξανθὴ* ἔσπασε τὰ λουριὰ καὶ τὰ ἔρριξεν ὅλα ὅταν ἔφευγε.

— Ἀλήθεια! γειά σου, Μαριγοῦλα, εἶπεν ὁ γεωργὸς χαροποιηθείς, καὶ ἂν μπορέσουμε ναὔρωμε καὶ ξύλα, θὰ κατορθώσουμε ν' ἀνάψουμε 'στιά.

— Δὲν εἶναι δύσκολο, εἶπεν ἡ Μαρία, δὲν ἀκοῦς πῶς τρίζουν στὰ πόδια μας τὰ ξερόξυλα; Δόσε με πρῶτα ἐδῶ τὸ σαμάρι.

— Τί θὰ τὸ κάμῃς;

— Θὰ κάμω κρεββάτι γιὰ τὸν μικρό... Στάσου... Ἔτο ποῦ ἔγινε· τώρα δόσε με τὴν καπότα σου νὰ τυλίξω τὰ *ποδαράκια* του. Διέ, ἂν δὲν εἶναι τὸ κρεββάτι του ζεστό, σὰν νὰ 'κοιμᾶτο στὸ σπῆτί του! πιάσε νὰ 'δῇς πῶς εἶναι ζεστός!

— Ἀλήθεια! ξέρεις, Μαριγοῦλα, νὰ ἔχῃς ἔννοια τῶν μικρῶν.

— Δὲν εἶναι μεγάλη σοφία. Τώρα ζήτησε τὰ πυριόβολά σου καὶ ἐγὼ διορθώνω τὰ ξύλα.

— Αὐτὰ τὰ ξύλα δὲν θ' ἀνάψουν ποτέ, εἶναι νοτισμένα, ἐπέφερεν ὡς ἐν συμπεράσματι ὁ Γερμανός. Ἀλλ' ἡ μικρὰ Μαρία, διὰ τῆς ἐμφύτου εὐφυΐας της, τὴν ὁποίαν δὲν ἔπαυε θαυμάζων ὁ Γερμανός, κατενίκησε πᾶσαν δυσκολίαν, κατώρθωσε ν' ἀνάψῃ μετ' ὀλίγον τὸ πῦρ, ν' ἀναλάμψῃ ἡ φλόξ, ἥτις κατ' ἀρχὰς μὲν ἔρριπτε φῶς ἐρυθρόν, ἔπειτα ὅμως περιέβαλεν ὅλον τὸ μέρος καὶ ἔψυχε τὴν ἀτμοσφαῖραν.

— Τώρα θὰ πάγω νὰ καθήσω σιμὰ στὸ παιδί, νὰ μὴ πέσῃ ἀπάνω του καμμιὰ σπίθα, εἶπεν ἡ κόρη. Ἐσύ βάζε ξύλα νὰ μὴ σβύσῃ ἡ στιά. Δὲν ἔχουμε φόβο ἐδῶ νὰ πάρουμε οὔτε θέρμη, οὔτε κρύωμα.

— Στὴν ἀλήθεια, εἶσαι κόρη ποῦ σ' ὅλα φθάνει ὁ νοῦς σου, Μαρία, εἶπεν ὁ Γερμανός, καὶ ξέρεις νὰ κάμῃς 'στιὰ σὰ μιὰ νυκτομάγισσα. Αἰσθάνομαι καλὰ καὶ καὶ ἡσύχασεν ἡ καρδιά μου. Ἀλλιώς πριχοῦ εἶχα δαιμόνια, γιατὶ θὰ ἔμενα μὲ τὰ πόδια βρεμμένα ὡς τὴν αὐγή.

— Καὶ ὄντες ἔχῃ κάνεις δαιμόνια δὲν ἔχει τὸ νοῦ του στὸ κεφάλι, ὑπέλαβεν ἡ Μαρία.

— Ἐσένα δὲν σ' ἔρχουνται ποτὲ δαιμόνια;

— Ὄσκε, ποτέ, τί θὰ κερδίσω;

— Ἀλήθεια, δὲν κερδίζει κανεὶς τίποτε, πλὴν τί τὰ θέλεις; σὰν ἔχῃ κανεὶς πίκρας, πῶς νὰ τ' ἀποφύγῃ! Ἐσένα δὲν σ' ἔλειψαν ἡ πίκρας, Μαρία, καὶ ὅμως ἔχεις πάντοτε καλὴ καρδιά.

— Ἀλήθεια, καὶ ἡ μάνα μου κ' ἐγὼ δὲν εἴμεθα πάντοτε καλόκαρδες, πλὴν δὲν χάνουμε τὸ θάρρος μας.

— Ἐμένα δὲν μ' ἔλειψε τίποτα, δόξα σοι ὁ Θεός. Ἡ μακαρίτισσα μ' ἔκαμε πλούσιο, καὶ δὲν φοβοῦμαι τὴ φτώχεια, ὅσῳ εἶμαι μὲ τὸ πεθερό μου, καὶ θὰ εἶμαι πάντοτε· πλὴν ἄλλη εἶναι ἡ δική μου πίκρα...

— Ἀ! ναί. ἔχασες τὴ γυναῖκά σου, καὶ ἡ πίκρα εἶναι μεγάλη!...

— Δὲν εἶναι ἀλήθεια;

— Ὦ! τὴν ἔκλαυσε κ' ἐμένα ἡ καρδιά μου, Γερμανέ, ἦταν τόσο καλή! ἂς ἀφήσουμε τὴν ὁμιλία της, γιατί μ' ἔρχονται πάλι τὰ κλάματα μαζῇ μ' ὅλαις μου τῆς πίκραις.

— Ἔχεις δίκαιο... σ' ἀγαποῦσεν ἡ μακαρίτισσα πολὺ καὶ εἶχε σὲ ὑπόληψι κ' ἐσὲ καὶ τὴ μητέρα σου. Ἔλα δά, Μαργοῦλα, μὴν κλαῖς... ἔλα δά, ἐγὼ δὲν θέλω νὰ κλάψω.

— Ναί! κλαῖς καὶ σύ, Γερμανέ, εἶν' ἐντροπῆς ὁ ἄνδρας νὰ κλαίῃ τὴ γυναῖκά του; Μὴ στενοχωριέσαι, μοιράζω κ' ἐγὼ τὴν πίκρα σου.

— Ἔχεις καλὴ καρδιά, Μαριγοῦλα, εὑρίσκω παρηγορὰ νὰ κλαίω μαζῆ σου. Σίμωσε τὰ πόδια σου στὴ 'στιά, τὰ φορέματά σου, μικροῦλά μου, στάζουν ἀπ' τὸ νερό. Ἔλα νὰ πυρωθῇς, καὶ πάγω ἐγὼ σιμὰ στὸν μικρόν.

— Δὲν κρυόνω, Γερμανέ, καὶ ἂν θέλῃς νὰ καθήσῃς, πάρε μιὰ ἄκρη τῆς κάπας, ἐγὼ εἶμαι καλὰ ἔτσι.

— Στὴν ἀλήθεια, δὲν εἶναι κακὸ τὸ μέρος, εἶπεν ὁ Γερμανός, καθήσας πλησιέστατα τῆς Μαρίας.

(*) Δένδρον κατ' ἐξοχὴν ἡ δρῦς λέγεται εἰς πλείστα Ἑλληνικὰ μέρη.

Πλὴν ἄρχισα νὰ πεινῶ στὰ σωστά, θὰ εἶναι ἐννιά, καὶ ἔκαμα ἀρκετὸ κόπο! Ἐσύ, δὲν πεινᾶς, Μαρία;

— Ὄχι! Ἐγὼ δὲν εἶμαι συνειθισμένη σὰν τὴν ἀφεντιά σου νὰ τρώγω τέσσερης φοραῖς τὴν ἡμέρα· μ' ἔτυχε νὰ πλαγιάσω καὶ χωρὶς νὰ δειπνήσω, καὶ ἂν τὸ πάθω καὶ μιὰ φορὰ ἀκόμα, δὲν εἶναι μεγάλο κακό!

— Αἴ! στὴν ἀλήθεια, γυναῖκα σὰν ἐσένα εἶναι μιὰ χαρά. δὲν εἶσαι πολυέξοδη, ὑπέλαβεν ὁ Γερμανὸς μειδιῶν.

— Δὲν εἶμαι γυναῖκα, εἶπεν ἀφελῶς ἡ Μαρία, μὴ παρατηροῦσα τὴν τροπὴν ἣν ἐλάμβανεν ἡ ὁμιλία τοῦ γεωργοῦ. Μὴν ὀνειρεύεσαι, Γερμανέ;

— Ναί, λογιάζω πῶς ὀνειρεύομαι· ἡ πεῖνα θὰ μοῦ ἐσύγχισε τὸ μυαλό.

— Τί λαίμαργος ποῦ εἶσαι! ἀνεφώνησεν ἡ κόρη ἀστειευομένη. Καὶ καλά, ἂν δὲν μπορῇς νὰ κρατήσῃς τὴν πεῖνά σου πέντ' ἕξι ὧραις, μηγὰρ δὲν ἔχῃς κυνῆγι στὸ δισάκκι σου καὶ 'στιὰ γιὰ νὰ τὸ ψήσῃς;

— Ἀ! ἄ! καλὰ τὸ στοχάσθηκες· πλὴν τὸ χάρισμα γιὰ τὸν πατέρα τῆς νύφης;

— Καὶ δὲν ἔχεις ἕξι πέρδικες κ' ἕνα λαγώ; δὲν στοχάζομαι, πῶς θὰ τὰ φᾷς ὅλα γιὰ νὰ χορτάσῃς!

— Μὰ πῶς νὰ ψηθοῦν, χωρὶς σουβλί; θὰ γίνουν κάρβουνα.

— Ἄφτε με νὰ σοῦ τὰ ψήσω ἐγώ· ξέρω τὸν τρόπο. Ἡ ἀφεντιά σου δὲν ἤσουν πιστικός. Πάρε, μάθησε αὐτὴ τὴν πέρδικα, μὰ ὄχι τόσο δυνατὰ τῆς βγάζεις τὸ δέρμα.

— Μάθησε λοιπὸν ἐσὺ τὴν ἄλλη, γιὰ νὰ μὲ δείξῃς.

— Θέλεις λοιπὸν νὰ φᾷς δυό! Τί λύκος! Νά, εἶναι μαδημέναις. Τώρα θὰ τῆς ψήσω.

— Μπορεῖς νὰ γίνῃς ἀξιόλογη ξενοδόχος· πλὴν γιὰ δυστυχία, δὲν ἔχεις ξενοδοχεῖο, καὶ θὰ βιασθῶ νὰ πιῶ νερὸ ἀπὸ τοῦτο τὸ βάλτο.

— Ἀγαπᾶτε λοιπὸν καὶ κρασάκι, ἄρχοντα; Θὰ θέλετε καὶ καφεδάκι; δὲν εἶναι ἔτσι; γιατὶ ὄχι, δὲν εἴμεθα στὸ πανηγύρι; Ἔλα δῶ, κὺρ ξενοδόχε, φέρε ροσόλι τοῦ κὺρ Γερμανοῦ!

— Ἀ! κακότροπη! μὲ περιγελᾷς; ἂν εἶχες καὶ σὺ λίγο κρασί, δὲν ἔπινες;

— Ἐγώ; βράδυ ἦταν ἡ δεύτερη φορά, ποῦ ἔπια στὴ ζωή μου ὅταν μπήκαμε στῆς Ρεβέκας, πλὴν ἂν ἦσαι φρόνιμος, σὲ δίδω καὶ κρασὶ ἕνα γεμάτο γυαλί.

— Πῶς, Μαρία, εἶσαι λοιπὸν ἀληθινὴ μάγισσα;

— Μ' ἔμεινε 'στῆς Ρεβέκας.

— Ποῦ τὸ ἔχεις;

— Τὸ ἐφύλαξα στὸ κάνιστρό μου· ἐπρόβλεπα πῶς ἢ τὸ πτιδὶ ἢ ἡ ἀφεντιά σου θὰ διψάσετε στὸ δρόμο· ἔτο!

— Εἶσαι ἡ πλιὰ φρόνιμη κόρη ποῦ γνώρισα, Μαρία. Ἰδέ την! κ' ἔκλαιε τὴν ὥρα ποῦ φεύγαμε ἀπὸ τῆς Ρεβέκας, κ' ἐσυλλογοῦνταν τοὺς ἄλλους! Μαριγοῦλα, ὁποιος σὲ πάρῃ γυναῖκα δὲν θὰ τὸν εἰπῶ ἀνόητο!

— Τὸ ἐλπίζω, ἐπειδήτις δὲν θ' ἀγαπήσω ποτὲ ἕνα ἀνόητο! Ἔλα, φάγε τῆς πέρδικαίς σου, νὰ ποῦ ψήθηκαν, καὶ ἀντὶς ψωμί, θα εὐχαριστηθῇς μὲ κάστανα.

— Καὶ ποῦ κῦρες πάλι τὰ κάστανα;

— Θαῦμα! Τὰ κλαδιὰ ἦταν γεμάτα, ἄπλωνα τὸ χέρι, καὶ μάζωνα.

— Νὰ μὴν εἶναι καὶ ψημένα;

— Καὶ ἂν δὲν τὰ ἔψηνα σαὐτὴν τὴν ἀνθρακιά, θὰ ἤμουν ἀνόητη. Ἐμεῖς στοὺς κάμπους ἔτσι κάμνουμε πάντα.

— Τώρα λοιπόν, Μαριγοῦλα, θὰ δειπνήσουμε μαζῆ. Θὰ πιῶ στὴν ὑγεία σου καὶ θὰ σοῦ εὐχηθῶ καλὴ μοῖρα... ἕνα ἄνδρα, καθὼς τὸν πιθυμεῖς... Δὲν μὲ λέγεις πῶς τὸν θέλεις;

— Τί νὰ σοῦ πῶ; ἀφοῦ ποτὲς δὲν μοῦ ἦλθε στὸ νοῦ νὰ τὸ συλλογισθῶ.

— Πῶς; ποτέ! εἶπεν ὁ Γερμανός, καταχειρίσας μὲ ὄρεξιν γεωργοῦ τὸ δεῖπνόν του. Πέ μου, Μαριγοῦλα, ἀφοῦ δὲν θέλεις καὶ καλὰ νὰ μὲ συγγροφέψῃς, δὲν σοῦ ἦλθε ἀκόμη ἡ ἰδέα νὰ πανδρευθῇς; εἶσαι ὅμως σὲ ἡλικία!

— Μπορεῖ, ἀπήντησεν ἡ κόρη, πλὴν εἶμαι πολὺ φτωχή. Πρέπει νὰ δουλέψω πέντ' ἕξι χρόνια ὡς νὰ συνάξω πιντακόσια φράγκα τ' ὀλιγώτερο ποῦ χρειάζομαι γιὰ προικιό.

— Φτωχοῦλά μου! μακάρι νὰ μ' ἔδινε ὁ γέρο Μαυρίκος αὐτὰ τὰ φράγκα, νὰ στὰ χαρίσω!

— Ὦ! εὐχαριστῶ, Γερμανέ. Καὶ τί θὰ ποῦν γιὰ μένα τότε;

— Τί θὲς νὰ ποῦν... γνωρίζουν πῶς εἶμαι γέρος, καὶ πῶς δὲν μοῦ κάμεις γιὰ γυναῖκα... τότε δὲν θὰ ὑποπτευθοῦν πῶς ἐγὼ... πῶς ἐσύ... Καὶ ὁ πτωχὸς τὰ ἔχασε.

— Κύτταξε δά, κὺρ γεωργέ, τὸ παιδὶ ξυπνᾷ, ἀντέκοψεν ἡ Μαρία.

Ε'. ΚΑΙ ΜΕ ΤΟ ΨΙΧΟΣ.

Ὁ Πέτρος ἐξυπνήσας, ἀνεσήκωσε τὴν μικρὰν κεφαλήν του καὶ εἶδε κύκλῳ συλλογισμένος.

— Ἀ! εἶπεν ὁ Γερμανός, τὸν βλέπεις; δὲν τὸν ξυπνᾷ τὸ κανόνι· πλὴν νὰ μὴν ἀκούσῃ νὰ δουλεύουν τὰ δύντια!

— Τέτοιος θὰ 'σουν κ' ἡ ἀφεντιά σου σὰν εἶχες τὰ χρόνια του, παρετήρησεν ἡ κόρη πανούργως μειδιῶσα. Ἔλα, Πέτρε, σ' ἔχω φυλαγμένο τὸ μερίδιό σου· δὲν ἔφαγα, γιατὶ ἤξευρα πῶς θὰ ζητήσῃς φαγί.

— Μαρία! Θέλω νὰ φᾷς κ' ἐσύ! ἐφώνησεν ὁ γεωργός· ἀλλέως, δὲν τρώγω ἄλλο. Τί λαίμαργος εἶμαι καὶ χωριάτης! νὰ μένῃς νηστικὴ γιὰ χάρι μας· δὲν τὸ θέλει ὁ Θεός. Ἂν δὲν δειπνήσῃς ἐσύ, δὲν θέλω νὰ δειπνήσῃ οὔτε ὁ Πέτρος.

— Ἄφσε μας ἥσυχους, εἶπεν ἡ Μαρία, δὲν ἐξουσιάζεις ἡ ἀφεντιά σου τὴν ὄρεξί μας· ὁποιος πεινᾷ ἂς φάγῃ. Ἐγὼ δὲν ἔχω πεῖνα, σήμερα. Ὁ

Πέτρος σου ὅμως, σὰ λυκόπουλο ποῦ εἶναι, δὲν πάγει παρακάτω ἀπό τὸν λύκο, τὸν πατέρα του. Κύττα πῶς δουλεύουν τὰ δοντάκια του.

Καὶ τῳόντι ὁ Πέτρος ὥρμησεν εἰς τὰ λείψανα τοῦ δείπνου μὲ ὄρεξιν ἱκανὴν νὰ δείξῃ τίνος ἦτο υἱός. Ἀροῦ δὲ ἐχόρτασεν, ἤρχισε νὰ ἐρευνᾷ καὶ νὰ ἐρωτᾷ πῶς καὶ ποῦ εὑρίσκετο, καὶ ἦτο ὑπέρποτε χαρίεις καὶ πνευματώδης. Ὅτε δὲ ἐπληροφορήθη ὅτι εὑρίσκετο ἐν τῷ μέσῳ δάσους, ἐφοβήθη ὀλίγον. Ἐνθυμήθη τί ἔλεγε τὸ πρωὶ ὁ πατήρ του περὶ τῶν δασῶν.

— Ἔχει ἐδῶ, πατέρα, ζῶα ἄγρια; ἠρώτησεν.

— Ὄχι, ἀπήντησεν ὁ πατήρ, δὲν ἔχει, μὴ φοβᾶσαι.

— Μὲ εἶπες λοιπὸν ψέματα τὸ ταχύ, πῶς ἂν μένω στὸ λόγγο, θὰ μὲ φᾷν οἱ λύκοι.

— Ἀκοῦς τὸν φιλόσοφο! ἀνεφώνησεν ὁ Γερμανός.

— Ἔχει δίκαιο, τοῦ τὸ εἶπες· ὁ Πέτρος ἔχει ἐνθυμητικό. Μάθε ὅμως, Πέτρο, πῶς ὁ πατέρας σου δὲν λέγει ποτὲ ψέματα. Ὅταν κοιμοῦσουν περάσαμε τὸ μεγάλο λόγγο, τώρα εἴμασθε στὸν μικρὸ καὶ ἐδῶ λύκους δὲν ἔχει.

— Κατάλαβα τώρα, Μαριγοῦλά μου, ἀπήντησεν ὁ μικρὸς ἐναγκαλισθεὶς τὴν Μαρίαν καὶ ἀσπασθεὶς αὐτήν.

Ὁ Γερμανὸς ἤκουε τὸν διάλογον τοῦτον μετ' ἀπεριγράπτου συγκινήσεως. Ἐπανῆλθεν εἰς τὴν σύγκρισιν τῆς νέας κόρης πρὸς τὴν τριακονταετῆ νύμφην, προλέγων, ὅτι ποτὲ δὲν θὰ γνωρίζῃ νὰ περιποιῆται οὕτω τὰ τέκνα του. Ἡ δὲ Μαρία ὑπερασπίζετο αὐτὴν ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ.

— Ἡσύχασε, Μαρία! ἐπέρερεν ὁ Γερμανός. Πῶς νὰ θέλω γυναῖκα, ποῦ δὲν γνωρίζω διόλου.

— Πατέρα, εἶπεν ὁ μικρός, γιατί 'μιλεῖς σήμερα ὅλο γιὰ τὴ μάνα. Ἐκείνη πέθανε.

— Τὴν ἐνθυμεῖσαι, λοιπόν, ἀγάπη μου, τὴ φτωχὴ μητέρα σου;

— Ἀμή! κάθε βράδυ δὲν μὲ βάνει ἡ θειά μου νὰ παρακαλῶ τὴν Παναγία γι' αὐτήν; Θὰ παρακαλέσω καὶ τώρα, γιατί ξαστόχησα. Βοήθα με, Μαρία, δὲν θυμοῦμαι καλὰ τὴν προσευχή.

— Νὰ σὲ βοηθήσω, Πέτρο μου, ἔλα, γονάτισε ἐδῶ ἐπάνω.

Καὶ γονατίσαν τὸ παιδίον ἐπὶ τῆς ἐσθῆτος τῆς κόρης, συνῆψε τὰς μικρὰς χεῖράς του καὶ ἤρχισε ν' ἀπαγγέλλῃ τὴν προσευχήν του. Ἀλλ' ὡς κεκοπιακός, ἐκυριεύθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὑπὸ τοῦ ὕπνου καὶ ψιθυρίζον ἔτι ἀπεκοιμήθη εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Μαρίας. Ἡ κεφαλή του ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς νέας, ὁ δὲ πατὴρ δὲν ἠδύνατο ν' ἀποσπάσῃ τὰ βλέμματα ἀπὸ τοῦ θελκτικοῦ ἐκείνου συμπλέγματος. Συγκινηθεὶς ἐζήτει λέξεις νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὴν Μαρίαν, ἀλλὰ δὲν εὕρισκε τὰς καταλλήλους. Τέλος, ἐπλησίασεν ἵνα φιλήσῃ τὸ τέκνον του, καὶ δὲν ἠδύνατο ν' ἀποσπάσῃ τὰ χείλη του ἀπὸ τοῦ μετώπου τοῦ μικροῦ.

— Τὸν φιλεῖς πολὺ δυνατά, εἶπεν ἡ Μαρία ἀπωθοῦσα ἐλαφρῶς τὴν κεφαλὴν τοῦ γέωργοῦ, θὰ τὸν ξυπνήσῃς. Ἄφησε νὰ τὸν βάλω πάλιν νὰ πλαγιάσῃ.

Ἀλλὰ μόλις ἐτέθη ἐπὶ τοῦ σάγματος ὁ Πέτρος, καὶ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμούς του ἠρώτησεν ἂν ἐκάθητο ἐπὶ τῆς Ξανθῆς· ἔπειτα προσηλώσας τὰ γλυκὰ ὄμματά του ἐπὶ τῶν ἐπάνω τοῦ κλάδων, ἐφάνη ὀνειρώττων καὶ ἀνακυκλῶν στοχασμόν τινα γεννηθέντα ἐν τῇ κεφαλῇ του διαρκούσης τῆς ἡμέρας καὶ ἐπανερχόμενον τότε.

— Πατέρα, εἶπε, ἂν θέλῃς νὰ μὲ δώσῃς ἄλλη μητέρα, θέλω νὰ ἦναι ἡ Μαριγοῦλα.

Καὶ χωρὶς νὰ περιμείνῃ ἀπάντησιν, ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀπεκοιμήθη.

Ἡ Μαρία δὲν ἀπέδωκεν εἰς τοὺς παραδόξους ἐκείνους λόγους τοῦ μικροῦ σημασίαν ἄλλην ἢ ἔκφρασιν ἀγάπης. Ἐν τούτοις ἐπεριποιήθη τὸ τέκνον, ἀνεζωπύρησε τὰ ξύλα καὶ προσεκάλεσε τὸν Γερμανὸν νὰ τοποθετηθῇ καὶ αὐτὸς πλησίον τοῦ πυρός, καὶ νὰ κοιμηθῇ ὀλίγον.

— Βλέπω ὅτι σοῦ ἔρχεται κιόλας, ἐπρόσθεσε, διότι ἔγινες ἄλλος. Κοιμήσου, κ' ἐγὼ προσέχω τὸν μικρὸ καὶ τὴν 'στιά.

— Ἐσὺ θὰ κοιμηθῇς, ἀπήντησεν ὁ γεωργός, κ' ἐγὼ ἀγρυπνῶ, διότι δὲν μ' ἔρχεται ὕπνος ἔχω ἑκατὸ ἰδέαις στὸ κεφάλι.

— Ἑκατό! παραπολλαῖς, εἶπεν ἡ κόρη χλευαστικῶς πως· πόσοι δὲν ἔχουν οὔτε μιά!

— Ἐγὼ ὅμως ἔχω μιὰ ποῦ μὲ βασανίζει τώρα μιὰν ὥρα.

— Νὰ σοῦ τὴν εἰπῶ, καθὼς καὶ τὴν πρώτη;

— Λέγε την λοιπόν, Μαρία, θέλω νὰ τὴν ἀκούσω ἀπὸ τὸ στόμα σου.

— Μιὰ ὥρα προτήτερα ἐσυλλογοῦσουν νὰ δειπνήσῃς, τώρα συλλογιέσαι νὰ κοιμηθῇς.

— Ἄ, κακὴ κόρη! μὲ πέρνεις γιὰ ἀναίσθητο. Κοιμήσου κάλλιο, βλέπω πῶς δὲν ἔχεις ὄρεξι νὰ μιλήσουμε.

— Ἂν θέλῃς νὰ μιλήσουμε, ἂς εἶναι, εἶπεν ἡ μικρά, κλίνουσα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ἄκρου τοῦ ἐρίππίου. Βλέπω ὅτι κάτι σὲ πικραίνει, Γερμανέ, ἀλλὰ μ' αὐτὸ δείχνεις πῶς δὲν εἶσαι ἄνδρας. Τί νὰ πῶ ἐγὼ ἡ καψοῦλα;

— Γιὰ σένα ἴσια, ἴσια πικραίνομαι, φτωχοῦλά μου. Πηγαίνεις νὰ ζήσῃς μακρυὰ ἀπ' τὴν μάνα σου, μέσα σὲ ξένους, ποῦ ἴσως δὲν θὰ σ' ἀγαποῦν· αὐτὸ μὲ πικραίνει περισσότερο ἀπ' ὅ,τι μπορῶ νὰ σὲ πῶ, κ' ἔχω καλήτερα νὰ σὲ φέρω πάλι στὴ μάνα σου, παρὰ νὰ πάγω στοὺς Φουρούς.

— Μιλεῖς μὲ πολλὴ καλοσύνη, πλὴν καὶ ἄδικα, Γερμανέ μου. Ἀντὶ νὰ μὲ δίδῃς θάρρος καὶ παρηγοριά, μὲ φέρνεις τὸν καταλυσμό.

— Ὄχι, Μαριγοῦλα, καὶ θὰ κάμῃς καλήτερα νὰ εὕρῃς νὰ πανδρευθῇς.

— Τοῦτο δὲν γίνεται, Γερμανέ, σὲ τὸ εἶπα, καὶ ἐπειδὴ δὲν γίνεται, οὔτε τὸ συλλογοῦμαι.

— Πλὴν τέλος πάντων ἂν γίνουνταν; Ἴσως ἂν μοῦ πῇς πῶς θέλεις ἄνδρα, κατορθώσω νὰ συλλογισθῶ κάνένα.

— Ἄλλο νὰ τὸν συλλογισθῇς, καὶ ἄλλο νὰ εὑρεθῇ. Ἐγὼ δὲν συλλογίζομαι κανένα, γιατί εἶναι ἀνωφέλευτο.

— Δὲν θέλεις νὰ εὕρῃς πλούσιο;

— Ὄχι βέβαια, γιατί εἶμαι φτωχή.

— Πλὴν ἂν εἶχε τὰ μέσα δὲν θὰ σὲ πείραζε νὰ περνᾷς καλά, καὶ νὰ ἦσαι μέσα σὲ καλοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ βοηθῇς καὶ τὴν μάνα σου.

— Ὦ! γι' αὐτὸ ναί! τὸ μόνο ποῦ θέλω εἶναι νὰ βοηθῶ τὴ μάνα μου.

— Καὶ ἂν εὕρισκες τέτοιον ἄνδρα κι' ἂς μὴν εἶναι πολὺ νηός, θὰ τὸν ἔπερνες;

— Ἄ! συμπάθησέ με, Γερμανέ, αὐτὸ δὲν τ' ἀποφασίζω, δὲν θέλω γέρο.

— Γέρο, ναί, μὰ ἂς ποῦμε ἄνδρα στὴν ἡλικία μου.

— Ἡ ἡλικία σου εἶναι μεγάλη γιὰ μένα, Γερμανέ· κάλλιο ἔχω τὴν ἡλικία τοῦ Βαστιανοῦ, μόλο ποῦ ὁ Βαστιανὸς δὲν ἔχει τὴν ὠμορφιά σου

— Ἔχεις κάλλιο τὸν Βαστιανό, τὸ χοιροβοσκό; εἶπεν ὁ Γερμανός, δεικνύων δυσθυμίαν, αὐτὸν ποῦ ἔχει τὰ μάτια σὰν τοὺς χοίρους του;

— Δὲν βλέπω τὰ μάτια, βλέπω τοὺς δεκοχτὼ χρόνους του.

Ὁ Γερμανὸς ἠσθάνθη δεινῆς ζηλοτυπίας δῆγμα.

— Ἂς ἦναι, βλέπω ὅτι θέλεις τὸ Βαστιανό σου. Παράξενη ἰδέα, μὰ τὴν ἀλήθεια!

— Ναί, ναί, παράξενη ἰδέα, εἶπεν ἡ Μαρία καγχάζουσα, θὰ εἶναι νόστιμος ἄνδρας!...

— Λοιπὸν δὲν τὸν ἀγαπᾷς ἀφοῦ τὸν περιγελᾷς;

— Πῶς νὰ τὸν ἀγαπῶ, ἀφοῦ εἶναι κακὸς μὲ τὴ μικρὴ ἀδελφή του, καὶ εἶναι καὶ βρωμερός; προῦ.

— Ποῖος λοιπὸν σὲ ἀρέσει;

— Τί σὲ νοιάζει, Γερμανέ;

— Δὲν μὲ νοιάζει, μιλοῦμεν· μὰ βλέπω, μικρή, πῶς ἔχεις κάποιον στὸ νοῦ σου.

— Ὄχι, Γερμανέ, εἶσαι γελασμένος· δὲν ἔχω κανένα. Ἴσως ἔλθῃ τὸ πρᾶμμα κατόπι· πλὴν ἀφοῦ δὲν θὰ πανδρευθῶ, παρὰ σὰν κερδίσω λίγα, θὰ ὑπανδρευθῶ ἀργὰ καὶ μὲ γέρο.

— Ἀφοῦ εἶναι ἔτσι, πάρε τὸν γέρο ἀπὸ τώρα.

— Ὄχι δά! σὰν δὲν θὰ εἶμαι πλιὸ νειά, δὲν θὰ μὲ μέλει· πλὴν τώρα εἶναι ἄλλο.

— Βλέπω, Μαρία, ὅτι δὲν σὲ ἀρέσω· τὸ πρᾶμμα φανερό, εἶπεν ὁ Γερμανὸς μετὰ πείσματος, καὶ χωρὶς νὰ σταθμίσῃ τοὺς λόγους του.

Ἡ Μαρία δὲν ἀπεκρίθη· ὁ Γερμανὸς ἔκλινε πρὸς αὐτὴν καὶ εἶδεν ὅτι τὴν εἶχε πάρει ὁ ὕπνος. Ἐκοιμᾶτο δὲ βαθύτατα.

Ὁ Γερμανὸς εὐχαριστήθη, ὅτι δὲν ἤκουσε τοὺς τελευταίους λόγους του. Ἐννόησεν ὅτι δὲν εἶχον τὸν τόπον των, καὶ ἐστράφη πρὸς τὸ ἄλλο μέρος ὅπως μεταβάλῃ τὴν σειρὰν τῶν ἰδεῶν του.

Ἀλλ' εἰς μάτην ἐπάσχισε νὰ κοιμηθῇ. Οὔτε ὕπνος ἤρχετο, οὔτε αἱ ἰδέαι του ἐλάμβανον ἄλλον ροῦν. Ἐστράφη εἰκοσάκις περὶ τὴν πυράν, ἐμακρύνθη, ἐπανῆλθε... Τέλος αἰσθανόμενος ταραχὴν ἀκατανίκητον ἐστηρίχθη ἐπὶ τοῦ δένδρου τοῦ σκεπάζοντος τὴν κόρην καὶ τὸ παιδίον καὶ τοὺς ἀτένισε κοιμωμένους.

Ἀγνοῶ πῶς, διενοήθη ἐν ἑαυτῷ, ἀγνοῶ πῶς δὲν παρετήρησα ὅτι ἡ μικρὰ αὕτη Μαρία εἶναι ἡ πλέον εὔμορφη κόρη τοῦ τόπου. Μικρὸν μὲν ἔχει τὸ ἀνάστημα, ἀλλὰ πόσον εἶναι κομψὴ καὶ λιγυρά. Ἔπειτα ὁποία γλυκύτης προσώπου καὶ ὁποία ἀγνότης! Ἡ καρδία της εἰκονίζεται εἰς τὰ ὄμματά της, καὶ ὅταν ἀκόμη εἶναι κλειστὰ ἀπὸ τὸν ὕπνον! Πνεῦμα ἔχει πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὴν μακαρίτισσαν, καὶ δὲν εἶναι τρόπος νὰ στενοχωρηθῇ ὅποιος συζήσει μὲ αὐτήν. Τί ἄλλο δύναται νὰ ἐπιθυμήσῃ;

Ἀλλὰ τί πρὸς ἐμὲ ὅλα ταῦτα; ἐξηκολούθει διανοούμενος ὁ Γερμανὸς καὶ στρέφων ἀλλαχοῦ τὸ πρόσωπον. Ὁ πενθερός μου βεβαίως οὔτε νὰ τ' ἀκούσῃ θὰ θελήσῃ, καὶ ὅλη ἡ οἰκογένεια θὰ μ' ἐκλάβῃ τρελόν. Ἔπειτα, αὐτὴ ἡ Μαρία δὲν μὲ θέλει, τὸ εἶπεν· εἶμαι πολὺ μεγάλος δι' αὐτήν. Ἔχει δίκαιον ἡ καψοῦλα! Προτιμᾷ νὰ πάρῃ ἄνδρα τῆς ἀρεσκειᾶς της, καὶ ἄμποτε νὰ ἐμιμούμην κ' ἐγὼ τὸ φρόνημά της, καὶ νὰ μὴν ἔτρεχα τὴν νύκτα εἰς εὕρεσιν γυναικὸς τὴν ὁποίαν οὔτε κἂν γνωρίζω.

Ἀλλ' εἰς μάτην ὁ γεωργὸς προσεπάθει νὰ πείσῃ καὶ νὰ καθησυχάσῃ ἑαυτόν. Ἐμακρύνετο ἀπὸ τοῦ μέρους ἐκείνου εἴκοσι βήματα καὶ εἰσέδυεν εἰς τὴν ὁμίχλην, ἀλλ' ἔπειτα εὑρίσκετο αἴφνης γονυπετὴς πλησίον τῶν δύο κοιμωμένων, τῆς Μαρίας καὶ τοῦ Πέτρου. Ἅπαξ μάλιστα ἠθέλησε νὰ φιλήσῃ τὸν Πέτρον, ὅστις εἶχεν ἐνηγκαλισμένην τὴν Μαρίαν, καὶ ἐκ παραδρομῆς, ὡς φαίνεται, ἐφίλησε τὴν κόρην. Αὕτη δὲ αἰσθανθεῖσα φλογερὰν πνοὴν εἰς τὰ χείλη της, ἐξύπνησε καὶ ἐκοίταζε τὸν Γερμανὸν πεφοβισμένη, διότι οὐδὲν τῶν συμβαινόντων ἐννόει.

— Σᾶς ἔβλεπα, μικρή μου, εἶπεν ὁ Γερμανὸς ἀποσυρθεὶς μεθ' ὁρμῆς, καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ πέσω ἐπάνω σας.

Ἡ Μαρία, ἐν τῇ ἀθωότητι αὐτῆς, ἐπίστευσε τὰ λεγόμενα καὶ ἀπεκοιμήθη πάλιν. Ὁ δὲ Γερμανὸς πορευθεὶς ἐκεῖθεν τῆς πυρᾶς, ὤμοσεν ὅτι δὲν θέλει μετακινηθῇ μεχρισοῦ ἐξυπνήσῃ ἡ νεᾶνις. Καὶ ἐτήρησε μὲν τὸν ὅρκον του, ἀλλὰ παρ' ὀλίγον νὰ παραφρονήσῃ.

Τέλος περὶ τὸ μεσονύκτιον διελύθη ἡ ὁμίχλη, καὶ ἐφάνησαν οἱ ἀστέρες ἀκτινοβολοῦντες διὰ τῶν δένδρων. Ἀλλὰ καὶ ἡ σελήνη ἀπηλλάγη τῶν καλυπτόντων αὐτὴν ἀτμῶν καὶ ἤρχισε σπείρουσα ἀδάμαντας ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς χλόης. Τὸ πῦρ ἀνταναεκλᾶτο ἐντὸς τοῦ τέλματος, καὶ οἱ βάτραχοι δὲν ἐδειλίων πλέον νὰ προανακρούσωσι τὰ κοάσματά των. Τὸ ἄσυλον, εἰς ὃ οἱ ὁδοιπόροι μας εἶχον καταφύγει τὴν νύκτα ἐκείνην, ἦτο μὲν ἄριστον, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον ἄχαρι, ὥστε ὁ Γερμανὸς βαρυνθεὶς ἤρχισε νὰ τραγῳδῇ καὶ νὰ ῥίπτῃ λίθους εἰς τὸ νερόν, ὅπως διασκεδάσῃ τὴν φρικτὴν ἀνίαν τῆς μονώσεώς του. Ἀλλ' ἐπεθύμει νὰ ἐξυπνήσῃ οὕτω καὶ τὴν Μαρίαν, καὶ ὅτε τὴν εἶδεν ὑπεγειρομένην καὶ παρατηροῦσαν τί καιρὸς ἦτο, τῇ ἐπρότεινε νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν πορείαν των.

— Σὲ δύο ὥραις, εἶπε, θὰ ξημερώσῃ, κ' ἔχει νὰ κάμῃ τόση ψύχρα, ποῦ δὲν θὰ μᾶς ὠφελῇ πλέον οὔτε ἡ 'στιά. Τώρα, βλέπουμε τὸν δρόμον καὶ θαύρωμεν κανένα καλύβι νὰ περάσωμε τὴν ἐπίλοιπη νύκτα.

Ἡ Μαρία δὲν εἶχεν ἰδίαν θέλησιν· καὶ τοι δὲ αἰσθανομένη μεγάλην διάθεσιν νὰ κοιμηθῇ ὀλίγον ἔτι, ἡτοιμάσθη ν' ἀκολουθήσῃ τὸν Γερμανόν. Ὁ δέ, λαβὼν τὸ τέκνον του, χωρὶς νὰ τὸ ἐξυπνήσῃ εἰς τὰς ἀγκάλας του, εἶπε πρὸς τὴν Μαρίαν νὰ πλησιάσῃ ἕνα τὴν σκεπάσῃ ὑπὸ τὸν ἐπενδύτην του, ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ λάβῃ τὸν ἰδικόν της τὸν καλύπτοντα τὸν Πέτρον.

Ὅτε δὲ ἠσθάνθη τοσοῦτον πλησίον αὐτοῦ τὴν νέαν κόρην, αὐτός, ὅστις πρὸς στιγμὴν εἶχε λησμονήσει τοὺς λογισμούς του, ἤρχισεν ἐκ νέου νὰ συνταράσσεται. Δὶς ἢ τρὶς ἀπεμακρύνθη μετά σπουδῆς ἀφεὶς μόνην τὴν κόρην. Ἔπειτα βλέπων ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν προφθάσῃ ἐστέκετο περιμένων, τὴν εἶλκυε ζωηρότατα πλησίον του καὶ τὴν ἐσφιγγε τοσοῦτον περιπαθῶς, ὥστε ἡ Μαρία ἠπόρει καὶ δυσηρεστεῖτο σχεδόν· ἀλλὰ δειλιῶσα ἡ ταλαίπωρος δὲν ἔλεγε τίποτε.

Ὤ; δὲν ἐγνώριζον τὸ μέρος ὅθεν ἐκίνησαν, οὕτω δὲν ἐγνώριζον καὶ ποῦ διευθύνοντο. Διελθόντες λοιπὸν καὶ αὖθις δι' ὅλου τοῦ δάσους εὑρέθησαν ἐκ νέου ἔμπροσθεν τῶν ξηρῶν χωραφίων, ἐπανέστρεψαν πάλιν, καὶ ἀφοῦ ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἐπλανήθησαν, εἶδον φῶς διὰ τῶν κλάδων.

— Δόξα σοι ὁ Θεός! ἀνεφώνησεν ὁ Γερμανός, τέλος πάντων ἐδῶ εἶναι ἄνθρωποι καὶ θὰ ἐξυπνήσαν, ἐπειδὴ βλέπω ἀναμένον φῶς. Θὰ σιμώνῃ ἡ αὐγή.

Τὸ φῶς ὅμως δὲν ἦτο φῶς οἰκίας, ἀλλὰ τὸ πῦρ ὅπερ ἀνῆψαν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι. Ἐπεριπάτησαν δύο ὁλοκλήρους ὥρας ὅπως ἐπανέλθωσιν ὅθεν εἶχον ἀναχωρήσει!

(*Ἕπεται τὸ τέλος.*)

ΘΥΣΙΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ.

—ooo—

Διτταὶ ἦσαν αἱ θυσίαι τῶν ἀρχαίων· αἱματηραὶ καὶ ἀναίμακτοι· καὶ αἱματηραὶ μὲν αἱ τῶν τετραπόδων καὶ τῶν πτηνῶν, ἀναίμακτοι δέ, ἃς διὰ τοῦτο καὶ ἁγνὰς καλεῖ ὁ Θουκυδίδης, ὁ λιβανωτός, ἡ σμύρνα, ὁ οἶνος, αἱ ἀπαρχαὶ τῶν καρπῶν καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐγίνοντο δὲ πρὸς ἐπίκλησιν τῶν Θεῶν, εἴτε πρὸς ἐξιλέωσιν αὐτῶν, εἴτε χάριν αἰτήσεως προστασίας ἢ ἄλλων ἀγαθῶν, εἴτε καὶ πρὸς εὐχαριστίαν.

Τὰ προσαγόμενα εἰς θυσίαν ἱερεῖα ἔπρεπε νὰ ὦσιν *ἄρτια, ἄτομα, ὁλόκληρα, ὑγιῆ, ἄπηρα, παμμελῆ, ἀρτιμελῆ, μὴ κολοβά, μηδὲ ἔμπηρα, μηδὲ ἠκρωστηριασμένα, μηδὲ διάστροφα*· ἀλλὰ καὶ οἱ θύται ὤφειλον νὰ προσέρχωνται εἰς τὸν βωμόν, ὡς καὶ οἱ παρ' ἡμῖν λειτουργοί, καθαροί, ἁγνεύοντες, νοῦν καθαρὸν ἔχοντες, νεουργὸν καὶ νεοπλανῆ ἐσθῆτα φοροῦντες καὶ ψαιδροί.

Ἐκ τῶν πρὸς θυσίαν προσφερομένων τετραπόδων προετιμῶντο οἱ βόες· ὅθεν αἱ ἑκατόμβαι καὶ τὰ βούθυτα καὶ οἱ βουθύται καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐσράττοντο δὲ καὶ κριοὶ καὶ αἶγαι καὶ πρόβατα καὶ ἔλαφοι καὶ χοῖροι καὶ ἵπποι καὶ ἄλλα ἴσως ζῶα, ἄρρενα μὲν ὁτάκις προσήγοντο πρὸς θεόν, θήλεα δὲ ἐὰν πρὸς θεάν. Τὰ δὲ ἐκ τῶν ἱερείων κρέατα ἐκαλοῦντο θεόθυτα, καὶ ἐμοιράζοντο πρὸς τοὺς ἱερεῖς, τοὺς ἱεροθύτας καὶ τοὺς προσφέροντας τὴν θυσίαν.

Ἡ ἐνταῦθα παρατιθεμένη εἰκὼν παριστᾷ θυσίαν βοὸς ἀγομένου εἰς τὸν βωμὸν πρὸς σφαγίασιν. Κατὰ τὴν παραδεδεγμένην τάξιν τὰ κέρατα τῶν θυσιασθησομένων ἐχρυσοῦντο, ἡ κεφαλὴ ἐστεφανοῦτο καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα ἐκαλύπτετο στολῇ. Προηγοῦντο δὲ τοῦ θύματος ὑμνῳδοί.

Ὁ ἱερεὺς φέρων στολὴν προσηύχετο, καὶ μετὰ ταῦτα παρήγγελλε μεγαλοφώνως τοὺς κήρυκας ν' ἀποβάλωσι τοὺς βεβήλους, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν ὁ λειτουργὸς κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς θείας μυσταγωγίας ἐκφωνεῖ· « Ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε, οἱ κατηχούμενοι προέλθετε· μή τις τῶν κατηχουμένων. » Θυμιάσας δὲ μετὰ ταῦτα τὸν βωμόν, τὰ εἴδωλα καὶ τὸ θῦμα, ἐστρέφετο πρὸς ἀνατολάς, προσηύχετο πρὸς τοὺς θεοὺς ἐν γένει, καὶ ἰδίᾳ πρὸς ὃν ἡ θυσία, καὶ ἐπεκαλεῖτο τὴν θείαν προστασίαν ὑπὲρ τῶν τελούντων αὐτὴν καὶ ὑπὲρ τῶν ἀρχόντων, ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ οἱ ἡμέτεροι ἱερουργοὶ σήμερον.

Μετὰ ταῦτα ἤρχετο ἡ θυσία· ὁ ἱερεὺς ἐθυμίαζε καὶ αὖθις τὸ θῦμα, κατέβρεχεν αὐτὸ δι' ὕδατος ἡγιασμένου, καὶ ἐσκόρπιζεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἄλφιτα. Καὶ λαβὼν πυτήριον πλῆρες οἴνου ἔπινεν ἐξ αὐτοῦ, ἔδιδε καὶ τοῖς περιεστῶσι, τὸ δὲ περίσσευμα ἔχεεν ἐπὶ τῶν κεράτων τοῦ θύματος ἀναγινώσκων μυστικῶς εὐχάς. Τελευταῖον ἀπέσπα τρίχας τινὰς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ ζώου, ἔρριπτεν αὐτὰς εἰς τὸ πῦρ, καὶ διὰ νεύματος προσέταττε τὴν σφαγίασιν. Καὶ ἀμέσως εἷς μὲν τῶν ἱεροθυτῶν ἔπαιε τὸ θῦμα διὰ πελέκεως, ἕτερος δὲ ἐσφαγίαζεν αὐτό, καὶ ἄλλος συλλέγων τὸ αἷμα προσέφερε τῷ ἱερεῖ, ὅστις ἐῤῥάντιζε τὸν βωμόν. Ἀνατεμνομένου δὲ τοῦ ζώου ἐγίνοντο οἱ οἰωνισμοί, τὰ σπλάγχνα ἐκαίοντο καὶ εἴπετο ἡ ἀπόλυσις τῆς ἐκκλησίας.

Ἐν δὲ Βοιωτίᾳ ἔθνος καὶ μῆλα τῷ Ἡρακλεῖ ἐξ αἰτίας τοιαύτης· συγκροτηθείσης τῆς πανηγύρεως καὶ ἐπιστάντος τοῦ καιροῦ τῆς θυσίας, ἐβράδυναν νὰ φέρωσι τὸ ἱερεῖον, ὅπερ ἦτο κριός, τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ ὑπερεκχειλίσαντος αἴφνης καὶ καταστάντος ἀδιαβάτου. Τότε οἱ περὶ τὸ ἱερὸν παῖδες ἀνεπλήρωσαν τῆς ἱερουργίας τὸν νόμον, λαβόντες μῆλον ὡραῖον καὶ θέσαντες κάρφη μὲν τέσσαρα ὑπ' αὐτὸ ἀντὶ ποδῶν, δύο δὲ ἄλλα ἀντὶ κεράτων· καὶ μιμούμενοι τοὺς ποιητὰς ὀνομάζοντας τὰ πρόβατα μῆλα, εἶπον ὅτι θύουσι μῆλον ἀντὶ προβάτου. Ἐπειδὴ δὲ εὐχαριστήθη ὁ Ἡρακλῆς ὅστις ἔκτοτε ἐπεκλήθη Μήλων, τὸ εἶδος τῆς θυσίας παρέμεινε μέχρι τέλους.

Ἐσυνείθιζον δέ, ὡς καὶ ἡμεῖς, οἱ ἀρχαῖοι τὰ ἀναθήματα, ἀφιεροῦντες τοῖς Θεοῖς στεφάνους, φιάλας, ἐκπώματα, θυμιατήρια, χρυσίδας, ἀργυρίδας, οἰνοχόας, ἀμφορίσκους καὶ τὰ τοιαῦτα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΕΨΙΑΝ ΜΟΥ.

—ooo—

Ἐδιορίσθης λοιπὸν ὑπὸ τοῦ πατρός σου *ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν*, ὡς μοὶ γράφεις· σὲ συγχαίρω, ἀγαπητή μου, ἐπειδὴ τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἔχει πεποίθησιν εἰς τὴν κρίσιν, τὴν φρόνησιν καὶ τὴν τάξιν σου. Προσπάθησε λοιπὸν ν' ἀναφανῇς ἀξία τῆς πεποιθήσεως ταύτης.

Ἐνθυμοῦ ὅτι τὸ διοικεῖν καλῶς οἰκίαν δὲν εἶναι τόσον εὔκολον ὅσον φαίνεται κατὰ πρώτην ἔποψιν. Καὶ ἂν θέλῃς νὰ ἐπιτύχῃς πρέπει νὰ συλλογίζεσαι μᾶλλον τὰ χρέη τῆς νέας ταύτης θέσεώς σου, παρὰ τὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν αὕτη σὲ χορηγεῖ.

Ὁ πρῶτος καὶ οὐσιωδέστερος κανὼν τὸν ὁποῖον πρέπει ν' ἀκολουθῇς, εἶναι τὸ νὰ διατηρῇς πάντοτε ἰσορροπίαν μεταξὺ τῶν ἐξόδων καὶ τῶν εἰσόδων σου, καὶ πίστευσέ με ὅτι ἐὰν δὲν ἐννοήσῃς πόσον οὐσιώδης εἶναι αὕτη ἡ συμβουλή, ἐὰν δὲν τὴν λάβῃς ὡς κανόνα τῆς διαγωγῆς σου, τὸ πᾶν θὰ δυστυχῇ εἰς τὴν οἰκίαν σου. Ἡ τύχη τῶν οἰκογενειῶν κρέμαται ἀπὸ τὴν οἰκονομίαν τῶν γυναικῶν. Οἱ ἄνδρες ἐνασχολούμενοι εἰς σοβαρὰ συμφέροντα καὶ σημαντικὰ ἔργα, χρεωστοῦν νὰ φέρωσι τὰ ἀναγκαῖα χρήματα διὰ τὴν διατήρησιν τῆς οἰκίας· ἀλλ' αἱ γυναῖκες διὰ τῆς τάξεως, τῶν φροντίδων καὶ τῶν οἰκιακῶν αὐτῶν ἀρετῶν, χρεωστοῦν νὰ κατασταίνωσιν αὐτὰ καρποφόρα, καὶ νὰ διαφυλάττωσι τὰ τέκνα ἀπὸ τὰς ἀχωρίστους τῆς πενίας δυστυχίας. Μεγαλητέρα ὅλων τῶν ἀρετῶν εἶναι λοιπὸν ἡ οἰκιακὴ οἰκονομία, ἐπειδὴ αὕτη παρακολουθεῖται παρ' ὅλων τῶν ἄλλων.

Ἡ οἰκονόμος γυνὴ εἶναι καλὴ θυγάτηρ, ἐπειδὴ εὑρίσκει τὸν τρόπον τοῦ ὑποστηρίζειν τὴν μητέρα της, ἐὰν αὕτη δὲν χαίρει ἄνεσιν, καὶ τοῦτο ἄνευ βλάβης τῆς νέας οἰκογενείας της.

Εἶναι καλὴ μήτηρ, ἐπειδὴ ἐξασφαλίζει τὸ μέλλον τῶν τέκνων της.

Εἶναι δὲ καὶ καλὴ σύζυγος ἐπειδὴ φέρει εἰς τὴν οἰκίαν της τὴν εὐτυχίαν, τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν. Δὲν ἠμπορεῖς νὰ φανταστῇς, ἀγαπητή μου, πόσην εὐτυχίαν καὶ πόσα θέλγητρα προξενοῦν αἱ ταπειναὶ ἀρεταί, αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν καλὴν οἰκοδέσποιναν· αὕτη ζωογονεῖ ὁλόκληρον τὴν οἰκίαν, δὲν διοικεῖ μὲ δεσποτισμόν, ὁ ζυγός της εἶναι γλυκὺς εἰς τοὺς φέροντας αὐτόν, ἡ δὲ τάξις εἶναι τόσον καλὰ διωργανισμένη εἰς τὴν οἰκίαν της, ὥστε ὀλιγώτατος κόπος χρειάζεται πλέον διὰ τὴν διατήρησιν αὐτῆς. Πρῶτον καθεὶς ἔχει τὸ προσδιωρισμένον ἔργον του, καὶ αὐτὸ ἐμποδίζει τὰς διχονοίας μεταξὺ τῶν ὑπηρετῶν· ἐνθυμοῦ δὲ καλὰ ὅτι ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ἁρμονία μεταξὺ αὐτῶν, οὔτε ἀνάπαυσις ὑπάρχει πλέον εἰς τὴν οἰκίαν.

Φρόντιζε λοιπὸν περὶ τῶν ὑπηρετῶν σου καὶ μεταχειρίζου αὐτοὺς καλά· ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ ἀξιοπρέπειά σου τὸ ἀπαιτοῦν. Ὁμίλει πρὸς αὐτοὺς πάντοτε μὲ γλυκύτητα, διὰ νὰ τοὺς ἀφαιρῇς κάθε δικαίωμα αὐθαδείας. Δὲν ἁρμόζει οὔτε οἰκειότης, οὔτε ὑπερηφάνεια πρὸς τοὺς ὑπηρέτας. Ἔσο λοιπὸν πάντοτε καλή, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἀξιοπρεπής· τοιουτοτρόπως θὰ διατηρῇς τὴν θέσιν σου, καὶ θὰ τοὺς ἀναγκάζῃς νὰ διατηρῶσι τὴν ἰδικήν των. Παρατήρει προσέτι ἐὰν ἐκπληρόνουν τὰ θρησκευτικά των καθήκοντα. Ἐπειδὴ ἐὰν λησμονῶσι τί χρεωστοῦν εἰς τὸν Θεόν, πῶς θέλεις νὰ ἐνθυμῶνται τί χρεωστοῦν πρὸς σέ;

Δίδε τὰς διαταγάς τῆς ἡμέρας κάθε πρωὶ ἐὰν θέλῃς νὰ γίνεται καλὴ ἡ ὑπηρεσία. Οἱ ὑπηρέται μιμοῦνται τοὺς κυρίους αὐτῶν, καὶ ὑπερβαίνουν τὰ σφάλματά των.

Μία τακτικὴ ὥρα ἀφιερωμένη κάθε πρωὶ εἰς τὰς φροντίδας τῆς οἰκίας ἀρκεῖ πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν ὅσων σοὶ ζητῶ. Πρέπει νὰ βλέπῃς τοὺς λογαριασμοὺς τῶν ὑπηρετῶν τὸ πρωΐ, καὶ τοὺς ἰδικούς σου τὸ ἑσπέρας. Οὐδὲν ἄλλο καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον τόσον οἰκονόμον, ὅσον τὸ νὰ γράφῃ τακτικῶς τὰ ἔξοδά του. Τότε βλέπει πόσα χρήματα ἔχασεν εἰς ἄχρηστα πράγματα, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον σχεδὸν χωρὶς νὰ τὸ αἰσθάνεται, σταματᾷ αὐτὰ τὰ ῥύακια, τὰ ὁποῖα ἄλλως ἤθελον μίαν ἡμέραν γίνει μεγάλοι ποταμοὶ ἀσωτείας, οἵτινες ἀποῤῥοφοῦν ὁλοκλήρους καταστάσεις. Ἰδού, ἴσως λέγεις, εἰκὼν ὑπερβολικὴ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς κακῆς οἰκονομίας. Ἀλλ' ἔχεις λάθος ἐὰν νομίζῃς ὑπερβολὰς ὅσα σοὶ εἶπα περὶ τῆς ἐπιῤῥοῆς τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ τάξις εἰς τὰ καθημερινά σου ἔξοδα. Ἡ κυρία μαρκήζα Β.. ἐδιηγεῖτο συχνάκις ὅτι τὴν ἡμέραν τῶν γάμων της, πρὶν ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὁ Βολταῖρος ὅστις τὴν ἐπροίκιζε, καὶ τὴν ὑπάνδρευε, τῇ ἔδωκε μεταξὺ ἄλλων δώρων καὶ κοσμήματα ἐκ λαμπρῶν ἀδαμάντων, δι' ὧν ἠθέλησεν ὁ ἴδιος νὰ στολίσῃ τὴν κεφαλήν, τὸν λαιμόν, τὰ αὐτία καὶ τοὺς βραχίονας αὐτῆς. Τότε δὲ ὁ Βολταῖρος τῇ εἶπεν· « αὐτὰ τὰ ὁποῖα σοὶ ἔδωκα εἶναι μηδαμινὰ ἐνώπιον τοῦ μεγάλου θησαυροῦ τὸν ὁποῖον τώρα σοὶ προσφέρω. » Καὶ ἐπρόσφερε πολὺ εὐγενῶς εἰς τὴν νέαν χρυσοδεμένον βιβλίον, ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τοῦ ὁποίου ἦτον ἐκτυπωμένη ἡ λέξις ἔξοδα καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης ἡ λέξις ἔσοδα. « Ἰδού, ἐξηκολούθησεν ὁ Βολταῖρος, ὁ ἀληθὴς στολισμὸς τῆς συζύγου καὶ τῆς μητρός· μὴ ἀμελῆς λοιπὸν ποτὲ τὴν καθημερινὴν χρῆσιν τούτου τοῦ βιβλίου. Ἐὰν διατηρῇς πάντοτε εἰς αὐτὸ τὴν ἰσορροπίαν, θὰ εἶσαι διὰ βίου πλουσία καὶ εὐτυχής. » Δι' αὐτῶν δὲ τῶν συμβουλῶν καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ βιβλίου ἡ κυρία μαρκήζα Β... κατώρθωσε νὰ νικήσῃ τὰς δυστυχίας εἰς τὰς ὁποίας κάθε ἄλλη γυνὴ ἤθελεν ὑποκύψει.

Μὴ νομίζῃς ὡς ἀνάξια προσοχῆς τὰ μικρὰ ἔξοδα τῆς οἰκίας σου. Γνώριζε πάντοτε ἀκριβῶς πάντα τὰ οἰκιακά σου. Μάθε δὲ ὅτι ἡ ἀταξία δὲν εἶναι δεῖγμα πνεύματος.

Ἡ κυρία Σεβινιέ, ἥτις διὰ τῶν ἐπιστολῶν της ἔλαβε τόσην φήμην, ἦτο πολὺ οἰκονόμος καὶ ἠγάπα νὰ φροντίζῃ περὶ τῶν οἰκιακῶν της. Ὅτε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της εὗρε τὴν κατάστασίν της μικροτάτην, διὰ τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς τάξεώς της ἠμπόρεσε νὰ προμηθεύσῃ εἰς τὰ τέκνα της ἀρκετὴν ἄνεσιν.

Καὶ ἡ κυρία Μαιντενῶν, ἐνῷ ἦτον εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης της, ἔγραφε πρὸς τὴν νύμφην της διὰ νὰ τὴν ὑποδείξῃ, πῶς καὶ διὰ μικροῦ εἰσοδήματος ἠμπορεῖ τις νὰ ζῇ ὄχι μόνον ἀνέτως, ἀλλὰ καὶ ἀξιοπρεπῶς.

Προσπάθει νὰ μάθῃς νὰ διακοσμῇς τὴν οἰκίαν σου. Γνωρίζω πολλὰς κυρίας, καὶ κυρίας μάλιστα ὑψηλοῦ βαθμοῦ, αἵτινες μὴ ἔχουσαι ὑπηρέτας περιποιοῦνται καὶ εὐτρεπίζουν μόναι τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ διὰ διαφόρων μικρῶν πραγμάτων ἀναδεικνύουν αὐτὰς γλαφυρὰς καὶ εὐπρεπεῖς. Προσπάθει νὰ τὰς μιμῆσαι καὶ μὲ ὀλίγην ὑπομονὴν θὰ τὸ κατορθώσῃς. Οἱ ἄνθρωποι κρίνουν συνήθως τὰς γυναῖκας ἀπὸ τὴν τάξιν τὴν ὁποίαν βλέπουν εἰς τὴν οἰκίαν των. Μὴ ἐμπιστεύεσαι λοιπὸν τοὺς ὑπηρέτας σου, ἀλλ' ἐπιθεώρει καθ' ἡμέραν τὰ ἔργα των.

Ἡ κυρία Καμπὰν ἐδιηγεῖτο ὅτι ἐγνώριζεν ἕνα κύριον ὑψηλοῦ βαθμοῦ, ὅστις διὰ νὰ λαμβάνῃ ἰδέαν τινὰ τῶν γυναικῶν τὰς ὁποίας ἐπεσκέπτετο, ὁσάκις εὑρίσκετο μόνος εἰς τὰ δωμάτιά των, ἐσήκονε τὰ προσκέφαλα τῶν ἀνακλιντηρίων, καὶ ἐὰν εὕρισκεν ἐκεῖ χωμένα ἐργόχειρα ἀτελείωτα, ἀμέσως ἔλεγεν εἶμαι εἰς τὴν οἰκίαν γυναικός, ἥτις δὲν ἔχει οὔτε τάξιν, οὔτε ἐπιμέλειαν, καὶ ἔμενε σταθερὸς εἰς τὴν ἰδέαν του αὐτήν.

Ἡ κυρία Σαὶν-λαμβὲρ, γράφει τὰ ἀκόλουθα πρὸς τὴν θυγατέρα της, ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς πρὸς τοὺς ὑπηρέτας. « Συνείθιζε νὰ ἔχῃς ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπίαν πρὸς ὅσους σὲ ὑπηρετοῦν, καὶ αὐτοὶ τότε θὰ σὲ ὑπηρετῶσι καλήτερα. » Ἀρχαῖός τις εἶπεν ὅτι πρέπει νὰ θεωρῶμεν τοὺς ὑπηρέτας ὡς δυστυχεῖς φίλους. Ἴσως τοῦτο εἶναι ὑπερβολή, πλὴν ἐνθυμοῦ πάντοτε ὅτι δὲν χρεωστεῖς παρὰ εἰς τὴν τύχην τὴν μεγάλην διαφοράν, ἥτις ὑπάρχει μεταξὺ σοῦ καὶ ἐκείνων. Ἂς μὴ αἰσθάνωνται λοιπὸν τὴν ταπεινότητα τοῦ βαθμοῦ των, ὡς ἐκ τῶν

τρόπων σου, διὰ νὰ μὴ αὐξάνωσιν αἱ λύπαι των· ἐνθυμοῦ δὲ ὅτι οὐδὲν ποταπώτερον παρὰ τὸ νὰ δεικνύῃ τις ὑπερηφάνειαν πρὸς ὅσους ὑπόκεινται εἰς αὐτόν. Ἡ εὐγενὴς κυρία πρέπει νὰ ἀγνοῇ τὰς τραχείας λέξεις. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ὑπηρεσία εἶναι ἐναντίον τῆς φυσικῆς ἰσότητος τῶν ἀνθρώπων, πρέπει νὰ προσπαθῶμεν νὰ γλυκαίνωμεν αὐτήν. Ἠμποροῦμεν νὰ ἀπαιτῶμεν τοὺς ὑπηρέτας ἄνευ σφάλματος, ἡμεῖς οἵτινες καθημερινῶς τοῖς δεικνύομεν σφάλματα; Ὅθεν ἃς ὑποφέρωμεν τὰ ἐλαττώματά των μὲ ὑπομονήν, καὶ ἃς προσπαθῶμεν νὰ καλητερεύωμεν αὐτοὺς διὰ τοῦ παραδείγματός μας. Ὅταν θυμόνῃς ἔμπροσθεν τῶν ὑπηρετῶν σου, ὁποῖον παράδειγμα τοῖς δίδεις; Διορθώσου λοιπὸν ἡ ἰδία διὰ νὰ ἔχῃς δικαίωμα νὰ ἐπιπλήττῃς αὐτούς.

Δὲν πρέπει νὰ ἔχῃς μὲ τοὺς ὑπηρέτας σου ἀνοίκειον οἰκειότητα, χρεωστεῖς ὅμως νὰ τοὺς βοηθῇς, νὰ τοὺς συμβουλεύῃς καὶ νὰ τοὺς εὐεργετῇς ἀναλόγως τῆς καταστάσεώς σου καὶ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν.

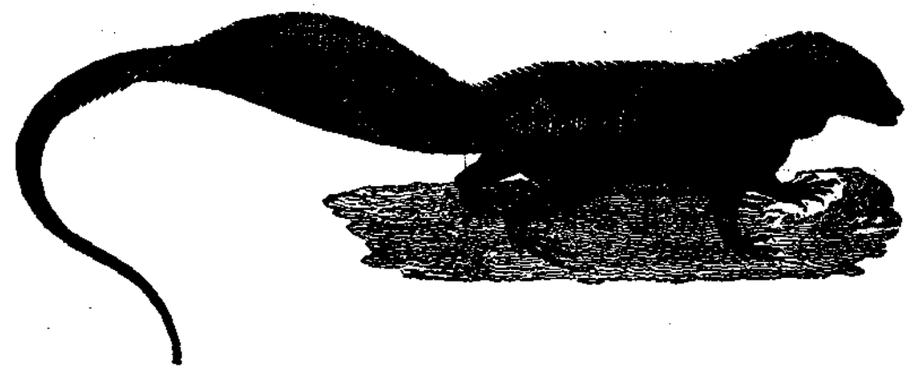

Βασιλίσκος.

Πρέπει νὰ ἔχῃ τις ἐξουσίαν εἰς τὴν οἰκίαν του πλὴν γλυκεῖαν καὶ προστατευτικήν. Δὲν πρέπει νὰ ἀπειλῇς συχνάκις τὸν ὑπηρέτην ὅτι θὰ τὸν διώξῃς· ἀλλέως αἱ ἀπειλαί σου θὰ περιφρονῶνται. Δὲν πρέπει δὲ νὰ μεταχειρίζεται εὐκόλως τὴν βίαν, ἐπειδὴ καὶ ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἡ φιλανθρωπία σοὶ διδάσκουν τὴν ἐπιείκειαν. Ἡ ἀνυπομονησία καὶ ἡ ζέσις τῆς νεότητος, ἠνωμέναι μὲ τὴν ἐσφαλμένην ἰδέαν, τὴν ὁποίαν συχνάκις λαμβάνουν αἱ γυναῖκες περὶ τῆς δυνάμεώς των, κάμνει αὐτὰς νὰ θεωρῶσι τοὺς ὑπηρέτας ὡς ὄντα ἄλλης φύσεως. Μὴ πίπτῃς ὅμως καὶ εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον, καὶ μὴ λαμβάνῃς εὐχαρίστησιν ἀκούουσα τὰς κολακείας τῶν ὅσων σὲ ὑπηρετοῦν. Τοιουτοτρόπως ἤθελον σὲ διοικεῖ αὐτοί. Διὰ νὰ ἀποφεύγῃς δὲ τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν ἠμποροῦν νὰ σοὶ προξενῶσιν αἱ κολακεῖαι αὐτῶν, συλλογίζου ὅτι εἶναι ἄνθρωποι πληρωμένοι διὰ νὰ ὑπηρετῶσι τὰς ἀδυναμίας καὶ τὴν ὑπερηφάνειάν σου.

Πλὴν ἡ ἐπιστολή μου ἤδη ἐξετάθη πολύ, καὶ δὲν ἔχω καιρὸν νὰ σοὶ προσθέσω καὶ τὰς τελευταίας φρονίμους συμβουλὰς τῆς κυρίας Σαιν-λαμβὲρ, ἄλλοτε λοιπὸν θὰ σοὶ γράψω καὶ ἄλλα περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ἐξ οὗ κρέμαται κατὰ μέγα μέρος εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον ἡ εὐτυχία τῶν γυναικῶν.

Ὑγίαινε, φιλτάτη μου, σὲ ἀσπάζομαι τρυφερώτατα.

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ **Ε. Μ.**

ΒΑΣΙΛΙΣΚΟΣ.

—ooo—

Ὁ βασιλίσκος τῶν ἀρχαίων ἦτο χιμαίρειόν τι τέρας, ὡς οἱ δράκοντες τῶν παραμυθίων τὰ ὁποῖα διηγοῦνται πρὸς ἡμᾶς αἱ παραμάναι ὅταν εἴμεθα νήπια, παραδόξους καὶ ὑπερανθρωπίνους δυνάμεις ἔχων. Εἶχε πύρινα καὶ ἰοβόλα βλέμματα, τὰ ὁποῖα ἅμα πίπτοντα ἐπὶ σοῦ σὲ κατέφλεγον, καὶ ἐπίπτες καὶ σὺ κεραυνόπληκτος καὶ νεκρός. Οὕτω καὶ ὁ δράκων ἑνὸς παραμυθίου μὲ τὸ ὁποῖον μὲ ἀπεκοίμιζεν ἡ μάμμη μου, ἐμύζα μακρὰν καπνοσύριγγα εἰς τῆς ὁποίας τὸν ἀχανῆ λουλὰν συνεχώνευε δι' ἑνὸς μόνου ῥοφήματος δὲν ἐνθυμοῦμαι πόσας χιλιάδας ἀνθρώπων ὁμοῦ μὲ τὰς οἰκίας των.

Ὁ ἄνθρωπος ὅμως, πολυμήχανος φύσει καὶ διὰ τῶν πονηριῶν του καταδαμάζων καὶ τὰ ἰσχυρότερα τῶν θηρίων, τί νομίζετε ἐσοφίσθη διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸν ἐκ τῶν ἰοβόλων βλεμμάτων τοῦ βασιλίσκου θάνατον; Ἔβαλε πρὸ αὐτοῦ κάτοπτρον, εἰς τὸ ὁποῖον ἅμα βλέπων τὴν ἰδίαν μορφὴν ὁ καλός σου βασιλίσκος ἀπελιθοῦτο· διότι ἡ δύναμις τοῦ ἰοῦ ἀντανακλωμένη ἐπέστρεφε κατὰ τοῦ θηρίου καὶ ἐκεραυνοβόλει αὐτό.

Ἀλλὰ πόθεν ἐγεννᾶτο τὸ τρομερὸν τοῦτο θηρίον; ποῖος ὁ πατὴρ καὶ ποία ἡ μήτηρ;

Πατέρα καὶ μητέρα εἶχεν ἕνα· ὁ δὲ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς γονεὺς ἦτον ἓν ὠόν, ὄχι ὠὸν ὄρνιθος, διότι τότε θὰ εἶχε δύο γονεῖς, ἀλλὰ ὠὸν ἀλέκτορος ἤτοι πετεινοῦ. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι οἱ πετεινοὶ ἔτικτον κατὰ τοὺς μακαρίους ἐκείνους αἰῶνας, καὶ ὅτι ἔτικτον ὠὰ βασιλίσκους μόνον προάγοντα.

Ἤκουσα ποτέ τινα ἐρωτῶντα ἐὰν ὑπάρχωσι

καὶ σήμερον βασιλίσκοι. — Οἱ βασιλίσκοι, ἀπεκρίθη ὁ ἐρωτηθείς, ἦσαν, φίλε μου, ὀκτάποδες· ἐπειδὴ δὲ ὀκτάποδα ζῶα δὲν εὑρίσκονται πλέον, ἐκτὸς μόνον τῶν θαλασσίων ὀκταποδίων, ἐξέλιπον καὶ οἱ βασιλίσκοι. — Λάθος ἔχετε, κύριε, ὑπέλαβε τρίτος τις χωρικός. Ἐὰν δὲν σώζωνται ὀκτάποδες βασιλίσκοι, σώζονται ὅμως πολλοὶ δίποδες, καὶ τούτους εὑρίσκετε εὐκόλως εἰς τὴν τάξιν ἐκείνην εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάρχωσι διόλου, τὴν τάξιν τῶν . . . λογιωτάτων.

Καὶ ταῦτα μὲν ὁρκίζομαι ὅτι ἤκουσα· ἐγὼ ὅμως βεβαιῶ ὅτι ὑπάρχουσι καὶ σήμερον ζῶα ὀνομαζόμενα *βασιλίσκοι*· εἶναι δὲ δύο εἰδῶν.

Τὸ πρῶτον εἶδος ἐξεικονίζεται ἀπὸ τὸ παρακείμενον ξυλογράφημα, καὶ εὑρίσκεται εἰς τὰς νήσους Ἀμβοίνην καὶ Ἰάβαν, κειμένας τὴν μὲν κατὰ τὸ ἀρχιπέλαγος τῆς Μαλαισίας, τὴν δὲ κατὰ τὸ τῆς Σόνδας. Διαιτῶνται δὲ παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν καὶ τρέφονται ἐκ τῶν καρπῶν τῶν δένδρων εἰς ἃ εὐχερῶς ἀναβαίνουσι. Τὸ χρῶμα αὐτῶν εἶναι ὑποπράσινον μετὰ μελαίνων γραμμῶν, εἰς δὲ τὴν κοιλίαν καὶ τὰ πλευρὰ ἔχουσι λευκὰ στίγματα. Ἔχουσι δὲ μέγεθος τεσσάρων γαλλικῶν ποδῶν συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς οὐρᾶς, τρὶς οὔσης μακροτέρας τοῦ λοιποῦ σώματος.

Καθὼς οὔτε κατὰ τὸ σῶμα, ἐπίσης οὔτε κατὰ τὰς διαθέσεις οἱ βασιλίσκοι οὗτοι ὁμοιάζουσι τοὺς ἀρχαίους· διότι εἶναι ἥμεροι, καὶ τὸ κρέας ἔχουσι γλυκὺ καὶ προσομοιάζον τὸ τῆς δορκάδος· διὸ καὶ τρώγουσιν αὐτὸ οἱ κάτοικοι τῶν εἰρημένων νήσων.

Τὸ ἕτερον εἶδος τῶν βασιλίσκων παρεμφέρει πρὸς τὰς σαύρας καὶ λέγεται ἀμφίβιον. Πατρίδα ἔχουσιν οὗτοι τὴν Ἀμερικήν, σῶμα φολιδωτὸν καὶ κέρκον ὡσαύτως μακράν. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἔχω, ἐγὼ ὁ γράφων, ἱκανὰς εἰδήσεις, ἀρκοῦμαι μόνον εἰς τὸ νὰ τοὺς καταδείξω.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

The Orthodox doctrine of the apostolic Eastern church; or, a compendium of christian theology. Translated from the Greek. To wich is prefixed, an historical and explanatory essay on general catechism; and appended, a treatise on Melchisedec. — London, 1857, ἤτοι: « Ὀρθόδοξος διδασκαλία τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἢ σύνοψις τῆς Χριστιανικῆς Θεολογίας. Μετάφρασις ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἧς προηγεῖται μὲν ἱστορικὸν καὶ ἐξηγηματικὸν δοκίμιον περὶ τῆς γενικῆς κατηχήσεως, ἕπεται δὲ πραγματεία περὶ Μελχισεδέκ. Ἐν Λονδίνῳ, 1857.

Τῆς μεταφράσεως ταύτης τὸ πρωτότυπον εἶναι ἡ γνωστὴ Κατήχησις τοῦ Πλάτωνος μετὰ τῶν ὑπὸ Κοραῆ προταχθέντων προλεγομένων. Μεταφραστὴς δὲ εἶναι ὁ ἐν Μαγκεστρίᾳ ὁμογενὴς Κ. Γ. Ποτέσσαρος. Καθὰ οὗτος λέγει ἐν προοιμίῳ, σκοπὸς τῆς μεταφράσεως ὑπάρχει τὸ νὰ δείχθῇ καὶ πρὸς τοὺς Ἄγγλους ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας εἶναι αὐτὴ ἐκείνη ἡ τῶν Ἀποστόλων, διατηρηθεῖσα ἀναλλοίωτος καὶ ἀπαραχάρακτος μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

Ὅτι ἀξιόλογος ἡ ἰδέα τοῦ μεταφραστοῦ καὶ ὅτι ὁ σκοπὸς αὐτοῦ ἐπέτυχε θαυμασίως, ἀπόδειξιν ἔχομεν τὰς κρίσεις πολλῶν ἀγγλικῶν ἐφημερίδων περὶ τοῦ πονήματος τούτου (*). Ὅπως ὀφείλομεν, ἀνιχνεύοντες τὴν ἱστορίαν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐπὶ τῆς μακρᾶς αὐτοῦ δουλείας, καὶ καθιστάνοντες γνωστὰς τὰς ἀρετὰς δι' ὧν ἔσωσε τὸν ἴδιον ἐθνισμόν, νὰ στηλιτεύσωμεν τὸ ἐσφαλμένον ἢ τὸ ἐπίβουλον τῶν περὶ ἡμῶν ἰδεῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, οὕτως ὀφείλομεν διὰ παντὸς τρόπου νὰ ἐξελέγχωμεν τὴν συκοφαντίαν καὶ νὰ καταστρέφωμεν τὴν παράλογον καὶ ἀνυποστήρικτον δόξαν ὅτι ἡμεῖς παρεξεκλίναμεν τῆς ὁδοῦ τὴν ὁποίαν ἐχάραξαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ αἱ ἑπτὰ Σύνοδοι. Χρέος ἔχομεν ν' ἀποδεικνύωμεν ὅτι καινοτομίαν περὶ τὰ δόγματα οὐδεμίαν ἡμεῖς κατειργάσθημεν, φέροντες ἑξαιρέτως εἰς μαρτυρίαν αὐτὴν τὴν ὁμόθυμον καὶ κατὰ πάντα σύμφωνον πίστιν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἥτις καί τοι εἰς πολλὰς πολιτικὰς διαιρέσεις κεχωρισμένη, πρεσβεύει ὅμως ἀναλλοιώτως τὰ αὐτά.

Τοιαῦται ἐν γένει καὶ αἱ τῶν ἀγγλικῶν ἐφημερίδων παρατηρήσεις μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ὑπὸ τοῦ Κ. Ποτεσσάρου δημοσιευθείσης κατηχήσεως. Ἡ Clerical Journal πρὸ πάντων δι' ἐκτενεστέρου ἄρθρου ἐκθειάζει τὴν ἰδέαν τοῦ μεταφραστοῦ, « καθόσον, λέγει, τὰ περὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας γινώσκομεν ὀλίγον ἐν Ἀγγλίᾳ ἐκ πληροφοριῶν καὶ διηγήσεων περιηγητῶν, αἵτινες ἢ εἶναι ἀτελεῖς, ἢ μεροληπτικαὶ ἢ ἐπιπόλαιοι. Ἡ Ῥώμη, προσθέτει, ὀνομάζει, ταύτην *σχισματικήν*, ὡς καὶ τὴν ἡμετέραν *αἱρετικήν*. Καὶ ὅμως ἡ θρησκευτικὴ ὁμολογία ἡ ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀποστόλων αὐτῶν, διασπαρεῖσα εἰς τοσαῦτα καὶ τοσαῦτα ἔθνη, καὶ ὁπαδοὺς ἔχουσα τοιούτους καὶ τηλικούτους συγγραφεῖς καὶ ἁγίους καὶ μάρτυρας, ἡ ἀντιστᾶσα εἰς τὴν τρομερὰν τῶν Μωαμεθανῶν τυραννίαν καὶ ἀποσοβήσασα τὰς πολιτικὰς ἐπιῤῥοάς, ἡ παραδεχομένη ὡς θεμέλιον αὐτῆς τὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῆς Νικαίας καὶ τοῦ Ἀθανασίου σύμβολα, καὶ τὰς παραδόσεις αὐτῆς ἔλκουσα ἀπὸ αὐτῶν τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων, εἶναι ἀξία τῆς προσοχῆς ἡμῶν. »

« Αἱ ἡμέραι, προσθέτει ἡ αὐτὴ ἐφημερὶς καταδεικνύουσα τὴν συγγένειαν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς τῶν Διαμαρτυρομένων θρησκείας, τῆς Μωαμεθανικῆς πλάνης εἶναι μεμετρημέναι, οἱ δὲ κυβερνῶντες τὴν Ῥωσσίαν θέλουσι δώσει, ὡς ἐλπίζομεν, μείζονα ἐλευθερίαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Τότε θέλομεν ἰδεῖ ὅτι αἱ ἀρχαὶ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης εἶναι ἱκαναὶ νὰ προάξωσι καρποὺς τῶν ὁποίων τὴν μὲν ἔλλειψιν οὐδεὶς θρηνεῖ, τὴν δὲ παρουσίαν οὐδεὶς θέλει ἐπευφημήσει μᾶλλον ἡμῶν. »

Τοιαύτας ἰδέας ἐγέννησεν ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ ἔργον τοῦ εὐγενοῦς Κ. Ποτεσσάρου, καὶ διὰ ταῦτο μετ' εὐγνωμοσύνης σπεύδομεν νὰ συγχαρῶμεν αὐτὸν διὰ τὴν πλήρη ἐπιτυχίαν τῆς πατριωτικῆς του προθέσεως.

(*) Ἰδοὺ τὰ ὀνόματα ἐκείνων τὰς ὁποίας ἡμεῖς ἔχομεν ὑπ' ὄψιν — *The Clerical Journal*. — *The British Banner*. — The Journal of Sacred Literature and Biblical Record. — Manchester Examiner and Times. — The Watchman and Wesleyan Advertiser.

ΒΙΒΛΙΑΚΑ.

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλάδ. 202.)

—ooo—

16. Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Στυλιανοῦ τοῦ Παφλαγόνος, ψαλλομένη τῇ κς' τοῦ Νοεμβρίου μηνός, ἐν ᾗ τελεῖται ἡ αὐτοῦ μνήμη· πρὶν μὲν συντεθεῖσα παρὰ τοῦ ποτὲ ἐλλογιμωτάτου κυρίου Στυλιανοῦ Ῥίκη, καὶ ἐκδοθεῖσα σπουδῇ καὶ δαπάνῃ τοῦ ποτὲ εὐγενεστάτου κυρίου Θεοδώρου Προσαλέντη· νεωστὶ δὲ δι' ἐπιμελείας καὶ ἀναλωμάτων τοῦ νῦν ἐκλαμπροτάτου κυρίου Θεοδώρου Προσαλέντη, τοῦ αὐτοῦ διεγγόνου, χάριν εὐλαβείας μετατυπωθεῖσα. Ἐνετίησιν, ᾳχυί. Παρὰ Μιχαὴλ Ἀγγέλῳ τῷ Βαρβονίῳ. - Εἰς 8ον. Σελ. 23.

17. Πίναξ τῶν πλέον συνηθισμένων βιβλίων τῆς ἐκκλησίας μας κατὰ τὴν κοινὴν γλῶσσαν καὶ τῶν περιεχόντων ἐν αὐτοῖς, καὶ σύναξις προσέτι τῶν δοξαστικῶν, ἀπολυτικίων καὶ κοντακίων τῶν ἐπισημοτέρων ἑορτῶν, μὲ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ μικροῦ ἀγιασμοῦ, ὡς ἐν συντόμῳ, τὰ ὁποῖα ἐτυπώθησαν εἰς πρόχειρον χρῆσιν τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν, διὰ δαπάνης Θωμᾶ Κυρίτζη τοῦ ἐκ Καστορίας, ἐπιμελείᾳ καὶ διορθώσει Πέτρου Κασιμάτη, Ἰατροσοφιστοῦ Κερκυραίου. Ἐνετίησι, ᾳψιζ'. Παρὰ Νικολάῳ τῷ Σάρῳ. — Εἰς 12ον.

18. Ἀκολουθία τοῦ ἐν Κερκύρᾳ κατὰ Ἀγαρηνῶν ὑπερφυοῦς θαύματος τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σπυρίδωνος τοῦ θαυματουργοῦ, συντεθεῖσα εἰς ἔπαινον τοῦ Ἁγίου, καὶ ἀφιερωθεῖσα τῷ εὐγενεστάτῳ καὶ ἐκλαμπροτάτῳ κυρίῳ κυρίῳ Ἰωάννῃ Ῥοδοτάμῳ, ἄρχοντι ἀξιωτάτῳ τῷ Κερκυραίῳ, εἰς δὲ τῶν πιστῶν ὠφέλειαν τύπῳ δοθεῖσα. Ἐνετίησιν, ἔτει σωτηρίῳ ᾳψιή. Παρὰ Νικολάῳ τῷ Σάρῳ. — Εἰς 4ον. Σελ. 24.

Συγγραφεὺς τῆς ἀκολουθίας ταύτης εἶναι ὁ Ἀνδρέας Ἱερεὺς Μαρίνης.

19. Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου, ψαλλομένη ἐν τῇ νήσῳ Κερκύρᾳ τῇ κ' Μαΐου μηνός, ἐν ᾗ διέβη ἐκεῖθεν τὸ ἅγιον αὐτοῦ λείψανον, καὶ παρὰ τῶν τότε φιλευσεβῶν σεβασμίως ἠσπάσθη, παρὰ τοῦ ἐν Ἱερεῦσι λογιωτάτου Βίκτορος Κλαπατζαρᾶ. Ἐνετίησι, ᾳψιθ'. Παρὰ Νικολάῳ τῷ Σάρῳ.

20. Ὑμνολογίδιον, περιέχον τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ ὑπερφυοῦς καὶ φρικτοῦ θαύματος, γεγονότος διὰ τῆς ἁγίας καὶ σεβασμίου εἰκόνος τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Κασσιοπίας, ἐπὶ τῷ ἀδίκως τυφλωθέντι Στεφάνῳ καὶ παραδόξως ὀμματωθέντι. Ἔτι δὲ τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου ἐνδόξου καὶ πανευφήμου Μαρίνου τοῦ μάρτυρος, καὶ τῶν ἁγίων μαρτύρων καὶ καλλινίκων Παρθένων Πίστεως, Ἐλπίδος, καὶ Ἀγάπης μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν Σοφίας, καὶ ἐν τῷ τέλει Μεγαλυνάριά τινα μερικῶν Ἁγίων. Συντεθὲν παρὰ Νικολάου Τριανταφύλλου τοῦ Κερκυραίου, καὶ διὰ δαπάνης αὐτοῦ τοῖς τύποις ἐκδοθέν. Τῷ Παναγιωτάτῳ, σοφωτάτῳ τε καὶ θεοσεβεστάτῳ κυρίῳ ἡμῶν Ἱερεμίᾳ, Ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης, καὶ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ, ταπεινῶς ἀφιερωθέν. Ἐνετίησιν, ᾳψκδ'. Παρὰ Νικολάῳ τῷ Σάρῳ. — Εἰς μέγα 8ον. Σελ. 63.

21. Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Βαρβάρου τοῦ Πενταπολίτου, ψαλλομένη τῇ ις' τοῦ Μαΐου μηνός. Ἀφιερωθεῖσα τῷ παναιδεσιμωτάτῳ τε καὶ λογιωτάτῳ μεγίστῳ Πρωτοπαπᾷ τῆς θεοφρουρίτου πόλεως Κερκύρας κυρίῳ Σπυρίδωνι τῷ Βούλγαρῃ. Νῦν πρῶτον τυπωθεῖσα συνεργείᾳ τῶν τιμίων κυρίου Ἰωάννου Κουτούλη, κυρίου Αὐγουστίνου Ἀρμένη καὶ κυρίου Θεοδώρου Γιωργωτᾶ, Κυβερνητῶν τῆς μονῆς τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Βαρβάρου. Ἐνετίησι, ᾳψλδ'. Παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Βόρτολι. — Εἰς 4ον. Σελ. 24.

22. Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου Ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης τοῦ Ζακυνθίου, ψαλλομένη τῇ ιζ' τοῦ Δεκεμβρίου μηνός, συντεθεῖσα παρὰ Γεωργίου Συπάνδρου Ζακυνθίου, τοῦ ἐλαχίστου ἐν Ἱεροδιακόνοις, καὶ ἀφιερωθεῖσα τῇ ἐκλαμπροτάτῃ καὶ περιβλέπτῳ Κοινότητι καὶ Πολιτείᾳ Ζακύνθου. Ἐνετίησι, ᾳψλή. Παρὰ Νικολάῳ τῷ Σάρῳ 1738. — Εἰς 4ον. Σελ. 40.

Μετετυπώθη τῷ 1755 παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Βόρτολι, καὶ τῷ 1774 παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ.

(*Ἕπεται συνέχεια.*)

ΠΟΙΗΣΙΣ.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Εἰς τὴν βρύσιν τοῦ Ἰατροῦ Τσαπραζλῆ (*).

—ooo—

Πίνε διαβάτη χορταστὰ τὸ καθαρὸ νερό μου·
Κάθου ξαπόσταινε κοντὰ στὸν ἴσκιον τὸ' δικό' μου.
Μ' ἀνάστησεν ὁ Τσαπραζλῆς, καὶ μῶχει παραγγείλει
Νὰ θαραπεύω δροσερὰ τὰ δίψασμένα χείλη.
Καθὼς κὶ αὐτὸς μὲ τὴ σπουδὴ καὶ πράξιν ἔχει μάθει
Νὰ θαραπεύῃ τοῦ κορμιοῦ τοὺς πόνους καὶ τὰ πάθη.

(*) Ἐκ τῶν ἀνεκδότων τοῦ Βηλαρᾶ. Ἴδε φυλλαδ. 197, σελ. 199.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΠΕΡΙΕΡΓΟΣ ΔΙΑΘΗΚΗ. Πρὸ 62 ἐτῶν ἔζη ἐν Λονδίνῳ πλούσιός τις ἔμπορος, Πέτρος Θέλουσων καλούμενος, περιουσίαν ἔχων 17 μὲν καὶ ἐπέκεινα ἑκατομμυρίων δρ. μετρητῶν, 140 δὲ περίπου χιλιάδων δρ. εἰσόδημα ἐκ κτημάτων ἀκινήτων. Ἐπειδὴ δὲ συνέλαβε τὴν φιλόδοξον ἰδέαν νὰ καταστήσῃ οἰκογένειαν σημαντικήν, ἱκανὴν νὰ ἀναδειχθῇ ἐκ τῶν πρώτων, δὲν κατέλιπε τὴν περιουσίαν του εἰς τοὺς τρεῖς υἱούς του, ἀλλ' ἀπεφάσισε νὰ μείνῃ ἀκεραία καὶ νὰ ἐπαυξηθῇ διὰ τῶν εἰσοδημάτων, χωρὶς νὰ ἐγγίσῃ οὔτε λεπτὸν ἐξ αὐτῆς οὐδὲν τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας του, τὰ ὁποῖα ἤθελον ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον μέχρι τῆς ὥρας τοῦ θανάτου του. Ὅταν δὲ ἀποθάνωσιν ὅλα τὰ τέκνα καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόγονοί του οἱ γεννηθέντες πρὸ τοῦ θανάτου του, τότε ἡ ὅλη περιουσία νὰ διανεμηθῇ εἰς τοὺς τρεῖς πρωτοτόκους υἱοὺς τῶν τριῶν υἱῶν του. Ἓν ἔτος μετὰ τὴν σύνταξιν τῆς διαθήκης ἀπέθανεν ὁ Πέτρος. Οἱ ταλαίπωροι κληρονόμοι ἔζων, ὡς ὁ Τάνταλος, ἐν μέσῳ πλούτου, στερούμενοι καὶ τοῦ ἐπιουσίου. Καὶ ἠθέλησαν μὲν νὰ ἀκυρώσωσι τὴν διαθήκην διὰ τῶν δικαστηρίων, ταῦτα ὅμως ἀπέρριψαν τὴν αἴτησιν.

Ἐν τοσούτῳ παρήρχετο ὁ καιρός, καὶ ἐβεβαιοῦτο ὅτι ἡ περιουσία τοῦ Πέτρου ἀνέβη εἰς χίλια ἑκατομμύρια δρ. Ἀλλ' ἠξεύρετε τίς ἐκληρονόμησεν αὐτήν; Αἱ δίκαι! διότι οἱ κληρονόμοι πρὸ 60 ἐτῶν διαφωνοῦντες δικάζονται.

Τὸ 1856 ἔτος ἐγένετο τέλος πάντων ἡ διαθήκη ἐκτελεστή· ἀλλὰ καὶ νέαι δίκαι· ἡ διαθήκη δὲν ἐξηγεῖται σαφῶς ὡς πρὸς τοὺς πρωτοτόκους. Ὁποιοιδήποτε ὅμως καὶ ἂν ἀναδειχθῶσι κληρονόμοι, εἶναι βέβαιον ὅτι δὲν θὰ κληρονομήσωσιν ὅσα ἐφαντάζετο ὁ Πέτρος ὅστις, πρὸς χάριν τῶν δικαστηρίων, ἀφῆκεν εἰς τὴν πτωχείαν δύω γενεάς.

ΥΠΟΒΡΥΧΙΟΣ ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΣ. Ἐγράψαμεν ἄλλοτε περὶ τῆς μελετωμένης συστάσεως ὑποβρυχίου τηλεγράφου μεταξὺ τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νέου κόσμου. Χαίροντες δὲ ἀναγγέλλομεν σήμερον ὅτι μετ' ἀποτυχούσας δοκιμασίας τὸ σύρμα συνδέει ἀπό τινος τὴν Εὐρώπην μετὰ τῆς Ἀμερικῆς. Αἱ πρῶται κοινοποιήσεις ἔφθασαν ἐν ἀκαρεῖ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο μέρος· ἡ δὲ διαφορὰ πολλῶν λεπτῶν τῆς ὥρας, περὶ ἧς ὡμίλησαν πολλαὶ ἐφημερίδες, προέρχεται ἐκ τῆς σημαντικῆς διαφορᾶς τῆς ὑπαρχούσης μεταξὺ τῶν ὡρῶν τῶν δύο ἡμισφαιρίων. Ἐξ ἐναντίας ἡ ταχύτης τοῦ ἠλεκτρισμοῦ εἶναι τοιαύτη, ὥστε μόλις ἡ κοινοποίησις ἐγίνετο εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἔφθασε ταυτοχρόνως σχεδὸν εἰς τὴν Εὐρώπην.

Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ μεγάλου τούτου γεγονότος οἱ Ἄγγλοι προτίθενται νὰ ἑνώσωσι διὰ τοιούτου τηλεγράφου μετὰ τῆς μητροπόλεως καὶ ὅλας τὰς ἀποικίας αὐτῶν. Καὶ σημειωτέον ὅτι τοιαύτας ἔχουσιν εἰς τὴν Μεσόγειον, τὴν Ἀραβίαν, τὰς Ἰνδίας, τὴν Κίναν, τὴν Αὐστραλίαν, τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἀλλαχοῦ. Κατὰ δὲ τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτῶν τὸ μῆκος ὅλων τῶν συρμάτων τὰ ὁποῖα θέλουσι συνενοῖ τοὺς τόπους τούτους θὰ εἶναι ὀλιγώτερον τοῦ μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς, ἴσον δηλαδὴ πρὸς εἰκοσιτέσσαρας περίπου χιλιάδας μιλίων. Τούτων γενομένων ἡ Ἀγγλία θ' ἀνταποκρίνεται ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ μετὰ τεσσαράκοντα καὶ ἐπέκεινα ἀποικιῶν καὶ ὑποτελῶν ἐπικρατειῶν εἴκοσι χιλιάδας μιλίων ἀπεχουσῶν τῆς μητροπόλεως, πρὸς τὸ ἀνατολικὸν καὶ δυτικὸν ἡμισφαίριον.

Ὁποία ἀνεκτίμητος κατάκτησις διά τε τὴν ἐμπορίαν, τὴν ναυτιλίαν καὶ αὐτὴν τὴν πολιτικήν!

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΩΔΕΙΟΥ. Περὶ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ Ὠδείου τοῦ Ἡρώδου οὐδὲν εἴπομεν ἄχρι τῆς ὥρας, διότι σκοποῦμεν νὰ δημοσιεύσωμεν τὸ σχεδιογράφημα αὐτοῦ, ὡς καὶ λεπτομερεστέραν τινα ἔκθεσιν. Ἡ ἀνασκαφὴ ἐμποιεῖ πολλὴν τιμὴν πρός τε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κυβέρνησιν αὐτῆς. Εἴθε ἐξακολουθήσωσιν αἱ ἀνασκαφαὶ συστηματικώτερον, καὶ μάλιστα εἰς τὸ ἔδαφος τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἐξ ὧν καὶ ἡ τέχνη καὶ ἡ ἱστορία θέλουσιν ἀφεύκτως ὠφεληθῇ!

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ.

Τὸν Γεώργιον Μαυροκορδάτον ἀποθανόντα ἐν ἀκμαζούσῃ ἔτι ἡλικίᾳ θρηνοῦμεν οὐ μόνον ὡς ἐπίσημον τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου καθηγητήν, ἀλλὰ καὶ ὡς σοφὸν συγγραφέα, ὅστις διὰ τῶν πραγματειῶν αὐτοῦ πολλάκις ἐκόσμησε τὰς στήλας τῆς *Πανδώρας*, καὶ ὡς πολίτην ἔντιμον, καὶ ὡς φίλον ἔνθερμον τῆς πατρίδος, καὶ ὡς εὐσεβῆ χριστιανὸν καὶ ζηλωτὴν τῆς δόξης τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὡς πατέρα περιπαθῶς μεριμνῶντα νὰ χορηγήσῃ πρὸς τὴν Ἑλλάδα πολίτας οὐχὶ ἁπλῶς γράμματα εἰδότας, ἀλλὰ χρηστὴν πρὸ πάντων ἔχοντας ἀγωγήν, καὶ γινώσκοντας τί ὀφείλουσι πρὸς τὴν πατρίδα. Ἦν δὲ ὁ ἀείμνηστος καὶ φιλελεήμων καὶ φιλάνθρωπος· οὐδὲ θέλομέν ποτε λησμονήσει ὅτι, ὅτε ἐπὶ τῆς πανωλέθρου χολέρας τοῦ 1854 ἔτους τῶν βαθυπλούτων τινὲς ἀπεδίωξαν ἡμᾶς ἐπαιτοῦντας βοήθειαν ὑπὲρ τῶν πασχόντων καὶ τῶν ἐνδεῶν, αὐτὸς προθύμως καὶ μετὰ δακρύων ἔδωκεν ἡμῖν ἀξιόλογον χρηματικὴν ποσότητα, ἀνωτέραν πάσης ἄλλης μετὰ τὰς βασιλικὰς δωρεάς.

Γαίαν ἔχοις ἐλαφράν, ἀείμνηστε Γεώργιε Μαυροκορδάτε!